

Utgåva 1, 2019

Boken ges ut postumt eftersom författaren, Stig Lindholm, gick bort i juni 2001.

Fotografiet på bokens framsida är från början av 1930-talet och från vänster är det Arne (f 1928), Klas (f 1925) och längst till höger Stig (f 1924), alla med efternamnet Lindholm på väg hem från söndagens bio. Grabben som är trea från vänster är en kamrat. Fotografen är okänd, men oavsett vem det är som tagit bilden så har vederbörande onekligen fångat brödernas olika karaktärer på ett utmärkt sätt.

Texten är sammanställd och korrekturläst, med väldigt få korrigeringar, av författarens son, Per-Olof Lindholm under några månader hösten 2019.

Förord

JAG UTFORSKAR MIG SJÄLV.

av Peter Curman.

Jag skriver mig ner genom åren

Jag skriver mig ner genom händelser som flimrat förbi

som skuggor mot en husvägg

*Jag skriver mig ner genom alla dessa "jag" som uppträtt
i mitt namn*

och som handlat i mitt ställe

Jag skriver mig ner

genom tystnaden och tomheten

som ängsligt vaktar

de okända rörelserna inom oss

Jag skriver mig ner

genom de levande till de döda

som oupphörligt lever om sina liv i oss

*Jag skriver mig ner genom de dödas liv Jag skriver mig
ner genom historiens vindlingar*

och okända släktled

Jag drar mina trettiofem år

från de tusentals som gått

sedan jag föddes.

Citat ur Tage Danielssons artikel
Memoarer.

Det stora problemet med memoarskrivning är att memoarerna inte skrivs förrän författaren nått den åldern då minnet börjar avta. Dessutom ser han sig gärna själv i ett förklarad ljus, gammal och gaggig som han är. Man bör därför inte tro dessa aktstycken, utan kasta bort dem utan att ha läst den.

PS. Läs och bilda dig en egen uppfattning av mina mödosamt hopradsade rader, ifall Tages tes även gäller i mitt fall. DS.

Register.

1. Kort historik över Landskrona
2. Ljuva barndomsminnen
3. Min första tid på jorden
4. Mina skolbetyg med vidhängande betyg
5. Sociala funktioner i skolan
6. Bostäder under barn- och ungdomstiden
7. Murare Hallen och trossförarna
8. Vår lekkamrat Kurt
9. Sockerbruket och dess omgivning
10. Ön Gråen
11. Köpenhamnsbåten och Bergsiöhamnen
12. Kallbadhuset vid hamninloppet
13. Ett di-lemma med vår syster
14. Fler bostadsadresser
15. Min mor
16. Morföräldrar
17. Mors syskon
18. Farföräldrar
17. Min far
18. En helt vanlig dag på långvården
19. Fars syskon
20. En gammal nyupptäckt släkting
21. Mina syskon
22. Övriga släktingar
23. Vår Amerikasläkt
24. Mina svärföräldrar
25. Min hustrus syskon
26. Tuppaskolan
28. Ekmans kiosk
29. Ture Fruktansvärd
30. Julafton på landet
31. Svinahodderna
32. Julslakten
33. En titt i livets backspegel
34. Dystra arbetslivsminnen
35. Åldersdomens dilemma
36. Hur man under forntiden slösade
37. Solstrålar glimmar och slocknar
38. Minnesbilder före och efter kriget
39. Vårt äktenskap med återblickar inklusive avslutande text, tillfogad av Per-Olof Lindholm eftersom min far gick bort innan han hann avsluta boken.

KORT HISTORIK ÖVER LANDSKRONA.

Kung Erik av Pommern gav den 20 mars 1413 Landskrona dess stads privilegier. Det var den naturliga djuphamnen som växelvis kom att inspirera danska och svenska kungar under 15-1700-talet. Man gjorde upp var för sig fantastiska projekt för staden. Det handlade mest om försvarsanläggningar, men hamnens läge fick även stor betydelse för den fredliga utvecklingen.

Staden drabbades svårt när svenskarna år 1644 erövrade staden från danskarna. År 1676 kapitulerade staden igen och hölls av en dansk garnison. Den 14 juli år 1677 stod slaget om Landskrona eller närmare bestämt vid Rönneberga och Tirups backar. En blodig drabbning mellan Carl den XI och Christian den V:s härar, där som bekant den svenske kungen drog det längsta strået och vi skåningar blev svenskar.

Pesten drabbade hårt innevånarna år 1711 och staden hade sin lägsta befolkningssiffra i historien med knappt 350 personer. År 1747 beslutade den svenska riksdagen att två fästningar skulle byggas, dels Sveaborg utanför Helsingfors och dels en vid Landskrona. Den gamla staden i Landskrona fick rivras då försvarsanläggningarna blev så omfattande då de behövde stora områden vid sjösidan. Den nya staden skulle byggas på utfyllnadsmark. Beslutet betydde ett uppsving för staden. Skattefrihet i 40 år lämnades till borgare som inrättade manufaktur, fabriker och andra byggnader. Endast sten- och korsvirkeshus fick byggas. Ett nytt citadell uppfördes år 1754 på ön Gråen kallad Adolfsfästet.

1700-talets senare hälft blev en expansiv tid i stadens historia, men år 1805 avstannade befästningsarbetena som kostat ofantliga summor pengar. Orsaken till den förändrade attityden var bland annat de svåra grundförhållanden och Öresunds oberäknelighet. Sist men kanske inte minst, de ökade vänskapliga förhållanden mellan Sverige och Danmark minskade intresset för riksfästningen Landskrona. Den stora utbyggnadsperioden påverkade staden, som då fick sitt

nuvarande äldre utseende och köpenskapen blomstrade.

I mitten av 1850-talet byggdes det första sockerbruket, det Milldahnska, som sedermera blev Sockerbolaget. Spannmålshandel med England fick sin utskeppningshamn i Landskrona och en gryende industrialisering påbörjades så smått. Från år 1915 skedde en nästan amerikansk byggexpansion i hamnen. Öresundsvarvet bildades och stora förhoppningar knöts till Thulinverket som expanderade i en vardande större flygindustri. Genom doktor Thulins förtidiga bortgång försvann eldsjälens i hela detta stora projekt. Många arbetare blev utan sysselsättning.

När jag gjorde min entre här i jordelivet år 1924 gick Landskronas industrier på lågvarv. Första världskriget slutade år 1918 men sviterna efter kriget återvanns mycket sakta. I början av år 1930 kom så Kreugerkraschen med ytterligare negativa ekonomiska följder för världshandeln.

I den mån det fanns arbete i Landskrona under min barndom, så sysselsattes det manliga släktet i stor utsträckning vid Öresundsvarvet, Thulinverket, Gödningsfabriken, sockerbruket med dess rå-sockerfabrik i Säbyholm, Landsverk och Weibulls. Kvinnornas arbetsplatser fanns i huvudsak vid konfektionsindustrierna Carl- och Emil Emond, Schlasbergs, tvålfabriken Resia samt sockerbruket.

LJUVA BARNDOMSMINNEN.

Det är en solig sommarmorgon vid hamnen i Landskrona i mitten på 1930-talet. Strax utanför tullkammaren sitter en magerlagd pojke med de långa och solbrända benen fritt hängande över kajkanten. Det solblekta håret spretar åt alla håll. Pojken lutar sig framåt och i det klara vattnet ser han hur abborrar och id nafsar i sig alger, vilka växer i mångfald vid kajens vattendränkta del. En brunfläckig krabba klättrar sorglöst upp på den gröna algmattan mot vattenytan och avger några luftbubblor. Kanske i glädjen över solvärmens. Solkatter skiftar plats på vattenytan och bländar tidvis pojken. Solen stiger allt högre på himlavalvet och värmen gassar. Vattendoftan blandas med kajens tjärindränkta timmer.

Köpenhamns välkända silhuetter avtecknar sig mot horisonten. Ön Ven ligger som en grön pärla infattad i backafallens bruna branter och Öresunds glittrande blåa vatten. Små ulliga moln leker tafatt i den svaga vinden. Den närbelägna ön Gråen är fridlyst för mänskliga besökare och sover sin Törnrosasömn. Trutar och fiskmåsar grälar högljutt och smäckra tärnor bjuder på flyguppvisning i den högre skolan. Vattenytan krusas hastigt av en svag förmiddagsbris och en regnbågsfärgad oljefläck växer i storlek och försvinner efter en stund i intet. Venbåten ångar ut ur den inre hamnbassängen med en lång svart svans bolmande kolrök efter sig. Bogvattnet fräser vitt och på däck syns glada och förväntansfyllda turister på väg till sago-ön. Från Öresundsvarvet smattrar nithammarnas kulspruteliknande oljud. En lyftkran på hamnspåret gnisslar under förflyttningen och påminner om en enorm spindel. Från Engströms jättesilos hörs de eviga fläktljuden.

En ljuvlig sommaridyll som jag minns med välbehag. En idyll som inte de många negativa samhällsföreteelserna på den tiden kunde rubba. Pojken kunde varit jag eller någon annan jämnårig kamrat som bodde nere vid hamnen. Här fanns alltid liv och rörelse, men även tid för stilla meditation.

MIN FÖRSTA TID PÅ JORDEN.

Jag föddes enligt mina föräldrar på Sjukhemmet vid Artillerigatan, vars byggnad på den tiden även fungerade som kvinnoklinik. Hela detta stora område med alla sina byggnader hette Vallgården och inrymde dessutom stadens fattighus. Här fanns också ett stort antal åderförluskade åldringar samt mentalt störda personer av båda könen. Hela anläggningen har under årens lopp förändrats till ett modernt servicecenter för äldre människor.

Mor födde mig på sin 20-årsdag, närmare bestämt den 20 december 1924. Vid firandet av vår gemensamma födelsedag kom alltid mor i centrum och det var nog riktigt, trots allt. Men som barn blev man lite sur när den mesta uppmärksamheten riktades åt ett annat håll. Likadant blev det med närheten till jul, som också blev ett minus. Det blev antingen julklapp eller födelsepresent, aldrig båda delarna. Ett "öde" som jag senare fick dela med två av mina syskon.

Mor berättade att barnaföderskorna mest var livrädda ifall de behövde förflyttas mellan våningarna för undersökning och dylikt. Då infann sig två lätt mentalt störda män med en bår. Tydligt klarade sig både mor och jag oss från fall och andra incidenter. Men jag undrar ändå så här efteråt, kanske blev jag negativt påverkad av min första vecka på jorden. Sentida forskares undersökning av nyfödda barn visar att händelser om och kring födelsen får stor betydelse för barnets vidare utveckling. Detta kan vara en förklaring till varför jag som småbarn var misstänksam mot vuxna personer.

När jag var i två- eller treårsåldern och mina föräldrar besökte släktingar eller vänner så vägrade jag envist, allt enligt mors utsago, att gå innanför deras dörrtrösklar. Jag blev sittande på yttertrappan och avvaktade med en butter och tjurig min att föräldrarna skulle börja längta hem. Med jämna mellanrum under besöken kom mina föräldrar eller de som vi gästade ut och försökte locka mig in i stugvärmnen. När detta i regel misslyckades försågs jag med frukt och godis på trappan. Värst blev det vid större kalas då mer eller mindre

berusade vuxna kom ut för att titta på det pjåskiga barnet.

Ja, det var svåra barndomsår, som säkert hade ett samband med Sjukhemmets deprimerande miljö som gjorde att jag blev familjens förste avvikare i modern tid.

Detta är stora delar av släkten på min fars sida dvs Stig Lindholms, som samlats till gruppbild någon gång 1926-27. Stig står framför sin mor Signe och snett bakom står hans far husaren Fredrik Lindholm. Fredriks mor Klara står framför honom med hans halvbror Johan framför sig. Mannen i svart keps är Stigs morfar Olof Nordin och hans mormor Hilda sitter till vänster om Stig med hans morbror Knut i knäet.

MINA SKOLBETYG MED VIDHÄNGANDE BETYG (I UPPFÖRANDE OCH ORDNING) .

Mina skolbetyg ägnade jag kanske inte så stort intresse som jag borde gjort, men det var säkert likadant för dåtidens arbetarebarn. Undantaget för mitt vidkommande blev slutspurten ur sjunde klass. Då hade jag blivit medveten om att avgångsbetyget var en viktig handling vid avstampet ut i arbetslivet. Det är först nu på äldre dar som jag fått perspektiv på min ungdomstid och framför allt skoltiden. De många gånger torftiga upplysningar i betygsboken blir levande. Bildligt talat så rullar hela min skoltid fram i minnet som en nummerrevy.

I nådens år 1931, närmare bestämt den åttonde maj följde mor med mig till inskrivningen i småskolan. Tydligen bedömdes jag som skolmogen, för på hösten samma år började min skolgång på allvar. Ekiperingen innebar inga större problem. En ryggväska fanns tidigare, men den obligatoriska skolmössan var ett måste. Den inköptes hos den då välkände mösshandlaren Hallqvist som hade sin affär vid Gamla Kyrkogatan. Mössan var av svart kläde med en svart skärm, vilken glänste i solskenet. Tack vare mina utstående öron hindrades mössan från att mörklägga mina ögon. Mina föräldrars ekonomiska sinne innebar att mössan skulle följa mig under hela skolgången. Debuten skedde på Gustav Adolfs skolan (Tuppaskolan) vid en äldre byggnad som låg mot Stora Norregatan. Lärarinnan var en äldre fröken, en riktig fröken i ordets rätta bemärkelse, ty hon förblev ogift. Jag har senare i livet undrat över varför lärarinnor på min skoltid ofta förblev ogifta. Visserligen talades det om att yrket var ett kall som de vigt sitt liv åt. Jag tror numera att det var den dagliga kontakten med alla dessa arbetarebarn med sina negativa dofter, sjukdomar, defekter och fattigdom som utgjorde en hämsko för äktenskap. Vår lärarinna hette Anna Flinth och var ganska omtyckt. Fast vi pojkar tyckte nog att hon favoriserade flickorna alltför mycket, i synnerhet de barn som hade inflytelserika föräldrar. Hon var flitigt anlitad i kyrkokören och vid större evenemang i

skolans aula. I kyrkan sjöng hon ibland till och med solo.

Försiktigt öppnar jag min hårt tummade betygsbok med sina gråmelerade pärmar. Ett viktigt dokument som i ett nötskal talar om hur gossen Stig Lindholms skoltid har varit. Betygsboken har en graderad bokstavsskala som kompletterades med små minus eller plus efter bokstaven. Här finns noggrant angivet lärarepersonalens bedömning av min lilla och anspråkslösa persons tillgodogörande av skolans utdelade lärdomar.

På pärmens insida finns följande lilla vers, vars text jag hade glömt av. Lärarpersonalen måste haft innehållet med i många lektioner, för jag har omedveten om texten levt ett långt jordeliv efter dessa normer.

Så här lyder den:

"Sök att här samla vitsord om trägen flit

och plikttrogenhet, rena seder och god vandel.

Detta ska bereda dig medmänniskors stora aktning,

och giva dig själv ett gott samvete."

Att börja i småskolan var mycket spännande med helt nya kamrater. Jag lämnade barnstadiet och fick en fot eller i varje fall en tå in i vuxenlivet. Vid vårterminens slut i första klass minns jag att vi hade en mycket värdig final. Alla småskoleelever hade en gemensam utfärd till Karlslund, en liten bokedunge strax norr om staden. Vi utrustades på skolan med små svenska pappersflaggor, som vi viftade glatt med under marschen ut ur stadens hank och stör. Våra hurtfriska sånger ekade mellan husen, vuxna stannade upp och lyssnade intresserat på det uppväxande släktet. I ryggsäcken vilade pannkakor, kex, det otroligt populära hallonbruset samt några kladdiga strösockrade smörgåsar som mist sin fräschör vid uppackningen. Godiset hade jag lättare tillgängligt i rymliga byxfickor. Under en charmig oreda och ett helvetes oväsen slog vi läger på anvisad plats.

Samtidigt fick vi en massa förhållningsregler som glömdes bort lika fort.

Först åt vi upp smörgåsarna och pojkarna sprang i skytteltrafik mellan vattenposten och lägerplatsen. Vi gjorde liksom Calle Schewen på sin tid, blandade vårt hallonbrus med vatten till angenäm styrka och smak. Lärarinnorna försökte samordna lekar i stil med "Gömma ringen", "Ett skepp kommer lastat". Det här var lekar som vi pojkar snabbt vuxit ifrån, vi ville ha mer handfasta lekar som fotboll, handboll och brottning. Lärarinnorna resignerade och lämnade oss pojkar att själva sköta våra aktiviteter. Hela dagen klättrade vi i de höga boketräden och lekte Tarzan med stor inlevelse. Flera fotbollsmatcher spelades och en del pojkar var ivrigt sysselsatta med slagsmål. Utfärdsdagen började lida mot sitt slut och allting slokade, till och med lärarinnornas hår. Barnen hade gräsfläckar på både byxbakar och knän. Rester av sylt och hallonbrus lyste iögonfallande på både blusar och skjortor. Vi vandrade trötta och hungriga tillbaka till staden och skolan. Endast sporadiska viftningar förekom med flaggorna, vilka de flesta var trasiga. Sången var endast ett svagt eko från morgonens hurtfriska toner.

Enligt betygsboken blev min start i småskolan inte så lysande som mina föräldrar och jag själv förväntat mig. Boken avslöjar vid jultiden efter första terminen, ett risigt BC i välskrivning och ett B- i tal- och läsövningar. Men jag hade mina små misstankar att betyget var snålt satt. Lärarinnan hade kanske av någon underlig anledning inte förstått att uppskatta mina talanger på skilda områden. Mot vårterminen hade jag gnuggat energiknölarna lite extra och betyget blev skapligt, fast ett ynkligt B- i sång störde bilden. I klass två hade jag avancerat näst intill klassens ljus. Ett strålande betyg som måste ha glatt mina föräldrar. Inga tråkiga BC eller förargliga B- tilläts skugga den soliga trenden.

Jag måste berätta en episod som återkom med stor envishet vid varje skoltermins början. I betygsboken nederst på sidan finns en rad där det står "Betyget uppvisat för målsman". Här skulle far med sin

namnteckning i bläckskrift bekräfta att han tagit del av betygets innehåll. Under alla mina skolår var det ett "kattaragande" i sista minuten med fars namnteckning. Han hade hela ferieuppehållet på sig att åstadkomma detta lilla arbete, men av någon underlig anledning sköt han det hela framför sig i tiden. Mor och jag blev övernervösa över fars bristande tilltro och respekt för lagar och skolförordningar. Även mina småsyskon smittades av den irriterade atmosfären i hemmet och blev gnälliga till det outhärdiga. Jag kunde inte gärna lämna fram en osignerad betygsbok till lärarepersonalen. De hade naturligtvis undrat vad det var för fel på min far, om han var skrivkunnig eller ej. En sådan nesa vågade jag inte utsätta mig eller min far för. Han var trots besväret med namnteckningen - min far. Ibland blev mor desperat och ville förfalska fars namnteckning för att få det hela ur världen. Men min rättskänsla var tidigt utvecklad, jag varken ville eller kunde medverka till förfalskning och gömde min hårt tummade betygsbok för henne. Sista kvällen innan skolterminens början nådde krisen sin kulmen. Både mor och jag var helskärpta och avvaktade med stor spänning fars hemkomst. När han öppnade dörren och steg in i köket gick mor till angrepp på ett resolut sätt.

- Här blir ingen mat förrän du skrivit ditt namn i Stigs betygsbok!

Jag bjäbbade med, med betygsboken i högsta hugg. Nu skulle det skrivas! Men ofta var stålpenan trasig så att spetsarna spretade åt vars sitt håll eller så var bläcket uttorkat. Ja, det var ett elände med fars namnteckning, nästan värre än att gå i skolan. Far drog en lättadens suck när jag slutade skolan.

Jag utvecklades både fysiskt och psykiskt, fasta och hårda muskelknippen kunde observeras på både armar och ben. Nu skulle jag möta min nya utmaning, som blev övergången till en pojkklass med en manlig lärare. Jag bytte också skolbyggnad och flyttade in på den stora Tuppaskolan.

Läraren hette Frans Nordén och var en fin gammal man med stubbat

grått hår. Han hade stor förståelse för arbetarebarnen och blev som en morfar för oss elever. Han besvärades tidvis av svår värk i benen. När hösten kom och kastanjens frukter föll till marken fick jag i uppdrag av honom att plocka ett par stora påsar. Han eller hans hustru mixade till en dekokt som lindrade besvären.

Tuppaskolan i Landskrona.

Läraren var som sagt till åren kommen och tillika en stor anhängare av Per Henrik Lings gymnastiska rörelser. Det här blev till nackdel för oss pojkar. Soliga fina idrottsdagar plockade de andra lärarna ut sina elever på den jättestora skolplanen för antingen fot-eller handboll. Vår klass däremot fick marschera ner till den dammiga gymnastiksalen för att tillsammans utföra "armar uppåt sträck". Det här pågick en tid och vi pojkar blev allt surare på läraren. Till sist trött tålmodet och vi talade om hur diskriminerade vi blev gentemot de andra pojkklasserna. Läraren accepterade vårt önskemål och vi fick på stubben dela upp oss i två lag för en fot bollsmatch nere i gymnastiksalen. Vårt lag startade matchen med hårda tacklingar för att sätta oss i respekt hos motståndarna. Läraren agerade domare, men eftersom han var måttligt intresserad så blåste han bara för mål. En av pojkarna med smeknamnet "Fimpen" fick en kalaspassning

och slog till direkt på volley. Bollen for rakt upp i ansiktet på läraren med en smäll och hans glasögon gick i tusen bitar. Alla pojkarna höll andan. Även den olycklige "Fimpen" var helt paralyserad. Till sist bröts tystnaden och sinnet rann över på läraren. Han fick tag i sin spatserkäpp med ena handen och tog "Fimpen" i den andra och slog den olycklige upprepade gånger i akterdelen. Det var hårda slag som måste ha känts mycket smärtsamt. Det var en av de få gånger som läraren tappade besinningen och jag tror att han ångrade sitt handlande. Som tur var så skadades inte hans ögon, trots den hårda smällen med bollen.

Några år efter denna händelse blev det min tur att få känna på lärarens hårda händer. Vi skulle ha tal- och läsövningar och några pojkar hade varit nere på förrådet och hämtat boklådor, som innehöll de för dagen aktuella böckerna. Vi läste var sitt kapitel och när det blev min tur, meddelade jag läraren att någon spillt bläck på den sidan jag skulle läsa och därför var oläsbar. Läraren gick fram till min bänk och tittade i boken.

- Det där har du själv gjort, sa han med bister min.

Jag förnekade detta envist och framhöll än en gång att sidan var nerkladdad tidigare. Han blev arg för att jag blånekade. Sinnet rann över på nytt och jag fick inkassera några kraftiga och hårda örfilar. Det tog flera år innan jag kunde glömma denna skymf. Jag var ju för en gång skull, oskyldig. När jag ändå är inne på skolaga, så fanns det ytterligare en händelse som fastnat i mitt minne. I vår klass fanns två mycket skötsamma och omtyckta tvillingar - Tore och Ture. Det var sällan de hittade på hyss och följde alla regler till hundra procent. Men en gång hade en av dem gjort sig förtjänt av en örfil, allt enligt läraren. I vårt tycke utdelade läraren endast en smekning på kinden. Men det var en ovanlig händelse för den örfilade att han brast ut i gråt och samtidigt började hans bror att sympatigråta. Vi lite mer hårdhudade tyckte att den smekningen var inget att lipa för, men för

tvillingarna var det säkert en mycket svart skoldag.

Vid höstterminens slut i tredje klass kunde jag glädja mina föräldrar med ett allt bättre betyg. Vid avslutningen på våren hade betyget nått en ännu högre nivå och allt andades frid. Mina anlag för manuellt arbete började skönjas, vilket innebar ett skapligt Ba i träslöjd. Vår slöjdlärare hette Nord, men kallades av oss pojkar för "Tränodde". Han hjälpte oss tillrätta bland rubankar, putshyvlar, sågar och limpottor. Några av eleverna visade inget intresse för detta ursvenska hantverk, utan bråkade mest under lektionstimmarna. När dessa ointresserade elever lämnade fram sina oarbetade trästycken med en slö gest, tände "Tränodde" på alla cylindrar. Han förvandlades till en svensk Dracula och slog trästycket i huvudet på eleven så att det sprack, trästycket alltså. När det gällde grövre träarbeten använde han som tur var hyvelbänken. "Tränodde" var en hypernervös människa som var prototypen för dåtidens hjärtinfarktpatient.

Vid höstterminens slut i klass fyra märktes i betyget en viss studietrötthet. Tydligen hade jag spänt bågen för hårt tidigare. När vårterminen var till ända hade jag återfunnit mitt gamla jag med ett skapligt betyg. Den enda fläcken levererade "Tränodde" som måste ha varit helt ur gängorna. Ett slutstruket B i ett ämne som jag gillade ganska bra.

År 1935 var jag elva år och då inträffade något krisartat med betyget B i flit och det vimlade av BC och B-. Jag minns mycket väl orsaken. Mina föräldrar hade under en längre tid haft dagliga häftiga gräl. Far var svartsjuk till sin läggning och anklagade mor för att intressera sig för andra karlar. En anklagelse som mor energiskt avvisade:

-Har man tre små pojkar hemma plus ett förvärvsarbete, så finns det ingen tid över för kärleksaffärer, försvarade sig mor. Men inget hjälpte och far flyttade ifrån oss. Vi småpojkar fick efter bästa förmåga hjälpa mor med vardagssysslor.

Vid vårterminens slut märktes en förbättring med betyget och orsaken var att far flyttat hem igen. Men i klass sex sjönk

betygsstandarden katastrofalt. Orsaken var att mitt samhällsengagemang tog alltför mycket av skoltiden. Jag hade fått arbete som springpojke vid Brinkagårdens mjölkaffär, som låg vid gamla Folkets Hus strax intill skolan. Arbetet började strax innan klockan sex varje morgon och sedan cyklade jag ut i staden med mejerivaror. Min hjälpreda var en otroligt kraftig cykel med ballongdäck och med paketbärare både bak och fram. Dessutom var styret rikligt behängd med tvåliters mjölkkanor. En ansenlig tyngd för en lång och magerlagd tolvåring, men den berömda skånska sisun fanns tidigt i min taniga kropp. Kunderna hade i förväg beställt vilka sorts mejerivaror de önskade. Morgonrundan fick avverkas snabbt för skolan började klockan åtta. Här fanns anledningen till mitt dåliga betyg. Ofta var mjölk bilen från landet försenad in till stan eller så blev jag försenad genom hård blåst eller att snön låg hög på gatorna. Det kunde också vara glashalt som gjorde det extra besvärligt att hålla balansen med den tungt lastade cykeln. Minst ett par gånger i veckan kom jag försent till morgonbönen och fick sedan en offentlig utskällning av läraren. Min lön var cirka 25 kronor per vecka och det var samma som en industriarbetare kvitterade ut. Läraren hade en viss förståelse för mitt samhällsengagemang, men poängterade minst en gång i veckan.

- Skolarbetet går före allt annat!

På eftermiddagen var det tid igen för en ny mjölkkrunda. Men nu kunde jag ta det lite lugnare och var inte stressad av skoltider. Fredagsturen på eftermiddagen tog längre tid än vanligt. Nu skulle jag också inkassera pengar för veckans leveranser. De fattigaste kunderna var alltid punktliga med betalningen. Mellanklassen var lite svårare att få pengar av, men värst var en överklassfru. Hos henne fick jag springa både bittida och sent. Pengar saknades inte, men mjölkkränningen var bara struntsummor för deras del och inte så viktigt. Jag kunde till mina föräldrars glädje betala för mat och logi med femton kronor i veckan och samtidigt lägga undan en slant för framtida behov. Men det fanns som sagt grus i glädjebägaren. Vi

hade fått ett nytt ämne på skolschemat. En lärare vid namn Helge Brike fick ta hand om vår agrikulturella utbildning eller som vi förenklat kallade det - trädgårdsskötsel. Han var en vänlig piprökande man som lärde oss grunderna för allt växtliv samt hur man lade upp grönsakssängar. Läraren var noggrann och tolererade inget fusk. Under skördetiden fick vi ett äpple eller päron. Även här är det intressant att konstatera att mina tidiga anlag på detta för mänsklighetens viktiga område, bestått under hela mitt liv. Under årens lopp har jag haft potatis- eller kolonilott och nu på äldre dar ett torp där jag fått utlopp för min agrikulturella utbildning.

Generellt sett hade mitt betyg förbättrats avsevärt, men B i ordning hängde envist kvar som en svart sorgkant. Jag har alltid haft ett utpräglat sinne för musik och nu skulle vår klass begåvas med en ämneslärare i denna ljuvligaste av alla de sköna konsterna. Jag gladdde mig långt förväg, men mina skolkamrater var inte på samma våglängd. Därför blev musiklektionerna en plåga. Läraren hette Jöns Jader och var musikdirektör. En liten lönnfet man med stor svart hatt som det anstår en konstnär, dessutom var han organist i Sofia Albertina kyrka. Han hade en närmast hopplös uppgift att föra de här pubertetsynglingar in i musikens förtrollade värld. Han misslyckades också grundligt. Det var ju inte lätt med pojkar i målbrottet där de flesta på ett utmanande sätt brölade som tjurar i brunsttider. Läraren fick också med jämna mellanrum nervösa sammanbrott. Det måste ha varit en plåga för honom och hans konstnärliga ådra, som aldrig fick känna det så kallade lyftet på sångens vingar. Jag minns särskilt en lektion där läraren delade upp oss pojkar i olika stämmor där vi skulle sjunga, jag tror, det är en Bellmansmelodi där texten börjar med. "Se Venus i sin prakt, kring henne hålla vakt". När läraren slog igång kunde inte pojkarna hålla sig för skratt. De skrattade hejdlöst och några brölade högt i skyn. Orsaken till munterheten var ordet Venus som också var ett välkänt preventivmedel i min ungdom. Läraren fick på nytt ett sammanbrott och kastade sig i vredesmod över de elever som stod närmast och slog dem i huvudet med bara knytnävarna. Hans prinskorvsliknande fingrar fladdrade i luften när

han förflyttade sin ilska till andra elever. Ansiktsfärgen var högröd, svetten lackade och han fick avbryta lektionen då han samtidigt fick andtätta. Här låg en smärtsam hjärtinfarkt på lur.

Vår gamle lärare skulle pensioneras när vi slutade klass sex och det spekulerades vilt vem som skulle efterträda honom. Vid höstterminen i sjunde klass fick vi en nyexaminerad lärare vid namn Gunnar Manfred. Han var en produkt av den nya skolan och mycket sportintresserad. Läraren löste skolproblemen med samtal istället för med rotning och umgicks med oss elever på ett naturligt sätt. Han blev också en välbehövlig injektion för både mig och mina skolkamrater, sett ur studiesynpunkt. När det gällde avgångsbetyget var en skärpning av behovet påkallat. På våren år 1938 lämnade jag folkskolan med ett ganska hyfsat betyg. Det fanns visserligen inga stora A eller små a, men det vimlade av AB i de flesta ämnen och det fick bli mitt avstamp ut i arbetslivet. I den grämelerade betygsboken finns ännu en sida med tänkvärda verser som lyder enligt följande:

Flitig var. Då skall du vinna
hälsa, munterhet och bröd,
vägen till din hydda finna,
då ej ledsnad eller nöd.
Men låt ordning taga vara
på vad fliten samlat har.
Var betänkt en skärv att spara
för dina sena ålders dag.
Och var from. Det är det sista
först av alla bud,
ty, om världen all vi mista
hava vi dock alltid Gud.

Innan jag avslutar kapitlet om min skolgång vill jag berätta om en lärare som får representera den gamla och auktoritära skolan. Vår nye klassföreståndare i sista klass var son till den av alla elever fruktade överlärare på samma skola. Men ingen skugga faller över min lärare. Överlärare Manfred var luttrad i sinnet efter många års slit med bråkiga skolbarn. Han var respekterad av skolans elever på grund av sin järnhårda disciplin och sin otroliga förmåga att upptäcka slarv och andra mänskliga svagheter. Kastade en elev ett kolapapper i ena hörnet av skolplanen och gamle Manfred promenerade i det motsatta, så upptäckte han alltid miljöförstöraren och rusade emot honom med spatserkäppen i högsta hugg och skrek med fulla lungors kraft:

- Ta upp kolapapperet!

Den eleven tänkte sig säkert för när han nästa gång kastade något. Hans klass var ihopsamlade elever från olika klasser, där deras tidigare lärare hamnat i olika kriser med nervsammanbrott, magsår och hjärtattacker. När alla vägar var stängda för bot och bättring överlämnades eleverna med varm hand till gamle Manfred. De flesta elever hade jäklats och stört undervisningen, andra hade helt struntat i allt vad skolgång hette. Här fanns en blandning av gamla kvarsittare, snattare, notoriska slagskämpar och de här avvikarna skulle den gamle domptören skola till laglydiga medborgare. Han höll ett skräckregemente och gav stort eftertryck åt sin fostran med hjälp av rottingen eller hårda örfilar. Många av hans elever förstod endast detta handfasta språk, vilket de i sin tur fortsatte med att förtrycka svagare skolkamrater. Ibland inträffade att någon elev från de så kallade välartade klasserna hittat på något mindre jäkelskap. Som straff kunde han få vistas en eller flera timmar i Manfreds klass. Atmosfären var allt annat än gemytlig och syndaren återvände säkert med tacksamhet till sin gamla klass.

Fortsättningskolan var ingen form som satte några djupare intryck i

mitt sinne. Läraren hette Gunnar Ottosson och han var en snäll och beskedlig man. Vi träffade honom endast på fredagar i den gamla skolan vid Stora Norregatan. De andra dagarna i veckan höll jag och mina skolkamrater på med olika springpojksjobb. Under vår skoldag sysslade vi med enklare slag av metallslöjd. Mot slutet av terminen fick vi fylla i olika blanketter som var allmänt förekommande i samhällslivet. Vi fick också lära oss att skriva ansökningar till olika arbetsgivare och myndigheter. Så var min teoretiska och praktiska skolutbildning till ända. Nu väntade kontakten med mer eller mindre humana arbetsgivare.

Konfirmationen var ett nödvändigt ont, där min mor och mormor var de pådrivande krafterna. Hade jag själv fått råda hade jag säkert hamnat ibland hedningarnas stora skara. Prästen hette Ove Swenje och han gjorde inte många konfirmander glada. Kanske var vi för många elever vid lektionerna för att han skulle få den intimare kontakten. Liksom idag accepterar ungdomen konfirmationen av det kända faktum att ett antal presenter rasar in från släkt och vänner. Det religiösa budskapet kom i skymundan, men trots ointresset så var det alltid något som fastnade i minnet. En armbandsklocka var en ofta önskad present och den var i regel också den första. Lektionerna hölls i Församlingshemmet vid Ödmanssonsgatan och konfirmationsexamen skedde i Sofia Albertina kyrkan.

SOCIALA FUNKTIONER I SKOLAN.

Landskrona var som tidigare nämnts en typisk industristad och där socialdemokraterna i stor utsträckning haft ett inflytande i stadens fullmäktige alltsedan 1930-talets början. Detta faktum återspeglade tidigt 1 konkreta åtgärder för att minska den stora nöd som då rådde bland arbetarefamiljer med barn. Den första satsningen skedde i skolorna och avsikten var att ge det uppväxande släktet en bättre chans i början på jordelivet.

De dåliga bostäderna var en stor grogrund för allehanda sjukdomar. Tuberkulosen var den dominerande sjukdomen som tog de flesta människoliven alltför tidigt. Undernäringen bland barn och vuxna var stor. Alkoholismen var ett annat stort problem. Dessa enorma problem hade socialdemokraterna både centralt och lokalt ambitionen att lindra nöden och förbättra villkoren för de sämst ställda på samhällsstegen.

Världsdepressionen i början på 1930-talet innebar att industrihjuln och handeln stod stilla. En svår balansgång då all social utbyggnad kostade pengar och av den varan fanns det mycket lite av på den tiden.

I vår skola fanns i början på 1930-talet skolläkare med sköterska, där alla skolbarn undersöktes mycket noga. Barn med TBC-symptom blev föremål för ytterligare undersökning. En dag i veckan under skoltid fick vi inställa oss hos skolsköterskan Fröken Bager, för att få en sked fiskleverolja. Det smakade pyton, men var naturligtvis nödvändigt för vårt välbefinnande.

Sommarferiehem fanns för barn med olika sjukdomar, svåra hem- eller bostadsförhållande var också giltiga orsaker för att få en sommarvistelse på landet. Min näst äldste bror fick chansen att vila upp sig bland blommor och blad, men rymde därifrån efter en vecka och blev hemskickad för gott. Han hade skrofflor, vilket visade sig vara en bristsjukdom med rödkantade och såriga ögonlock, en form av turberkulös barnsjukdom.

Tandläkare med åtföljande sköterska fanns också. Visserligen var han mindre populär bland skolbarnen, men det var ett nödvändigt ont. Det handlade mest om utdragning av trasiga mjölkttänder plus en och annan plombering. Men framför allt propagerades det för tandborstning, ett mycket försummat område.

Matbespisning fanns på en mindre skola, Värnaskolan vid Föreningsgatan. Den kallades också allmänt för Råtteskolan och låg ett par kilometer från vår Tuppaskola. Förmånen att varje vardag få äta ett lagat varm mat gratis, var speciellt uppskattat bland storfamiljer där det kryllade av barn i alla åldrar. Förmånen var behovsprövad där föräldrarnas årsinkomst blev utslags-givande. Mina föräldrar hade tidvis arbete så därför fick jag erlägga en avgift på 25 öre per måltid.

Utrymmet i matsalen räckte inte till för att ta in alla ungarna på en gång, utan delades upp i två omgångar. Därför blev det alltid en hård kamp för att komma med i första omgången. Att sitta och vänta utsvulten i en halv timma tyckte de flesta var en fruktansvärd plåga. De spisande barnen från min skola sprang de två kilometrarna det värsta de kunde för att komma med i första omgången. De flesta hade trätofflor vilket var vanligt på den tiden, då tog man dem i handen när väglaget så tillät och sprang barfota. Tack vare mina långa ben och god kondition låg jag ofta i tätklungan. Tungorna hängde som röda slipsar när vi rundade skolbespisningens hörna och såg den efterlängtade bilden av den vitklädda dörrvakterskan. Hon var en stor och fyllig kvinna som med stor pondus räknade in matvraken, så att allt stämde med antalet sittplatser. Personalen såg till att mönstergill ordning och uppförande rådde vid matborden. Bråkade pojkar, det var sällan flickorna, så åkte de ur lokalen med dunder och brak. Här gavs ingen pardon.

Vi satt vid långbord med långbänkar, vilket som bekant var uppfunnet innan Fälldin blev statsminister. Tallrik, bestick och dricksglas var framdukat på borden. Efter en stund kom personalen

Skolbad i Malmö på 1920-talet.

in med stora rostfria spannar som var fyllda med potatis eller sås. Köttet fanns vanligen i stora stekbackar. Med en stor skopa portionerades maten ut och det var bara att varsko ifall man ville ha påfyllning. Det ville man gärna. Dörrvakterskan posterade också vid skräpspannen och skickade matvägrarna tillbaka till bordet. När det var fisk på menyn kunde vi allätare promenera i lugn och ro till bespisningen. Den ordinarie matstyrkan var starkt reducerad och en sådan dag fick alla plats med en gång. Personalen frestade med goda efterrätter för att locka icke fiskätare, men det hjälpte föga.

Bland andra sociala inrättningar fanns i skolan en badanläggning i källaren med stora lådliknande badkar. Här fanns också stora och kraftiga vitklädda kvinnor, som med ett bestämt nackgrepp satte oss på plats i badkaret. Sedan började en hårdhänt tvagning med tvål, vilket innebar att man blev blind på bägge ögonen. Borsten som baderskan använde kändes som om den var pliggad med småspik. Det här var ett grovt våldförande på ett litet skolbarn, allt sett i ljuset till baderskans kroppsvolym och muskler. Alla nybadade såg ut som rödskinn på kroppen, men utan fjäderskrud.

När jag sedan kom hem till mor stod hon beredd med en tät luska.

En dagstidning låg utvecklad på köksbordet redo att ta emot lössen, vilka omgående knäcktes till döds av mors tumnagel. Det här var också en nödvändig form av tortyr och många barn grät strida tårar av den hårda och vassa kammen. Hjälpte det inte med kamning vidtogs en behandling med sabadillättika, vilket luktade pyton. Men lössen försvann iallafall för en tid.

Mor liksom andra mödrar var mycket observanta när det gällde löss och loppor och bekämpade ohyrn med alla medel. Ohyrn trivdes bra i de trånga och osunda arbetarbostäderna. Hälsovårdsinspektörer gjorde täta kontroller i lägenheterna och tittade bakom tavlor och möbler för här kunde finnas skäktor. Den drabbade familjen fick flytta hem till släkt eller vänner ett par veckor, då både bohag och lägenheten behandlades med cyanvätegas som var mycket giftig.

BOSTÄDER UNDER BARN- OCH UNGDOMSTIDEN.

Gamla Kyrkogatan.

Mina första minnesbilder när det gällde föräldrarnas bostäder var när de hyrde en liten omodern enrumslägenhet hos Smeden August Andersson vid Gamla Kyrkogatan. Lägenheten var som sagt liten, men det var inte det värsta. Vår familj bestod endast av två vuxna och två barn, men under bostaden fanns en smedja med alla sina störande oljud. Både mor och far arbetade tidvis på Sockerbruket. När far kom hem på morgonen efter ett nattskift så började aktiviteterna i smedjan. För mig och min bror var det däremot en trevlig och intressant gårdsinteriör. Visserligen fanns det inga gungor eller sandlåda, men i gengäld kunde vi följa de olika yrkesarbetarnas dagliga slit.

August Andersson var en känd Landskronaprofil och vad jag kan minnas vänligt sinnad till oss barn. Han kom bland annat att spela en stor roll i framåtskridandet i Kooperativa föreningen Ringen i staden med omnejd. Gamla Kyrkogatan är en intressant gata sett ur historisk synpunkt och exteriören ser i stort sett likadant ut idag som när jag var pojke i början på 1930-talet. Gatan ligger mellan Rådhusorget och Borgmästaregatan. En ålderdomlig gata med små pittoreska byggnader från 1800-talets början.

De mest kända hantverkarna på min tid var förutom August Anderssons verkstad, mösshandlare Hallqvist och hans alltid lika vänliga och gladlynta hustru. Skomakare Liljeblad bodde i ett pyttelitet hus och vidare fanns ett hökeri och Edwards el-firma. En större byggnad som tidigare varit sädesmagasin bröt markant mot de övriga låga byggnaderna. Vid hörnet mot Rådhusgatan låg fotoaffären Lafora, som alltid vid jultiden bjöd oss ungar på rörliga bilder med Musse Pigg och Långben som de största dragplåstren.

Gröna Gång.

Gröna Gång blev nästa bostadsort och som vanligt var det en

omodern enrumslägenhet. Den hade tidigare varit affärslokal åt ett hökeri. Vår yngsta bror Arne föddes här och nu var vi tre förhoppningsfulla och energiska pojkar i familjen. På andra sidan gatan fanns endast kolonier och potatislotter.

Runt hörnet mot Järnvägsgatan låg danslokalen China. Ägaren var en herr Mattiasson vars son Lennart kom att gå i samma skolklass som jag. När jag blev vuxen besökte jag också danslokalen, men mest för att lyssna på de danska judiska artister som flytt från Danmark undan kriget och Hitlers hejdukar. Annars var det mest medelålders personer av båda könen som besökte danssalongen.

Slottsgatan .

Far var inte nöjd med vår lägenhet vid Gröna Gång och började på nytt terrorisera tjänstemannen på Rådhuset som hade hand om stadens lägenhetsbestånd. Bostadsbristen var enorm och efter många besök på Rådhuset fick far ånyo en omodern enrumslägenhet vid Slottsgatan. Den här bostaden var inte mycket bättre än den tidigare, här fanns bland annat en mörk och tråkig innergård.

I "vårt" hus fanns endast en affär som drevs av en familj kallad "Lasa-Hanssons". Mannen var liten med en tidstypisk ölmage med en matchande blåaktig spritnäsa. Han for runt i staden på sin trehjuliga cykel och köpte upp flaskor och lump. Hans ytterst magra, blek- och lungsiktiga hustru skötte affären. Vid middagstiden avslöjades obönhörligt vad "Lasa-Hansson" och övriga i familjen skulle få på bordet. Hon hade köket innanför affären och för att se eller höra om det kom kunder stod alltid köksdörren öppen. Stekte hon då fett fläsk eller sill låg doften och röken som en tät dimma i affären. Våra inköp begränsades till inköp av olika sorters kulor. Fru Hansson hade ett stort sortiment av både sten-, glas-, nickel-, och lerkulor. Vi barn var tidigt prismetvetna och hade upptäckt att hon var billigare än Resia. När kulspelesäsongen var som intensivast hade vi pojkar inget skinn på översidan av pek- och långfingret.

Norra Kyrkogatan som gränsar intill Slottsgatan var en av våra

många strövtågsgator. Husen är jämngamla med Gamla Kyrkogatans och är väl bevarade. I gatan fanns Landskrona Tidningens redaktion och tryckeri. Tidningen kallades i folkmun för "Korren" och redaktören var en äldre kulmagad, alltid cigarrökande herre med kubbhatt och spatserkäpp. Han var som tagen ur den danske tecknaren Storm-Petersons porträttgalleri, när han med en värdig min promenerade gatan fram. Tidningen bestod endast av två blad och kom ut vid 15-tiden fem dagar i veckan. När jag var i tio årsåldern sålde jag den här erbarnligt tunna tidning som endast kostade tio öre per exemplar. Tidningen hade en närmast hopplös uppgift att konkurrera med de större tidningsdrakarna, som då var Skånska Socialdemokraten, Landskrona Posten. Även Sydsvenska Dagbladet var säljbar, men mest om söndagar när inga andra tidningar kom ut. De största inkomsterna för överlevnad kom säkert från "Korrens" civiltryckeri.

I närheten fanns kasernplan en kvarleva från Husarernas tid i Landskrona. Mitt på planen låg ridhuset som under min pojktid användes som handbollsarena. På ena sidan av planen hade kraftsporterna sina träningslokaler och i nära anslutning en mindre gymnastiksal. På den andra sidan finns ett intressant museum som föredömligt har dokumenterat stadens historia.

Pantbanken vid Slottsgatan.

Vi hade en livligt frekventerad bank intill det mörka och dystra huset vi bodde i. Det var de fattigas bank eller med andra ord ett Pantlånekontor. Min far som i sin ungdom varit värvad vid husarerna har berättat att pantbanken då upplevde sin storhetstid. Solden för soldaterna var liten medan behovet av fest och glam var stor. På fars tid var det en kvinna som kallades "Pittran" som ägde eller förestod pantbanken. Under de svåra ekonomiska åren på 1920-30-talet blev den här inrättningen en sista utväg för de fattiga att få några kronor i utbyte. Jag följde ibland med in på pantbanken när det var bekanta till mina föräldrar som såg denna inrättning, som en sista utväg för överlevnad. Det fanns visserligen också fattighuset vid Vallgården att

tillgå, men det var liksom sista halmstrået. Det var närmast en personlig katastrof att anlita fattigvården där man också registrerades och blev utfrågad om sin prekära situation.

Många människor föredrog därför att lösa sina problem genom Pantbanken. Man lånade på. Det mesta, i regel var det presenter som de flesta fått vid bröllop, arv eller barndop. De allra fattigaste lånade på lakan, bordsdukar och det blev inte många ören. Det fanns en del gifta alkoholiserade män som söp upp sin magra avlöning på fredagen. För hustrun återstod inget annat än pantbanken. Under mina ynglingaår hände det ibland att även jag måste söka upp pantbanken för att få tillgång till färska pengar. Oftast blev det min konfirmationsklocka som accepterades som pant. Lånen för min del var ganska blygsamma sett ur dagens penningvärde, summorna rörde sig från fem till femton kronor. På min tid var det en lång mörk manlig person som skötte ruljansen och han hasade sig fram på golvet iförd filttofflor. Han talade med låg stämma, som om han var rädd för sin egen röst eller att polisen hade installerat avlyssningsapparat. Det blev alltid långa och tystlåtna diskussioner om pantens värde, som på affärsmässiga grunder alltid nedvärderades.

Hamngatan 6. (Skamsund)

Vår familj flyttade igen och nu till en lika omodern enrumslägenhet som vi lämnat. Det här var en stor fastighet med ett skamfilat hus inne på gården. Mot gatusidan låg ett stort hus med halvmoderna jättelägenheter med utsikt mot Öresund och Ven. Skamsund och Fagervik kallade August Strindberg på sin tid sådana här kontrasterande miljöer och vårt Skamsund låg som sagt på gårdssidan. I vår lilla lägenhet kunde vi inte öppna något fönster på dagtid. Strax under låg husets tvättstuga och härifrån sökte sig ånga och såglukt in i vårt "palä". Bostadsbristen var fortfarande mycket svår och far började omgående en ny jakt för att förbättra vår usla bostandard.

Innergården var mörk och tråkig, men jag minns att det fanns en sandlåda. Att jag minns detta så väl berodde på att i en källarelägenhet bodde en familj som var medlemmar i Frälsningsarmen. Deras äldste son var några år äldre än jag, men han var aldrig med oss och hittade på hyss. Ibland kom han bort till sandlådan med ett stearinljus i handen. Han byggde upp en sandhög som han sedan urholkade så att stearinljuset fick plats. Därefter tände han ljuset och började bedja med knäppta händer. Vi pojkar tyckte han var lite konstig i sinnet, då han bröt mot vårt enkla mönster för lekar. Den här pojken blev senare i livet kyrkoherde.

VC- och sophus var av den traditionella typen och inbjöd alltid till förbjudna lekar i sina många skrymsel. Här fanns också ett par stora mörka träd som försvårade ljusets inträde på gården, men som passade oss barn som klätterträd. Gubbarna som tömde sop - och latrinkärnen studerade vi mycket noga. Våra föräldrar och andra vuxna skrämde inte oss barn med jultomten, sotaren eller någon annan etablerad buseman. Här hette det alltid " Sköter ni er inte i skolan eller lyder föräldrarna, så blir ni latrintömmare som vuxna!". Hotet tog vi på dödligt allvar.

I vår trappa fanns endast enrumslägenheter i fem våningar, summa tio stycken. I de här gamla lägenheterna med stor trångboddhet fanns många störande ljud. Grannar med alkoholbesvär hade dagliga rutiner för barn- och hustrumisshandel. Svartsjukans demoner besökte då och då någon familj och dramatiken ökade. Ingen unge gick tyst i trappan, antingen skrek de på sin mor eller så grät de högljutt då hon eller han fått stryk av någon äldre. Oftast hade de kysat på sig eller var hungriga. Ja, barn fanns det gott om, i vår trappa fanns säkert cirka 25 barn. Här fanns också matos från tio familjer, vilken blandades i trappan till en kväljande odör. Denna os förstärktes ibland med cyanvätegas som användes av hälsovårdsgubbarna i sin jakt på skäktor.

Mot gatusidan fanns som tidigare nämnt ett någorlunda modernt femvåningshus med stora lägenheter. Hyresgästerna var av

medelklass och hade inkomster därefter. En var sjökapten, några ingenjörer och en välkänd marinmålare vid namn Reinold Johansson. Vid innergården fanns en ringlande smal trappa avsedd för springpojkar och andra som levererade dagligvaror. Mot gatan fanns en bred trappuppgång med marmortrappor och vackra träarbeten.

När vi barn kände behov av ett större livsrum än vad innergården kunde erbjuda passerade vi en lång portgång och stod plötsligt ute på den alltid livligt trafikerade Hamngatan. Strax till vänster i källareplanet låg en livligt frekventerad ölhall. Denna var en naturlig mötesplats för sjöfolk, hamnarbetare och arbetslösa. Det var sällan något bråk på ölhallen för kvinnan som ägde eller arrenderade den, var av den mjuka och moderliga kvinnotypen. De många gånger råbarkade busarna respekterade henne. Kanske var det delvis för att hon hade sällskap med trossförare Malmsjös äldste son George, som också arbetade i detta gamla yrke.

Ölåtgången var stor och nästan dagligen stannade en av Krönleins många bryggarevagnar till, dragna av två kraftiga ardennerhästar. Innan kusken började lossningen låste han hästarnas framben med en rem, vilket idag motsvarar bilens parkeringsbroms. Ofta höll kusken frukost i ölhallen och samtidigt fick hans fyrfota-vänner var sin foderpåse med hö att mumsa på. I kuskens frånvaro vågade vi pojkar försiktigt klappa de stabila hästarna. Ibland blev de kissnödiga och generade sig inte att skapa en mindre insjö på gatan.

Väl utanför portgången vinkade friheten och upptäckarelustan tog vid för mig och mina två yngre bröder. Eftersom jag var äldst fick jag alltid order av föräldrarna att se efter mina yngre syskon så att inga olyckor inträffade. Ett hårt arbete och stort ansvar för en tio årig pojke. Det blev mycket skäll, örfilar som jag fick inkassera alldeles gratis för mina bröders skull.

Följ gärna med på en färd bland min ungdoms många upptäckarestråk!

Nuvarande läge (dvs runt 1995) för Tuborgsfärjan.

Tog vi av till höger vid porten så fanns här en stor öppen plats, där idag finns parkeringsplatser för bilar till färjan. I min barndom var det en upplagsplats för sågade bräder, gatusten och mycket annat. Tvåmastade skonare eller små galeaser med ett par mans besättning ankrade upp vid kajen och lossade sin last under övervakning av oss nyfikna ungar.

Stuvarna staplade bräderna upp i höga staplar med bräddtak över, där de sedan lufttorkades innan försäljningen. Här luktade det friskt och gott av kåda. Upplagsplatsen blev en omtyckt lekplats där vi klättrade upp och låg under taket. I skydd av staplarna samlades också många törstiga och arbetslösa ölghubbar, som med stort välbehag halsade både en och flera öl till sin egen och bryggeriets glädje. På den tiden fanns det rejäla korkar som säkert stängde in det åtråvärda innehållet. Vi pojkar brukade samla bortkastade korkar till simbälte. Men ibland samlade vi för ett speciellt syfte. På Vallgården fanns en del frigångare som fick promenera fritt i staden. Det fanns en snyggt klädd medelålders man som varje dag tog sig en promenad neråt hamnen. När vi träffades överlämnade vi dagens skörd av korkar. Hans ansikte sken upp och händerna grep girigt efter korkarna. Han skrattade exalterat och stoppade med darrande händer ner gåvan i sina kavajfickor, vilka putade ut på ett löjeväckande sätt. Vad han använde korkarna till är ännu för mig en gåta. Kanske var det bara glädjen att ha omtänksamma och givmilda små vänner.

En annan välkänd gubbe var Ola Grossman, populärt kallad Ola Gross. Han höll också gärna till vid vår livaktiga gata. På sommaren träffade vi honom ute på kallbadhuset vid hamninloppet. Ola var en mästare att simma under vattnet. Vi pojkar blev imponerade och försökte överträffa honom, men lyckades aldrig. När han kom upp till ytan liknade han en frustande valross och skrattade gott åt våra misslyckade försök att nå honom. Ibland var han på lekhumör och lät ett par pojkar hänga på ryggen när han simmade runt badhuset. Ola var begiven på nikotin och sög på sin pipa i både tid och otid. Han köpte aldrig tobak utan plockade fimpar på gator och torg. Hittade

han en fet cigarrstump blev han överlycklig och skrattade med ett kurrande läte som rullade upp från magen. När han fått riktig fyr på cigarren bad vi pojkar att han skulle blåsa rökringar. Ola tittade sig roat omkring, formade munnen och blåste fina rök-ringar som de minsta pojarna trädde in sina små fingrar i. När vi var ute på våra dagliga strövtåg hade vi alltid Olas nikotinbegär i åtanke. Vi plockade fimpar i mångfald och i synnerhet vid Köpenhamnsbåtens tilläggsplats fanns många feta och långa fynd. När vi sedan träffade på honom överlämnade vi dagens skörd. Olas ögon lyste av glädje och plockade med ivriga händer fram en bucklig bleckask där han förvarade sina fimpar. Han rökte alla sina fimpar med pipans hjälp. I min barndom hade inte vetenskapen upptäckt något som idag heter baciller eller virus. Det är kanske därför som jag och många av mina jämnåriga har överlevt pensionsstrecket.

MURARE HALLEN OCH TROSSFÖRARNA

Gamle trossförare Malmsjö satt alltid sommartid på en ljugare-bänk utanför det gula korsvirkeshuset vid hörnet av Hamngatan och Norra Långgatan. Han var pensionerad och satt där med en butter min, utrustad med en vit mustach och studerade båttrafiken. Vi småpojkar vågade aldrig tilltala eller bråka med honom. Kanske var det vetskapen om hans starka söner, vilka också arbetade som trossförare.

Huset ägdes av murare Hallen, en man med ovanligt långa ben till den övriga kroppen. Det verkade som han hade stylvor innanför byxorna, för hans gång var knyckig. Hallen var inte precis en sagofarbror, av någon underlig anledning skulle han alltid banna oss små oskyldiga pojkar. Han levde tydligen efter devisen "att har inte ungarna hittat på jäkelskap, så kommer de snart att göra det." När vi ställdes öga mot öga med vår antagonist skrek och hotade han med stryk. Vi svarade på hans otidigheter med följande lilla ramsa.

- Långe Hallen, han bottnar på Ven !

Det här rimmet var av lägsta kvalite. Men vi avsåg med ramsan att med så långa ben kunde han bottna vid djuphålorna utanför Ven. Det var svårt med rimord på Öresund när gubben hette Hallen.

Trossförarna vid hamnen var ett friskt släkte som varken rädes fan eller hans mormor. Vi pojkar missade aldrig tillfället när någon större båt var på väg in eller ut ur hamnen. Speciellt intressant var det när båten skulle in till sockerbrukshamnen, för här var det trångt om utrymmet. Trafiken var livlig, bland annat kom Sveabolagets båtar ett par gånger i veckan. Fartygsbefälet och trossförarna fick ha ett gott samarbete så att inte båten eller kajen skadades. Här var det som sagt trångt om utrymmet och kom ofta till gräl mellan de berörda. Svordomar for som gummibollar mellan kajen och kommandobryggan. Våra små öron slukade med välbehag det mustiga språket. Ett engelskt fartyg återkom var tredje vecka och ankrade upp vid sockerbrukskajen. Dess ankomst var rena

högtidsstunden för oss pojkar. Här förekom också livliga diskussioner med våldsamma utbrott, där orsaken säkert var språkförbistring. Till vårt tidigare rika förråd av svordomar kunde vi lägga ytterligare några engelska.

VÅR LEKKAMRAT KURT.

Mitt emot sockerbrukskajen låg en lägre kaj avsedd för mindre fritidsbåtar. Det blev en naturlig lekplats för oss pojkar. Det hände flera mindre tillbud när vi lekte sjömän och hoppade mellan båtarna. Olyckligast gick det för vår lekkamrat Kurt som drunknade. Han var i sjuårsåldern och handikappad genom att han hade en hård korsett som stöd mot en svag rygg. Kurt kunde bara vara med oss när vi lekte stillsamma lekar. Men det var sällan det inträffade, för vi som var friska hade överskottsenergi.

Kurt hade ensam kommit ner i en fritidsbåt och såg tydligen något intressant nere på sjöbotten. Antagligen lutade han sig för långt ut över båtanten, tog överbalansen och föll med huvudet före ner i bottenlammet. Ingen människa såg hans fruktansvärda belägenhet. Kurt kunde inte ta sig loss av egen kraft och naturligtvis blev korsetten ett stort hinder. Händelsen stämde oss andra till försiktighet vid lek i båtar.

Våra föräldrar förbjöd och hotade med stryk ifall vi höll till vid hamnkajer och båtar. Det var ett dödfött förbud då just hamnen och båtarna var vår naturliga lekplats. Det var ganska vanligt att vi under lek föll i vattnet, men det var bara att kravla sig upp av egen kraft eller med lekkamraters hjälp. På sommaren var det bara att låta de tunna klädesplaggen torka i solskenet. Vintertid blev det att knata hem i högsta fart.

SOCKERBRUKET OCH DESS OMGIVNINGAR.

Socketbruket var en stor arbetsplats där cirka 500-600 Landskronabor av båda könen fick sin magra utkomst. Bruket var ett raffinaderi där man fick in råsocker och saft från råsockerfabriker i Säbyholm, Teckomatorp och Kävlinge, en del kom per båt. Det bruna sockret förvandlades till vitt strö- eller bitsocker av olika kvaliteer.

Det mesta av råsockret kom i stora tankvagnar per järnväg, de växlades fram via spår och vändskivor förbi Sofia Albertina kyrkan. Sockerbruken hade inget lok som drog eller backade vagnarna, i stället fanns ett stort monster till traktor som skötte jobbet. Växelmannen dirigerade föraren från marken med olika signaler. Han lade om växelklot och medförde två stora træklossar som användes till att bromsa eller förstänga vagnarna. Det här klossarna påminde om jätten Finns trätofflor.

På flera ställen i gatan fanns vändskivor för att ändra vagnarnas riktning till olika spår. De här vändskivorna använde vi barn när vi kände behov att åka karusell. Det skedde i regel vid helgerna när personalen var lediga. Både mor och far arbetade vid sockerbruken och mor kunde vi barn kontakta under arbetstid via ett källarefönster. Här var hon och andra kvinnor sysselsatta med att putsa och paketera sockertoppar. Denna tillverkning upphörde strax innan andra världskriget. Far arbetade i en fabrikslokal som kallades "biten". Här kom de färdiggjutna formarna med sockerkakor som sedan sågades upp till bitsocker.

Vid hörnet av Kungs- och Norra Långgatan låg Selma Lagerlöf-skolan. Hon var, vilket inte många svenskar känner till, lärarinna i Landskrona mellan åren 1885-95. Min mellanbror gick här i småskolan och kanske var det resultatet av hans skolgång att skolan upphörde 1933. Om hörnet fanns en stor restaurang i tysk stil som hette eller kallades Ettan. Det hände ibland att mor skickade dit mig för att köpa färdigkokta ärtor i en medhavd spann. Liten var jag och

ännu mindre blev man i denna jättestora lokal. Sockerbruket tog senare över byggnaden och använde den som lagerlokal.

Lite längre bort i gatan fanns tvålhuset Resia. Här arbetade många Landskronaflickor och vuxna kvinnor. Det luktade alltid gott i omgivningarna av olika tvätt- och tvålmedel. Resia hade många affärer runt om i Sverige, men vi pojkar var mest intresserad av deras urval av leksaker.

Följer vi gatan ännu längre ut hamnar vi på "linjen", som är en förkortning av danskarnas langeline. Här finns en underbar strandpromenad där hela Öresund ligger vid ens fötter. Utsikten i klart väder bjuder både på rörliga och stilla bilder, med Köpenhamn högre byggnader, ön Ven och båttrafiken i blickfånget. Linjen var ett omtyckt promenadstråk under mörka kvällar för förälskade ungdomar. Under krigsåren var det mörklägning på båda sidor om sundet och speciellt under de allierades flygräder mot norra Tysklans städer. Här bjöds på kusligt muller, dramatik och granatexpositioner på avstånd. De allierade flög nära den svenska gränsen för att vid behov kunna nödlanda här.

Längst ut ligger Strandpaviljongen som tidigare endast var en sommarrestaurang. Strax utanför fanns en lång brygga som slutade ute i sundet med en mindre badhusbyggnad. Allt sammans förstördes under de hårda isvintrarna 1940-42 och återuppbyggdes aldrig igen.

Vi vänder tillbaka till Varmbadhuset som var en nödvändig inrättning i många år. Många arbetare avslutade veckan med ett rengöringsbad. Här fanns också en bastu med ett pytteliten bassäng med saltvatten strax intill. Det fanns en större bassäng på andra våningen, men därifrån blev vi pojkar alltid bortmotade. Tråkigt nog har byggnaden skattat åt förgängelsen, en åtgärd som de styrande säkert ångrar idag. En vacker och monumental byggnad.

På hemvägen följer vi sockerbrukshamnen och kommer förbi Kassakroken, som är en liten blindtarm i hamnsystemet. Här samlades alltid allt oskönt som havet och framför allt vad

människorna lämnade efter sig. Här låg mest fritidsbåtar och guppade i sörjan och sommartid var doften besvärande. En relativt stor fiskebåt låg här i flera år och ägdes av Bröderna Davidsson. Här kunde Landskronaborna inhandla saltad och annan inlagd sill. Båten försvann så småningom efter ha legat förankrad vid Hamngatan. Bröderna startade i blygsam skala en mindre fiskaffär vid Artillerigatan.

Vad jag hittills beskrivit är i stora drag olika smultronställen som vi pojkar passerade på vår väg till kallbadhuset eller ut till Nordkap. Vi är nu hemma igen vid Hamngatan och tittar vi över hamnbassängen så fanns här Bröderna Gustavssons skeppsvarv. Här vågade vi inte leva bus för bröderna och deras familjer var generösa lösnummerköpare när jag var framgångsrik kolportör av "Sydsvenskan" om söndagar. Här byggdes endast träbåtar av olika dimensioner, men mest var det fisketrålare.

Om ni orkar fortsätter vi promenaden till vänster från hemmaporten räknat. Här låg Venbåtarnas tilläggsplats. Bore hette den störste och starkaste och den mindre Ran. Förutom sina turer till ön Ven fungerade båtarne också som bogserare och isbrytare, i synnerhet Bore fanns alltid på plats vid sjösättningar på Öresundsvarvet, där hon tog hand om de nydöpta fartygen och hjälpte dem till utrustningskajen. Venbåtarnas tilläggsplats var ett populärt ställe som vi småpojkar trivdes med. Här hände alltid något intressant och på sommaren var trafiken extra livlig. Firmabilar kom med olika förnödenheter som lastades på däck för vidare befordran till öbefolkningen. Turister av olika typer passerade revy på landgången, där vi pojkar satt på tomlådor strax intill. Mest intressant och spännande var dock djurtransporter från ön. Det var hästar, kor och svin som framlevt sina jordiska dagar i en så kallad skyddad miljö och därför var ovana vid många människor och stöj. Djuren blev hypernervösa av all uppståndelsen och särskilt de större djuren som hade muskler som kunde sätta berg i rullning.

Här fanns gott om mänskliga plågoandar som med höga rop och slag

drev djuren mot landgången där slaktbilen väntade. Det hände ibland att tjurar i den trånga passagen slet sig loss från plågoandarna och rusade upp på gatan. Jag och mina bröder satt skyddade högt upp på trälådor och njöt av dramatiken. Det här var mycket mer spännande än söndagens matinefilm med Tom Mix. Slaktare och polis tillkallades och jakten började på den ilskne och muskulöse tjuren. Gator stängdes av och stuvare utrustade med bräder och andra tillhyggen bildade kedja och drev rymmaren mot slaktbilen. Ofta misslyckades dessa försök och det desperata djuret bröt kedjan och rusade vidare på närmast folktomma gator. En polisman plockade fram ett gevär ur bilen och närmade sig försiktigt det oroliga djuret. Han gick ner i knästående ställning och sköt ett välriktat skott så att rymmaren föll stendöd ner på gatan.

Vid våra lekar kring Ven-båtarna hände ibland mindre olyckstillbud med så kallad lycklig utgång. Jag minns särskilt en dag när vi tre bröder som vanligt satt på några trälådor vid Ven-båtens tilläggsplats och tittade på när en kolfirma levererade bränsle till Bores ångpanna. Min ett år yngre bror hade upptäckt något intressant vid kajens nedre del och kröp försiktigt ner för att tillfredsställa sin nyfikenhet. Plötsligt föll han i vattnet mellan kajen och båtens långsida. Besättningsmännen reagerade snabbt på mina rop om hjälp och plockade upp honom med en båtshake. Tur i oturen var att sjöhävningen var minimal, annars hade risken funnits att han kunde blivit ihjälklämd mellan kajen och båten. Han blev ganska hårt rispad på kroppen av alla hårda snäckor och havstulpaner som fanns vid kajens vattendränkta del. Min bror blödde duktigt trots att det endast var ytliga skador. Jag och mina bröder vandrade hem med tunga steg, men trots allt lättade att missödet fått en lycklig utgång. Naturligtvis fick jag en risbastu för att jag inte hade sett till min bröder bättre.

ÖN GRÅEN.

Ön var också ett av våra utflyktsmål under sommaren. Ön var fridlyst

och inga obehöriga fick komma hit ut och störa det rika fågellivet eller plocka de rariteter som fanns i växtriket. Vi pojkar visste kanske inte vad ordet fridlyst betydde, men i bakhuvudet fanns någonting som sa att det var ett förbjudet område. För att komma dit måste vi ha en roddbåt eller så simmade vi från kallbadhuset tvärs över hamnens inseglingränna. Det fanns en äldre fiskare som kallades för "Silla-Petter" och hade en liten roddbåt förtöjd i närheten av Venbåtarnas tilläggsplats. "Silla-Petter" hade i sin ungdom förlorat ena handen och hade ett kloliknande protes, som hjälpligt ersatte förlusten. Han bar alltid den för fiskarna outhärliga och typiska mörkblå tröjan och vegamössan. Året runt var han solbränd och hans mörka lockiga hår hängde som ett burr runt mössan. "Silla-Petter" rörde sig snabbt både på gator och när han rodde sin eka. Vi pojkar hade noggrant studerat hans rutiner, vilket innebar att han mot kvällningen rodde ut vid hamninloppet för att lägga ut näten. Tidigt på morgonen var han ute och vittjade dem. Sedan gick förmiddagen åt att rensa näten och sälja den fisk han fått. Resten av dagen låg båten oanvänd.

Soliga vackra sommardagar kunde vi inte motstå frestelsen att "låna" båten för en utflykt till Gråen. Ofta var vi en sju åtta pojkar som kom överens om båtfärden. Det gav en viss trygghet, då man delade upp ansvar och eventuella straff på flera huvud och bakdelar. Efter en snabb rodd över hamnbassängen möttes vi av skrämmande sjöfåglar som protesterade mot vårt intrång på deras jungfruliga revir. Vi gick på upptäcksfärd och undersökte resterna av Adolfshuset, där endast kruthuset finns bevarat från den svenska storhetstiden. Blev vi svettiga och kände lust för ett svalkande bad, var det bara att kasta sig i det närbelägna Öresund. På solvarma stenar låg vi sedan och torkade våra magra pojkroppar och njöt av föräldrafriheten. Ett omtyckt nöje var att fånga krabbor och till det behövdes endast ett snöre och en bit fisk. Det här kunde sysselsätta oss i timmar och det var underbart att njuta av detta paradisliv, som ön Gråen kunde erbjuda oss.

Vi hade ännu inte börjat intressera oss för flickor och de som fanns fick inte följa med på våra utflykter. En gång hade vi en pojke i 14-15 års åldern med till Gråen och genom honom blev vi småpojkar påmind om något nytt som hette sexualitet. Ofta hade vi sett djur fortplanta sig, men inte tyckt att det var något att orda om. När vi badat, låg och soltorkade visade den äldre pojken hur hans penis i solvärmens började växa i storlek. Hans sexuella känslor tog överhand och han började onanera. Vi småpojkar tittade på med stor nyfikenhet vad som skedde.

Ibland hände det att "Silla-Petter" ändrade sina rutiner och kom ner till kajen mitt på dagen. När hans båt inte fanns på sin plats började han leta och fick då syn på den vid öns strandlinje. Han vrålade och viftade hotfullt med armarna för att påkalla uppmärksamhet. Vi blev oroliga för det fanns möjligheten att han lånade en annan båt och kom över till oss. Här gällde det att fly än illa fäkta. Det var direkt olämpligt att förtöja båten på dess ordinarie plats. i synnerhet när ägaren stod ilsken som ett bi i svärmningstider och väntade på att utdela kännbara straff. Vi rodde därför över på motsatta sida vid Gustavssons skeppsvarv, förtöjde båten och sprang på snabba ben ifrån det farliga grannskapet.

KÖPENHAMNSBÅTEN OCH BERGSIÖHAMNEN.

Vid Köpenhamnbåtens tilläggsplats strax vid tullkammaren var också ett av våra smultronställen. Här var det liv och rörelse i synnerhet vid de populära aftonturerna ut i Öresund. Snyggt klädda människor som skulle roa sig, äta och dricka gott passerade revy inför våra granskande blickar. Mest intressant blev det när båten kom tillbaka. Ofta leddes då en eller flera överförfriskade personer ner på landgången och polisen tog hand om dem, med eller utan protester. Min mor extraknäckade som kallskänka på dessa aftonturer och hon hade alltid goda smörgåsar och choklad med hem till den väntande familjen.

Längre in i hamnen låg Gödningsfabriken, vid sidan om fanns Stuveribolagets marketenteri och kontor. Far var tidvis permitterad från sockerbruket och sökte sig som många arbetslösa till stuveriet för att få ett tillfälligt arbete. Här skedde upprop efter arbetskraft när båtarna kom in i hamn eller väntade på att lastas eller lossas. I väntan på upprop spelades det poker där insatserna var höga sett ur spelarnas magra börs. Far var ganska skicklig och det hände ofta att han vann både 100 och 200 kronor på en dag. Vid Gödningen var det alltid liv och rörelse och mycket arbete utfördes manuellt. De färdiga säckarna kördes eller bars ut från lagerbyggnaden där de staplades på lastpallar och vinchades upp med lyftkranens hjälp och sänktes sedan ner i lastrummet. Vid de mindre båtarna bar stuvorna ner säckarna på nacken direkt i lastrummet. Det söps en hel del bland stuvorna då de hade lätt att få tag i sprit på båtarna.

Längre ner i hamnen mittemot Öresundsvarvet fanns höga pollare ett stycke ut i vattnet. De användes till att förankra båtar som vintertid var upplagda i brist på frakter. Var någon pollare ledig simmade vi ut, klättrade upp på toppen och använde det som hopptorn. Längst in på området grävdes en helt ny hamn för hand, som fick namnet Bergsiöhamnen. Det var ett arbetslöshetsprojekt på 1930-talet och gubbarna fick verkligen slita för den magra lönen. Dagligen stod de i lera och vatten och lastade tippvagnarna för hand. Sedan fördes de färdiglastade vagnarna för hand bort till den enda maskinella utrustning som fanns. En ångmaskin med vars hjälp vagnarna drogs upp till markytan och där innehållet tömdes på tippen.

Bergsiöhamnen fick aldrig den betydelse som myndigheterna avsett. Jag tror det var bilismens genombrott som gjorde att fartygstransporterna minskade. Hamnen fylldes igen efter några årtionde och blev industrimark igen.

KALLBADHUSET VID HAMNINLOPPET.

Kallbadhuset blev för mig och mina bröder ett andra hem under

sommarloven. På äldre dar tycker många människor att barndomens somrar alltid var soliga och varma. Men det är nog så att blodet flöt lättare i de ännu ej förkalkade ådrorna. Som barn brydde man sig inte om ifall solen sken eller ej, för badas skulle det. Eftersom besöken på badhuset varade hela dagen gällde det att ha en matsäck som dövade den alltid påträngande hungern. Vi bröder laddade upp med mjölk, saft och ett stort antal smörgåsar, som alla var pudrade med strösocker på smörsidan.

Den mesta tiden av dagen låg vi i vattnet. Vi gick endast upp för att värma våra nerkylda kroppar eller för att äta en smörgås med specialpålägget. När jag idag ser magra, huttrande småpojkar i tioårsåldern med knottrigt skinn, skulande axlar, hackande tänder, stammande tal, våta med alldeles för stora badbyxor och med tårna inåtställda. Ja, då känner jag igen mig själv och mina ungdomskamrater.

På min tid skedde all simundervisning här ute liksom märkestagning för olika simprov. De flesta av oss tog när vi fått några år på nacken kandidatmärket. Själv var jag på väg att erövra det svåra magistermärket, men fick aldrig avsluta det då familjen flyttade ifrån Hamngatan. På badhuset fanns ett högt hopptorn där vi pojkar kastade oss rakt ut i luften med dödsförakt och hamnade i hamninloppets salta böljor. Leken "Följa John" var mycket populär och vi skiftade ledare ibland för att få förnyelse. Ledaren kunde vara otroligt fantasifull och djärv, han utförde de mest halsbrytande konster som vi alla måste följa. Den pojke som inte fullföljde ledarens avsikter uteslöts utan barmhärtighet. Ibland kunde ledaren vara djärv till dumdristighet när han klättrade upp på hopptornets skyddsräcke. Härifrån skedde en livsfarlig balansakt av internationell toppklass. Dödshoppet var ett speciellt hopp, som innebar att vi hoppade med huvudet före och med armarna längs kroppen. Ett farligt hopp då man sköt ner i vattnet som en torped. Vattendjupet måste vara en fyra, fem meter när vi hoppade från högsta avsatsen. Det gick inte att få upp armarna och bromsa upp farten förrän den

tonat ut något. Vid för lågt vattenstånd förelåg risk att nacken kunde skadas svårt. Konstigt nog hände inga större olyckor. När vi någon gång tog det lugnt, låg vi och vilade oss på högsta hoppavsatsen och diskuterade andra aktiviteter. Det kunde gälla en fotbollsmatch mot kvällningen eller om vi skulle simma över till ön Gråen. När båtarna till Ven eller Köpenhamn passerade bjöd vi ofta på en hoppshow till passagerarnas stora glädje.

Vid sängdags slocknade vi som utblåsta ljus för att under natten ladda upp energibatterierna till påföljande dags aktiviteter. Varje år i augusti månad avslutades sim- och badsäsongen med en stor bullfest för alla skolbarn som deltagit i simundervisningen eller tagit olika märkesprov. Det här var ett populärt evenemang som utvecklades till en folkfest. Arrangörerna fick flytta bullfesten till lustbåtshamnen och ett nytt hopptorn byggdes.

Många stolta föräldrar, släktingar och nyfikna mötte upp för att se telningarnas framfart i simbassängen eller från hopptornet. En äldre vitskägig man vid namn August Lassen skötte pris- och lagerkransutdelningen. En bullfest år 1935 fick ett ovanligt lyckligt slut. När jag och mina bröder kom hem trötta och nöjda efter en ansträngande dag möttes vi av en glad överraskning. Mor hade kommit hem från BB och i en mindre säng låg en söt liten flicka och sov. Det var vår lillasyster Gun-Britt, men det skulle dröja några år innan vi kunde ta med henne på våra strövtåg i staden.

ETT DI-LEMMA MED VÅR SYSTER.

Ja, apropå vår nya syster, så hade mor alldeles för mycket mjölk i sina bröst, den lilla orkade inte suga ut allt. På den tiden fanns inga hjälpmedel att tillgå. Det vanligaste metoden var att mjölka ur bröstet för hand, men mor hade feber och bröstet var ömma. Mor led alla kval och den lilla skrek. Den tidigare lyckliga familjeidyllen började flagna och vi pojkar höll oss mest utomhus. Vi blev irriterade av allt skrikande och suckande.

En kväll bad mor att jag skulle dia hennes bröst och mjölken kunde jag spotta ut i en skål. Jag led med mor, men jag tänkte också på vad mina kompisar skulle säga ifall det kom ut. Alla gånger skulle jag bli till ett stort åtlöje i deras ögon. Dessutom hade jag mina bröder att ta hänsyn till. Lillebror var kanske inte så farlig då han somnade tidigt på kvällen. Mellanbrodern somnade inte förrän mor eller far med milt våld pressade ner honom i syskonbädden. Ifall vi blev osams kunde han skvallra för kompisarna. Jag nekade mor. Nästa dag kvarstod hennes problem och hon bad på nytt att jag skulle hjälpa henne. En stor peng skulle bli min belöning. Men jag hade min mellanbror att tänka på och delgav mor mina bekymmer ifall det avslöjades. Jag föreslog att min bror också skulle ställa upp och därmed var skvallningsrisken eliminerad.

Han invigdes i mors problem och accepterade att hjälpa mor mot ersättning. Vi sög vars sitt bröst, sneglade på varandra och spottade i en skål och sköljde munnen med vatten med jämna mellanrum. Modersmjölken smakade sötare än vanlig mjölk, men att svälja det var otänkbart. Under dagens lopp lättade vi mors bröst ett flertal gånger och efter några dagar var hon nöjd. Vår belöning förutom en behagligare boendemiljö blev vars sin biobiljett plus godis. Vår lillasyster fick större energi och vi bröder slapp att vara stand-in för henne.

FLERA BOSTADSADRESSER.

Hamngatan 6 (Fagervik)

Efter några år i den trånga lägenheten fick far ett flott erbjudande av hyresvärden. En femrumslägenhet på högsta våningen mot gatan blev ledig. Lägenheten var svåruthyrd för det fanns ingen hiss, men hela vår familj hade raska ben. Far slog till efter flera dagars betänketid, hyreskostnaden var lite avskräckande. För att få ner denna hyrdes ett rum ut till en ungarl.

Det blev svårt trots allt att möblera så många rum med vårt enkla bohag. Möblerna stod och skrek på komplettering. Men det viktigaste var att vi hade utrymme och boendemiljön var efter den tidens mått ganska bra. Vi hade en underbar utsikt över Öresund, ön Ven, Gustavssons skeppsvarv och den livliga trafiken i hamnen. Vi barn kunde stå vid fönstren i timtal och följa de olika aktiviteter som utspelades inför våra ögon. Men säg den glädje som varar beständigt.

Far var svartsjuk på mor och anklagade henne för olika affärer med andra karlar. Mor slog ifrån sig, men krismolnen började tona upp sig på den äktenskapliga himmeln. En orsak till käbblet var också ekonomiska bekymmer, då hyran slukade en stor del av inkomsterna. Far lämnade oss och flyttade till en omodern enrumslägenhet ovanpå kafferosteriet Bönans affär vid Eriksgatan.

Artilleri- och Tränggatan .

Mor och familjen i övrigt flyttade till en halvmodern enrumslägenhet med alkov vid Tränggatan 2. Vi hamnade på denna adress året 1936. Jag var då tolv år och kände ett stort ansvar för familjens väl och ve. Som vanligt hade jag ambitionen att bidra till min försörjning nu när far lämnat oss. Efter skolans slut arbetade jag hos cykelmakare Karl Nilsson som hade sin affär i samma hus mot Artillerigatan. Arbetet bestod mest i att skrapa gamla ramar och andra cykeldelar fria från rost och gammal färg.

Min mellanbror undrade varför i all världen jag skulle ha en termos med mjölkchoklad och smörgåsar med till affären.

- Du kan ju gå hem och äta ifall du blir hungrig, sa min avundsjukebror.

Den enkla förklaringen kanske var att jag kände stolthet att tillhöra de vuxnas värld och fick följa de normer som gällde för arbetare. Dessutom blev det ett legitimt svepskäl att få ett extra mål mat, utan att mina icke arbetande bröder kunde göra anspråk på att få samma favör.

Kring vår nya bostad fanns många spännande naturliga lekplatser. Mellan Timmersmans- och Fröjdenborgsgatorna fanns ett nergånget koloniområdet. I skydd av häckar, buskar och raserade kolonistugor grupperade vi om våra "trupper" när vi under fältmässiga former anföll den lede fienden från Fröjdenborg. Här förekom det regelrätta bataljer och fångarna vi tog utsattes för långa och intensiva förhör. Vi ville ha information om fiendens planer. All krigsteknik hade vi lärt på City-biografen där vi pojkar aldrig missade en krigs- eller Vilda Westernfilm. Indianerna var alltid lömska och opålitliga. Som tur var segrade alltid de vita i slutscenerna, där Tom Mix och Ken Maynard visade ett otroligt mod och skickade hundratals rödskind till de sälla jaktmarkerna utan att ladda om vapnen. Den här negativa synen på indianer ställde till besvär när vi internt övade krigsspel. Ingen av ungarna ville tillhöra den förhatliga indiansidan !

Ibland blev vi krigsmän handikappade. Ja, inte så att vi blev skadade, utan det var våra småsyskon som utgjorde hindret. Det fanns ingen familj som hade mindre än sex barn och därför fick vi äldre fungera som barnvakt till de yngre. Vid en snabb reträtt blev det alltid ett kruz att få med våra minsta. Jag minns särskilt en gång när "kriget" pågick som intensivast över koloniområdet. Krigslyckan växlade och till sist var vi tvungna att snabbt retirera och gruppera om våra svårt sargade trupper. Vår syster Gun-Britt endast ett och halvt år gammal tillfångatogs av fienden trots att hon satt i en skranglig barnvagn. Fienden tog inga mänskliga hänsyn.

På kvällen när mor kom hem undrade hon var Gun-Britt fanns någonstans. Vi drog på det, för mina bröder och jag hade planerat att göra en raid i fiendeland och befria vår stackars syster. Men mors förtidiga hemkomst förändrade det hela. Vi hade bara att berätta sanningen. Mor tog snabbt sin cykel och for bort till Fröjdenborgsområdet. Efter en stunds letande och frågande hittade hon sin dotter väl omhändertagen av en familj. Mittemot vår bostad började det byggas ett hus populärt kallat Barnrikehus. När familjerna flyttade in fanns det mer ungar än bohag och vår armé fick

en välbehövlig förstärkning.

Den närbelägna vallgraven var en omtyckt lekplats både vinter och sommar. I vallgravens mörka och inte alltför rena vatten tog vi pojkar årets första utebad. De som inte tagit sitt utebad före april månads utgång hade knappt något existensberättigande och uteslöts från järngänget. På sommaren metade vi abborre, mört och id. På vintern spelade vi bandy för ishockeyspelet var ännu inte uppfunnet. Vi hade en synnerligen enkel utrustning med svanskridsko med remmar. Halva matchtiden gick åt att spänna remmar och snören, som alltid hade en benägenhet att gå sönder när man fick en målchans.

I Granet fanns en liten dunge med blandskog och här stillade vi vårt klättringsbehov genom att leka Tarzan. På sommaren tältade vi tidvis här, men det blev aldrig något lugn eller ro. Det fanns äldre pojkar som roade sig med att riva vårt tält samt grovt trakassera oss seriösa friluftsmänniskor. Ibland var det mina yngre bröder som blev morsjuka när vi lagt oss till ro i vårt lilla tält. Det blev att traska hem och väcka föräldrarna samt krypa ner i syskonbädden.

Vår moster Berta arbetade som hembiträde hos specerihandlare Herman Persson, som hade sin affär vid Storgatan. Vidare hade han en flott våning vid hörnhuset av Storgatan och Lilla Strandgatan. Eftersom Persson var en ståndsperson hade han också en sommarstuga vid vallgraven, inte långt ifrån träbron som förband Borstahusvägen och stadens centrum. På sommaren när vi lekte i närheten passade vi på att besöka vår moster för då vankades det saft och bullar. Handlaren kallades i folkmun för Snåle Persson.

Under våra strövtåg hamnade vi ibland ute vid stenören som låg ute vid Nordkap. Det var den närmaste badplatsen under varma sommardagar. Hamnen vid Lindeshamn var ett annat ställe som vi gärna besökte. Förr kom här in mindre skutor med last av tegel och kalksten. Men när jag var pojke var hamnen igenslammad och funderade mest som ankringsplats för flatbottnade fritidsbåtar.

Viktoriagatan .

Vi lämnade bostaden vid Tränggatan. Varför har jag glömt. Kanske var det hyreskostnaden som ökade. Vi flyttade till en omodern enrumslägenhet igen. Det var Landskrona Stad som ägde de här stora fastigheterna som påminde om arbetarekvarteren vid Fröjdenborg och Gripen. Vårt nya revir gränsade till Tranchells- och Pilgatan. Här fanns det ingen brist på lekkamrater.

Vi pojkar bildade en fotbollsklubb med det vackra namnet B.K. VIKTORIA. Vårt stadion låg vid sidan om Renhållningsverkets illaluktande byggnader. Deras hästar vilade ut på ängarna mellan utflykterna till stadens många torrklosetter. Vi hade en elastiskt fotbollsplan där vi markerade planens linjer allt efter hästarnas visitkort. Strax utanför låg Lundåkrabuktens innessängda och föga badvänliga vatten. Det var alltid bråk och kiv vem av pojkarna som var mest kvalificerad att spela i A-laget. Ungarnas antal räckte säkert till fem 11-mannalag, men det finns som bekant endast ett A-lag. Vår utrustning liksom planen var undermålig. Men vi hade full sysselsättning under sommarloven. Det var full fart hela dagarna med turneringar där andra kvarterslag var inbjudna. Ibland räckte inte detta till, utan mot kvällningen ordnade vi löptävlingar runt hemmakvarteret.

Längs Tranchellsgatan fanns järnvägsspåren till Weibulls industriområde, Billesholm och Billeberga. Ett stycke längre bort låg Lundabanan. Emellan dessa spår fanns många kolonier och vi pojkar hjälpte ägarna genom att plocka en del av deras frukt. Järnvägstrafiken gav oss dagligen underhållning. Vi kunde sitta långa stunder och titta, lyssna på när ångloken med obändlig kraft drog iväg med tunga person- eller godståg. På hösten när betsäsongen pågick kom långa rader av överlastade vagnar på väg till Säbyholm via Säby station. Inte kunde jag ana att jag själv som ung man skulle bli eldare vid järnvägen och från lokhytten studera mina lekplatser från barndomen.

Jag hade börjat ett springpojksjobb vid Brinkagårdens mjölkaffär som låg vid gamla Folkets Hus. Det här arbetet gav lite pengar och

jag gjorde mitt livs första stora affär. En splitter ny Monark-cykel som kostade 150:- med en kontantinsats av 30:- och sedan 10:- i månaden. Det dröjde ett år innan cykeln var min, sett ur juridiskt perspektiv. Cykelhandlaren Tor Aulin var en fin människa, en duktig och populär boxare i de tyngre klasserna.

Muraregränden .

Strax innan världskrigets utbrott lyckades far få hyra en stor omodern tvårumslägenhet vid hörnet av Fröjdenborgsgatan och Muraregränden. Mor var nöjd eftersom vi fick större utrymme, vilket mer än väl behövdes då vi tre pojkar började bli stora. Så småningom föddes här våra systrar Kerstin 1939 och Margareta 1943. Syskonskaran blev tre pojkar och tre systrar. Det fanns endast kallt vatten i kökskranen och torrdass på gården. Här som överallt där vi bott fanns endast stora barnfamiljer, spritmissbruk, slagsmål och hustrumisshandel. Det pågick dagliga tråtor mellan hemmakvinnorna och i regel bråkade man om rengöringen av trappor, utedasset, torkvinden och tvättstugan. Då som nu var det våra barn och andras ungar.

Husen längs Fröjdenborgsgatan ägdes till stor del av kommunen och beboddes mest av barnrika familjer. Kvarteren hette Viljan, Minnet, Hoppet och Lyckan. Vårt hus låg i kvarteret Minnet och hade kanske lite högre status än övriga. För innevånarna i kvarteret Lyckan måste det ha varit ett skrattretande namn. Här bodde en brokig samling fattiga människor som stod lägst på samhällets sociala steg. De flesta var slarviga, men det fanns även skötsamma familjer som hade ett stort behov att hålla rent omkring sig. Jag kan ännu känna de allt annat än goda dofter som fanns i trapporna. Kattpiss blandat med olika matoser chockade mitt luktorgan. Genom en äldre kamrat fick jag en inblick i dessa miserabla bostadsförhållanden, som var som en spännande Dickensbok med ett stort persongalleri och olika människoöden. Ljuspunkterna för de boende var små, nästan obefintliga. Men ibland dök det upp fäder eller söner som varit till sjöss. De hade då en samlad peng vid avmönstringen och det blev

ofta en brakfest för vännerna. Det talas ofta idag om gårdsfester, som något fint och kulturellt i arbetarekvarteren. Det var kanske tradition i Stockholm men troligtvis inte ute på landsorten.

I Landskrona och andra städer längs Öresund fanns stora koloniområden där det var vanligt med fester omkring den 1:ste Maj och Midsommarhelgen. Strax utanför Lyckan låg just ett stort koloniområde där vi pojkar pallade frukt under hösten. Någon större sammanhållning mellan familjerna upplevde jag inte. Hade någon i en familj lyckats få ett arbete var det sällan hans förtjänst. Utan det hade skett genom mygel och fjäsk. Avundsjukan var stor.

Jag lämnar nu mina barndoms bostadsorter och ska försöka berätta om mina närmaste släktingar.

MIN MOR SIGNE LINDHOLM F NORDIN.

Mor var i sin krafts dagar en mörk, lite kraftig kvinna. Hon var humoristiskt lagd och omtänksam om oss barn. Mor agade aldrig oss när vi hittat på något hyss, i regel blev det en utskällning. Ibland hotade hon med att när far kom hem skulle han ge oss en riktig risbastu. Far använde mest livremmen och det sved duktigt i akterkastellet i flera dagar.

Mor var en riktig matmor, trots vad jag kan erinra mig fanns det ingen kokbok i hemmet. Men hon liksom många andra kvinnor på den tiden fick tidigt arbete i familjer med hushållsarbete. Sedan påverkade naturligtvis hennes mor också lusten att laga mat. Vägen till mannens hjärta går som bekant via hans mage, därför var det ett måste för dåtidens unga flickor att kunna laga god och billig mat.

De flesta åren efter första världskriget var svåra tider med stor arbetslöshet. Mor arbetade tidvis på sockerbruket och emellanåt fick hon sommarjobb som kallskänka på Köpenhamnsbåten. Den seglade också ut på Öresund om onsdagskvällarna på de populära aftonturerna med dans och god mat.

Något större umgänge hade inte mina föräldrar, men höll kontakten med släkten och några nära vänner. Mor och hennes svärmor hade tidigt i livet blivit ovänner och försonades inte förrän farmor var till åldern kommen. Orsaken var den gamla historien att en mor önskar nästan ett helgon till sin älsklingsson.

Några litterära eller andra konstnärliga intressen fanns inte i mitt föräldrahem. Jag kan inte erinra mig att mina föräldrar satt i lugn och ro och läste en bok. Försvaret är kanske att i ett omodernt hem med många ungar, ekonomiska bekymmer, fanns det så mycket praktiskt arbete att utföra. När kvällen kom var det skönt att släcka sänglampan och vila ut till nästa dags strapatser.

Personligen tror jag att böckerna inte gjorde sitt intåg i arbetarehemmen förrän omkring 1940. Då kom Folket i Bild ut med

Signe Valborg Nordin, gift Lindholm i tjugoårsåldern dvs ungefär vid tiden för min födelse.

Signe Nordin i mycket unga år.

sina billighetsupplagor, vilka såldes på arbetsplatserna. Krigsåren satte också sin prägel på både nöjes- och samhällslivet. Många familjefäder var långa tidsperioder inkallade i militärtjänst. Livsmedelsransonerna var snålt tilltagna och arbetsbördan ökade för husmödrarna.

Det blev mycket merarbete för överlevnad med gris- och smådjursuppfödning, koloni och potatislotter. Det mesta arbetet låg på mor men även jag bidrog efter bästa förmåga. I mors liv fanns två traditioner som hon sällan gjorde avkall på. Dels var det nyårsrevyn på Landskrona Teater och dels premiären på Edvard Perssons årsnya film Annandag Jul.

Far ville inte alltid följa med henne då han tidigt led av nedsatt hörsel. När jag blev halv vuxen fick jag göra mor sällskap. Vi skulle alltid gå på den sista föreställningen som gavs nyårsafton. När de tolv slagen förkunnat att ett nytt år börjat tog mor fram vars sitt äpple. Det här var viktigt enligt mor, åt man äpplena vid denna tidpunkt gav det sedan en god hälsa under det nya året.

Mor var inte intresserad av handarbete och jag såg aldrig att hon virkade eller stickade. Kanske fanns det så mycket lappning och stoppning av familjens persedlar att det räckte till mer än väl. Mor var rask och pigg fram till femtio årsåldern då hon fick problem med sina ögon. Mor opererades flera gånger för starr i Lund av dåtidens specialister, men utan framgång. Hon bar sitt handikapp med stort tålamod. Längre upp i åldern drabbades hon av gulsot och fick senare misskötta liggsår som det gick sjukhussjukan i. Mor blev aldrig bra igen och livet gick på sparlåga tills hon tynade bort i en ålder av sextiofyra år. Mor vilar i en familjegrav på Landskrona kyrkogård tillsammans med far och vår syster Kerstin.

Mor var född i Landskrona år 1904 och gick bort år 1968.

FÖRÄLDRAR, SYSKON OCH ANDRA SLÄKTINGAR PÅ MORS SIDA.

Morföräldrar

Billesholm är en liten ort i Skåne belägen cirka två mil öster om Helsingborg. Ett samhälle som förenar det öppna landskapet med bördiga åkrar, lövskogens gröna skimmer och Söderåsens mjuka linjer. Billesholm var före bilismens vilda framfart på 1960-talet en viktig järnvägsknut, men idag stannar inga tåg vid det övergivna stationshuset. Den viktigaste näringsgrenen var tidigare Höganäsbolagets brytningar av kol och lera. Idag domineras samhället till stor del av Gullfibers jättestora fabriksanläggning.

I Billesholm bodde både mina mor- och farföräldrar, men i detta avsnittet berättar jag endast om mina morföräldrar. Den aktuella tidsperioden är 1930-talet och några år in på 1940. Morfar hette Olof Nordin och han var av medellängd med en tunn krans av vitt hår runt huvudet samt en liten grå mustach. Han var alltid skojfrisk mot oss barnbarn, men hans bästa vän var trots allt en av hela familjen omtyckt hund vid namn Lizzie.

Lizzie var en medelstor släthårig, svartbrun stövaretyp. Morfar och hon var oskiljaktiga och de följdes åt nästan överallt. Morfar var kolhuggare, ett hårt och vanligen underbetalt arbete med stora skaderisker. När världsdepressionen efter första världskriget spred sin mörka och förlamande skugga över hela världen, miste många människor sina arbeten och industrijulen stannade upp. På många orter i Sverige och speciellt kommuner av Billesholms typ som var helt beroende av en enda industri blev arbetslösheten total. Varje familj drabbades direkt eller indirekt av arbetslöshet och för familjer med stora barnkullar blev försörjningsbördan ett evigt bekymmer. Bostäderna var små, omoderna och många sjukdomar föddes i de trånga och osunda kyffena.

Det blev de gifta kvinnorna som fick ta på sig en omänsklig börda under dessa svåra år. Tusentals yngre kvinnor och män från dessa

trakter sökte sig till de skånska västkuststäderna, för att ta den lilla chans till arbete som fanns. Många tog sig med släktingars hjälp över Atlanten för att skapa en ny framtid i Amerika.

En av dessa många kvinnor som drabbades av stor arbetsbörda var min mormor Hilda. Hon var liksom morfar av medellängd. En mörkhårig, stillsam, varm och behaglig kvinna som dock kunde fräsa till när morfar eller deras vuxna söner hittat på något jäkelskap. Mormor hade starka sympatier för den svenska statskyrkan och besökte när tiden så medgav det lilla kapellet i Billesholm. Församlingens kyrkor låg i Norra Vram och Risekatslösa. Något som mormor sällan missade var när kapellklockan med sin skarpa klang kallade till aftonbön på lördagskvällen. Hon behövde säkert de här avkopplande stunderna från de vardagsbekymmer som tyngde hennes skuldror. Mormor var alltid generös och vänlig till oss barnbarn och jag har enbart positiva minnen av henne. Bäst minns jag kanske stunderna vid läggdags. Mormor bäddade och donade med sängplatserna när vi barnbarn efter många om och men blev nerstoppade i syskonbädden. Hon satte sig sedan vid spisen, som vintertid i mörkret gav många intressanta men samtidigt skrämmande skuggor i rummet. Mormor löste upp sitt långa svarta hår, kammade och borstade det mycket noga. Sedan flätade hon håret hårt i två flätor och låg hela natten med denna frisyra. Under tiden som mormor arbetade med håret gnolade hon ofta på någon skillingtrycksvisa, exempelvis Älvsborgsvisan eller Ett kors på Idas grav. Kanske var mormor trots allt besvår nöjd med sin dag och kände en viss trygghet när de flesta av hennes kära fanns i ro inom hemmets fyra väggar.

Mina morförelldrar hade en stor dubbelsäng i ett stabilt utförande, på grund av utrymmesbrist kunde den inte stå färdigbäddad till nästa kväll. Utan alla sängkläder åkte upp på morgonen och träsängen sköts ihop för att ge större utrymme åt dagens aktiviteter. Vad jag kan minnas fick vi aldrig ligga i morförelldrarnas säng och nojsa. Kanske var vi för många barnbarn.

Mina morförelldrar bodde i en fastighet som ägdes av

Höganäsbolaget. Husgruppen kallades Askehusen och bestod i stort sett av fem likadana omoderna tvåvåningshus med vindskupor. De hyrde en enrumslägenhet på vindskupan och här fanns inga moderniteter, om man undantar en avloppsho för diskvatten. På gården fanns en gemensam brunn utrustad med en handpump och allt vatten fick bäras i spannar till respektive familj. Det blev ett evigt trampande upp och ner i trappan. När jag var hos mormor fick jag hjälpa till med bland annat vattenbärningen. Spannen blev allt tyngre för varje våning man segade sig uppför. Men det var inte bara vatten som skulle upp. Under eldningssäsongen var det aktuellt med stenkol, för att inte tala om askan. Den svenska stenkolen gav nästan mer aska när den brunnit ut.

Behövde någon besöka toaletten så blev det tid igen för en trappromenad. Ofta krävde nöden att man snabbt kastade sig ner för trapporna innan man nådde friluftstoaletten. Det var inte bara vatten och bränsle som skulle upp till lägenheten. Varje dag kom mjölkkusken, som inom parentes var en äldre morbror till mig. Kylskåp var inte var mans egendom på den tiden, alla färskvaror fick köpas dagligen. På vintern ordnade vår Herre med ett gemensamt kylskåp till alla fattiga. Två gånger i veckan kom slaktare-, bröd-, och bryggarebilen. Genom olika tutningar med bilhorn eller ringande med vällingklocka uppmärksammades tanterna. De strömmade till från alla håll medförande mjölkspann, bringare, glasburkar eller något annat skrälle. Tanterna fick samtidigt en pratstund och försäljarna var ofta munviga och höll "låda" med alla kunderna.

När jag var i tio årsåldern var mormor omkring de femtio och det här upp och ner i trappan var en del av hennes vardag. Morfar såg alltid till att det fanns stenkol hemma och mot kvällningen tog han en spann med upp. Mina yngsta morbröder bodde tidvis hemma och hjälpte då mormor med en del av dessa transporter.

På sommaren fyllde morfar år och då kom de flesta av deras åtta barn med familjer på besök. Det är närmast ofattbart att så många personer fick plats i denna trånga vindskupelägenhet. Sittplatserna var ett stort

problem för alla skulle ha mat och dricka. Lösningen blev att mormor och hennes döttrar, svärdöttrar passade upp det manliga släktet och barnen. De flesta problemen löstes i en glad och gemytlig stämning. När middagen var avslutad gick vi barnbarn ut på en upptäcktsfärd i omgivningen och här fanns många spännande ställen. Vi stadsbarn var ovana vid skog och djur. Det äldre manliga släktet skulle alltid spela poker efter maten och ingenting fick störa deras avkoppling. Kvinnorna var livligt sysselsatta med att hämta och värma vatten till den stora disken som tornat upp sig i ett hörn av köket. Till och med kvinnorna accepterade det här slöseriet med pokerspel, trots att pengar var det minsta man hade och kunde spendera på onyttigt spel. Visserligen spelade man inte högt, men ändå, här fanns både vinnare och förlorare. En av mina mostrar som hette Svea sekunderade alltid sin man vid pokerbordet. Ja, inte så att hon deltog i spelet, utan rullade cigaretter med stor fingerfärdighet till sin man, allt eftersom han förbrukade "pinnarna".

Hade vi ungar några ören i fickan så fanns en möjlighet att omsätta dessa i godis hos en fru Snäll. Hon var bagerska och höll dessutom en liten konfektyrdisk. Fru Snäll bodde i ett tvåvåningshus strax i början av ett skogsbyn och skötte bakningen i den övre våningen där hon också hade sin bostad. Försäljningen skedde från första våningen och efter en del år i en kioskliknande byggnad på markplanet. När kunderna ville handla något ställde de sig på vägen, formade händerna till en megafon och ropade med hög röst på fru Snäll. Hon avbröt sina bagerisysslor och kom nerför trappan i ett raskt tempo. Stygga pojkar hade upptäckt detta ovanliga sätt att handla. När vi var pigga på att jäklas gömde vi oss bakom en buske och skrek med fulla lungors kraft på fru Snäll. Efter en stund kom hon som vanligt springande nerför trapporna för att mötas av obefintliga kunder. När hon väl kommit upp igen ropade de stygga pojkarna igen, men för mesta anade fru Snäll argan list och uteblev.

Morfar hade som många andra på den tiden en karbidlykta till cykeln. Vi pojkar tyckte det var spännande när han laddade

behållaren med karbid och lite vatten. Ett pysande ljud hördes och en illaluktande gas bildades och när den antändes uppstod ett intensivt ljus. På vardera sida av lyktan fanns ett rött och grönt lampglas. Handlyktor med i stort sett samma konstruktion användes i gruvorna.

I ett grytskåp i köket där det var kallare än i övriga utrymmen, hade morfar en viktig flaska där han förvarade sitt snus. Varje morgon innan han gav sig ut i sitt eviga sökande efter arbete, fyllde han på sin näverdosa. Det ingick i mormors plikter att se till att det alltid fanns snus hemma. Inköpen skedde varje vecka i Handelsbolagets affär, där expediten med stor fermitet tillverkade en pappersstrut anpassad för detta behov. När mina morbröder blev lite äldre tullade de ibland på flaskans innehåll till morfars förargelse.

I Billesholm såg jag min första barnförbudna film och det var en rysk film som hette "Tsarens kurir". Tack vare min längd och att jag var i sällskap med äldre pojkar slank jag in. Biosalongen var rymlig och låg på andra våningen i ett brunt tegelhus, beläget snett över bangården från stationshuset räknat. Huset är numera rivet och på tomten finns ett mindre varuhus. Biografvaktmästaren var en prydlig herre som ordnade med det mesta. När föreställningen skulle börja gick han runt i salongen och släckte tak- och vägglamporna, en efter en. En kvinnlig pianist satt framför fonden och började spela när ljuset var helsläckt. Här handlade det om stumfilm. För en tolvårig pojke var det en spännande upplevelse, där kuriren i sin vilda ritt nästan red rakt in i biosalongen. Damen vid pianot ledsagade med flinka fingrar den olidligt spännande jakten med öronbedövande toner.

Min yngsta morbror Knut var några år äldre än jag, men han var lika försigkommen som en vuxen. Hans bästa kompis hette Karl-Erik, men kallades allmänt för "Dansken", då hans mor var bosatt i Köpenhamn. Av för mig okänd anledning uppfostrades han hos sina morföräldrar, där morfadern var toffelmakare Grankvist. Vid 20-års ålder emigrerade han med släktingars hjälp till Chicago, där han verkade i många år tillsammans med sin Billesholmsfödda hustru

Ulla. Jag minns särskilt en händelse när Knut fyllde tolv år. Mormor hade bakat kakor och bjöd oss pojkar på ett enkelt födelsekalas. Det var inte vanligt med presenter, utan uppvaktningen stannade vid ett föga kostsamt "grattis". När vi tre samlats vid det pryddigt dukade bordet tog "dansken" fram ett litet paket som han överlämnade till jubilaren med ett gott smil på läpparna. Knut slet av papperet och en lång, kraftig cigarr såg dagens ljus. Presenten utlöste en stor munterhet hos oss pojkar. Mormor däremot blev mindre glad, men ville inte störa sonens födelsedag med bannor. Knut skulle tvunget sätta fyr på cigarren och blossade ganska rutinerat, för han hade tjuvrökad i flera år. Den blåaktiga röken låg tung över kaffebordet och mormor suckade uppgivet.

I Billesholm fanns tidigt en vacker och populär Folkets Park, som var ett omtyckt utflyktsmål för barnfamiljer och då speciellt på söndagseftermiddagar. På lördagar och söndagar var det i stor utsträckning ungdomen som dominerade Parken. Kring dansbanan trängdes de i en gemytlig stämning och bekantskaper knöts som varade livet ut i form av äktenskap. De på den tiden oundvikliga slagsmålen mellan de olika byarnas pojkar pågick alltid i något avlägset och mörkare hörn av Parken. Smockor delades ut frikostligt till dansorkesterns smäktande toner. Vid dansbanan sågs alltid en medelålders magerlagd man, som med den tidens mått mätt var relativt snyggt klädd. Mannen hette Axel. Han var på något sätt mentalt störd, men var mycket dansant och därför uppskattad av flickorna när de endast ville njuta av dansens turer. När flickorna bjöds upp av jämnåriga pojkar fick Axel stå åt sidan. Spelade då orkestern ett så kallat örhänge, kunde han inte motstå frestelsen att ändå få dansa. Axel tog då av sin kavaj och höll denna som en danspartner och svävade ut på dansgolvet, med ett förnöjsamt leende på läpparna.

På somrarna när vår familj besökte Billesholm skulle vi också göra en kort utflykt till Risekatslösa. Här bodde morbror Erik och hans familj. Det var ett besök som vi gjorde med stor glädje, då moster

Elsa var en barnvänlig och humoristisk kvinna med ett härligt skratt som smittade av sig på andra. På eftersommaren fick vi ungar klättra i deras fruktträd och äta oss förnöjda på bland annat körsbär. Moster Elsas föräldrar bodde strax intill och tant Agda var liksom dottern trevlig och pratsam. Agdas man hade varit fjärdingsman under sitt arbetsaktiva liv. Men nu var han en gammal man som njöt sitt otium med stort välbehag, uppsad och bortskämd av både hustrun och dottern. I deras gamla hus fanns ett stort kök med stampat jordgolv och här gick höns, ankor, katter in och ut efter behag. Verkligt trångt blev det på vårkanten då det låg ruvande fjäderfä lite överallt i köket. Efterhand som kycklingar och ällingar kläcktes blev trängseln ännu större. Det var ett pipande och kacklande. När det kom besökare fick tant Agda schasa ut "fylet" för att ge bättre plats. Vi barn tyckte med all rätt att detta var ett intressant ställe som alla stadsbarn borde få uppleva.

Det var som tidigare nämnts svårt för de vuxna att få något arbete. Morfar och hans olycksbröder cyklade ut varje morgon på jakt efter arbete. En närmast hopplös uppgift och fick de något tillfälligt så var det hos någon lantbrukare. De pengar man förtjänade på försommaren och under hösten var att hacka betor. Ett hårt och surt arbete, då regnen kunde stå som spö i backen. För morfar och hans olycksbröder fanns det många deprimerade dagar och många frågade sig med fullt fog, vad det var för ett jordeliv de levde. Det handlade mest om dagliga förödmjukelser, umbäranden och tristess. När männen ibland fick några dagars tillfälligt arbete och kunde kvittera ut sin magra avlöning, köptes ofta några flaskor sprit och i vänners lag glömdes för en stund livets alla djävligheter. Mormor blev alltid orolig när morfar dröjde mot kvällningen. Hans mat stod på spisen och mormor vankade nervöst omkring i köket och anade innerst inne vad som stod på. Ibland bad hon mig springa ner till Järnvägshotellets bakficka, som inom parantes var en ölhall för att se om han fanns där. De flesta gånger satt han och drack öl med sina olycksbröder, ofta var han trött och följde på min enträgna uppmaning med hem. Väl hemkommen fick morfar en utskällning,

men slog dövörat till, åt sin mat och stupade i säng.

Ibland hände det att morfar inte fanns på hotellet. Med flåsande andetag sprang jag tillbaka till mormor och meddelade henne. Hon tog på sig ytterkläder och vi traskade i kvällsmörkret ner till byn och sökte upp polis Bohlin. Han var en omtyckt representant för lagen och kände sina innevånare mer än väl, speciellt gubbarnas beteende när de var berusade. Bohlin hade stor förståelse för arbetslöshetens offer, men även han fick sätta gränser. När morfar inte fanns på hotellets bakficka, så var han i gott förvar i polisfinkan. Hade morfar nyktrat till någorlunda fick han följa med oss hem, men de flesta gångerna sov han tungt och släpptes inte ut i friheten förrän på morgonen.

Männen hade ett helvete under dessa svåra år på 30-talet, men jag undrar om inte kvinnorna hade det ännu värre. För det var de som höll ihop de barnrika familjerna. Det var kvinnorna som dagligen fick ta emot en massa oförrätter hos olika myndigheter som skolan, polisen, fattigvården, kyrkan och kronofogden. Det var också kvinnorna som fick böna och förödmjuka sig hos handlaren för att få ytterligare förlängd kredit till matinköp. Men i början på andra världskriget började den importerade oljan och kolen att ta slut. I Billesholm upplevde man ett ekonomiskt uppsving i stil med Klondyke. Den svenska kolen började bli åtråvärd för uppvärmning av hyreshus och fabriker. Den stora efterfrågan gjorde att många Billesholmare med tomtmark började bryta de kolflötsar som låg i dagern eller på ett acceptabelt djup.

Morfar och de yngsta sönerna högg kol och daglönen låg på cirka 150 kr om dagen. En furstlig lön som de flesta festade upp nästan omgående. Här gällde det för kvinnorna att lägga beslag på det mesta till familjen. Från att knappt haft pengar till dagliga behov fanns det nu ett överflöd, som många hade svårt att ta vara på. På hotellets bakficka flödade ölen och man beställde in en back och bjöd frikostligt alla i lokalen att ta för sig. Brännvin var svårt att få tag i och därför fick en äldre man, Frodlund, i uppdrag att ett par dar i

veckan cykla in till Helsingborg och handla på systemet. När gubbarna blev i tagen på hotellet dansade man helt spontant med varandra. Det var som de skulle ta tillbaka alla tidigare förlorade dagar.

Morföräldrarna fick en större lägenhet på andra våningen i samma trappa. Morfar började lugna ner sig och kanske hade han börjat få känning av sitt dåliga hjärta. Han dog på Landskrona lasarett den 9 februari 1946 och dödsorsaken var hjärtmuskelinflammation. Mormor fortsatte att leva sitt liv i ett lugnare tempo och besökte barnen och deras familjer allt oftare. Sonen Kalle och hans fru Inga bodde i samma hus och höll hela tiden kontakten med henne. Mormor dog i sömnen den 30 augusti 1961 och även hon hade ett svagt hjärta.

MORS SYSKON OCH ANDRA SLÄKTINGAR.

Moster Judith, 1901-88, var äldst i syskonskaran. Enligt uppgifter från släktforskaren skulle morfars bror Jöns Peter vara far till henne. Kanske hade Jöns Peter och mormor Hilda först sällskap som resulterade i Judith. Man kan ju bara spekulera, men faktum kvarstår att sedan morföräldrarna gift sig så gällde Judith som deras dotter.

Judith var en lång, vacker och humoristisk kvinna. Första gången gifte hon sig med banarbetare Karl Hansson 1895-1926. Han var sysselsatt under järnvägsbron vid Ottarp när någon tappade ett tungt verktyg som träffade honom i huvudet. Han dog omedelbart och Judith blev ensam med två pojkar. Hon bodde i Gluggstorp i ett mindre småbruk där hennes svärföräldrar bodde i samma långa. För att klara sin och pojkarnas försörjning måste Judith, förutom tillsyn och skötsel av sina svärföräldrar hjälpa till vid skörden hos olika lantbrukare. Hon plockade ihop blommor, frukt, ägg och grönsaker i korgar och cyklade till Vadensjö station. Slutmålet var saluhallstorget i Landskrona där hon sålde sina varor som trots allt gav några kronor. Den här kommersen höll hon på med i stort sett fram till sin död. I femtioårsåldern träffade hon en ny man, Algot Isaksson 1905-81. De köpte en mindre gård vid Rönnarp utanför Tågarp där de höll ungdjur. Men Algots stora intresse var biodling trots att han var slaktare till yrket. Han utökade hela tiden sin biodling och ställde upp bikupor även i norra Skåne för att få tillgång till ljungdrag. Algot var trevlig och pratsam, en riktig sällskapsmänniska med stora talanger i pokerspelet. Judith och han trivdes bra tillsammans och hon slapp cykla eller åka tåg till Landskrona. Algot hade nämligen vurm för stora Amerika-bilar och här fanns gott om plats även för torgvarorna.

Den äldste sonen Stig Hansson f 1920 har blivit sin bygd trogen och blev ett stöd för sin mor på hennes äldre dar. Han arbetade mest som chaufför under sin aktiva tid, men tog senare över moderns torgförsäljning när hon inte orkade längre. Den andre sonen hette Erik, 1922-91 och tog senare efternamnet Leo. Han arbetade i sin

ungdom som kontorist i Malmö där han så småningom blev direktör vid ett försäkringsbolag. Hustrun Ester drabbades tidigt av sjukdom och var intagen på Värnhems sjukhus innan hon dog. De efterlämnade två döttrar Lena f 1946 och gift med en lantbrukare utanför Trelleborg samt Stina f 1951 adjunkt, frånskild och boende i Örebro (ca 1995).

Morbror Erik, 1907-1979, var bosatt i Risekatslösa vid Billesholm. I unga år var han värvad vid Husarerna i Landskrona och senare i Helsingborg. Som vuxen körde han en mejerivagn dragen av en kraftig ardennerhäst. Han sålde varor från Charlottenborgsgården och kunderna fanns kring Billesholm och Södra Vram. Erik var av medellängd, mörkhårig och liksom andra män på den tiden glad för brännvin. När vi småbarn var hos farmor som bodde i Södra Vram fick vi ofta följa med honom på en mindre tur med mejerivagnen. Det här uppskattade vi stadsbarn och mest förundrade vi oss över hästens pruttande. Erik var gift med Elsa f 1911 och som fortfarande lever (ca 1999) och är pigg för sin ålder. Hon bor numera i en moderniserad lägenhet på Charlottenborgsgården. En mycket humoristisk och trevlig kvinna som vi barn tyckte om. De har tre barn där den äldsta Elsie dog ung, 1931-1967. Sonen Inge är bosatt i Helsingborg och har tre barn. Yngsta dottern Ingrid 1943- är gift och bosatt i Billesholm.

Moster Svea 1909-1937 var en mörk och gladlynt kvinna och var gift med Alf Ahiberg f 1904 i Vankiva utanför Hässleholm. De fick två flickor, och Ann-Mari f 1927 är lik sin mor till utseende. Hon är gift med Karl-Erik Sandberg som i sin ungdom var frisör. Han är bror till den välkände ElektroSandberg och fick så småningom en hög post inom den koncernen. De är bosatta i Skurup och vi har inte haft någon större kontakt. Den andra flickan, Inga f 1930, är mer lik sin fader. Hon är gift med Sven Broman f 1923 som varit ingenjör bland annat vid Vägverket, de är bosatta i Halmstad. Med dem har vi haft lite kontakt, och träffats någon gång varje år och brevväxlat där emellan. När flickorna gick i skolan och det närmade sig

våravslutning var deras mor sjuk i magsmärter. Men hon ville inte söka läkare då hon först ville vara med på deras examen. Buksmärtorna ökade efter någon dag och hon blev inlagd på sjukhuset. Läkarna konstaterade att hennes blindtarm brustit och moster Svea avled några dar senare i bukhinneinflammation. Morbror Alf tog själv hand om sina flickor och de lämnade inte hemmet förrän i vuxen ålder. Jag tror att moster Svea arbetade som flicka inom hushåll. Morbror Alf var som många vuxna värvade vid kavalleriet i Helsingborg. Sedan började han vid tegelbruket i Helsingborg och arbetade där till pensionsåldern. Familjen bodde vid Nytorgsgatan.

Moster Anna var född 1911 och dog i en ålder av sju år. Hon ligger begravd på Ekeby kyrkogård. Som barn har jag ett minne av ett besök vid hennes vilorum. Jag följde med mormor och vi åkte tåg från Billesholm till Ekeby. Mina morföräldrar bodde 1910 i Ekeby och antagligen arbetade morfar då vid gruvan i Skromberga.

Moster Berta är född 1913 och är liksom sina systrar en mörkhårig, snäll och humoristisk kvinna. Som ung flicka arbetade hon som hembiträde hos en specerihandlare i Landskrona, Herman Persson populärt kallad Snåle Persson. Hans affär låg vid Storgatan mittemot Resias stora affär. Deras bostad låg i början av Storgatan räknat från hamnen. Dessutom hade Persson ett flott sommarnöje vid vallgraven, inte långt från träbron mot Borstahusen. Moster Berta var alltid snäll och vänlig mot oss barn. Hon arbetade mest inom hushåll och senare på en restaurang som kallskänka. Hennes man, Bror Fäldt f 1920 var guttare vid Helsingborgs varv. När detta lades ner fick han arbete som tjänsteman vid Gummifabriken. När även detta företag lades ner hade Bror nästan uppnått pensionsåldern. Som pensionär drabbades han av en godartad tumör i huvudet och efter en tid återvände han till ett någorlunda normalt liv. De bodde i många år på Nytorgsgatan och som pensionärer vid Närlundavägen. Min fru Greta och jag firade vår förlovningsdag tillsammans med Berta och Bror i Helsingborgs Folkets Park den 31 mars 1945. Vi har under årens lopp hållit

kontakten med dem. De har två döttrar Majstin född 1946 och är bosatt vid Åby utanför Norrköping. Hon är gift med Rolf Saneby, f 1939 och de har två barn. Den andra dottern heter Kerstin, f 1950 och är gift med Bo Nordgren, f 1944. Kerstin arbetar som kontorist vid ett kommunalt verk i Helsingborg. De har en dotter Åsa. Vi har inte haft någon större kontakt med dessa kusiner.

Morbror Otto 1916-71 var i sin krafts dagar en muskulös och kraftig man. Under hans ungdom var tiderna svåra med stor arbetslöshet. Sysslösheten födde mindre kriminalitet, allt för att överleva. En populär syssla var tjuvjakt och man jagade med iller. En tyst jakt, men godsens jägmästare var på alerten för tjuvjägarnas skara var stor. Som så många andra pojkar på den tiden var fotboll en billig sport att utöva. Otto upptäcktes tidigt som ett stort fotbollslöfte, han spelade center och var mycket målfarlig. Eftersom han var stor och kraftig blev det svårt för försvararna att stoppa honom, dessutom hade han ett av alla fruktat skott. Otto påminde om Gunnar Nordahl till sin typ. Otto spelade i Billesholms GIF och jag har minnen från när laget på tidigt 1930-tal spelade sina hemmamatcher i Kohagen. En tidigare beteshage med en grön och ljuvlig bokskog som inramning. Helsingborgs IF hade länge ögonen på Otto och till sist värvades han över. Här fick han spela med det så kallade guldlaget där Nisse Axelsson och Malte Mårtensson var tongivande. En bekant till mig som också i sin ungdom spelat fotboll i de högre serierna minns mycket väl Otto som en hård och målfarlig center. Han berättade att Otto har rekordet med Allsvenskans snabbaste mål. Vid avspark sköt Otto direkt mot motståndaremålet, målvakten gick och donade med annat och fick alltför sent se bollen komma och fara in i målet. Otto betecknades i tidningarna som årets centerfynd och hade enligt expertis stora möjligheter att peta självaste Gunnar Nordahl från landslaget. Men, det finns alltid ett men. Otto hade ingen större lust för regelbundna vanor och försynta kvällsnöjen. Han fick jobb som vaktmästare på Olympia, men eftersom han alltid följde motståndets minsta lag, så det blev ingen större ordning och reda. Efter några år flyttade han till Lidköping där han träffade sin

tillkommande Brita Wallin, f 1927. Det blev giftermål och Otto fick arbete på porslinsfabriken i staden och de fick så småningom fyra barn. Jag har träffat några av dem när vi hade kusinträff i Billesholm. Otto avled i en hjärtattack endast 55 år gammal,

Morbror Karl är född 1918 och blev gift med trädgårdsmästaredottern Inga Pålsson, f 1920. De har alltid bott i Billesholm. Kalle köpte tidigt ett av de gamla Askehusen som renoverades. Mina mor- och farföräldrar bodde också i detta hus. Kalle har under sin arbetsaktiva tid arbetat med byggnadsarbete. På äldre dar såldes huset och de flyttade in i en modern marklägenhet vid Södra Vramsvägen. De har två barn där vi ibland träffat sonen Jan- Olof och hans familj boende i Kristianstad. Dottern Sonja har brutit med föräldrarna och bor i Helsingborg.

Morbror Knut, 1922-1971, dog under sömnen av en blodpropp i hjärtat. Hans efterlevande hustru Anna-Stina bor fortfarande kvar i Billesholm. Knut var anställd vid SJ som stationskarl först i Billesholm och under de senaste levnadsåren i Helsingborg. Han var stor och kraftig i sin ungdom, gladlynt och trevlig med stort intresse för poker samt en sup då och då. Han var i ynglingaåren en duktig fotbollsspelare i Billesholms GIF. På äldre dar blev han, vilket förvånade oss alla en intresserad kolonist med blommor som specialitet. Hans hustru Anna-Stina född 1926 har under sin arbetsaktiva tid arbetat som kokerska vid olika vårdhem. De fick tre barn tillsammans Claes-Göran, Lena och Inger. Sonen bor i Malmö, Lena har blivit Billesholm trogen medan Inger bor i Bjuv. Kusiner som vi endast har träffat vid begravningar och släkträffar. Innan Anna-Stina gifte sig med Knut hade hon en kort tid sällskap med min bror Claes. Det tog slut när han mönstrade ut till sjöss och hon gifte sig med Knut. Några år efter det att Knut gått bort återupptog Claes och Anna-Stina kontakten med varandra. De delar bland annat ett gemensamt intresse för Länkrörelsen i Landskrona. Upplysningsvis kan jag meddela att de två alltid varit särbo och att Anna-Stina aldrig haft besvär med spriten, utan ömmar för de som drabbats.

MIN FARMOR OCH FARFAR.

Min farmor Klara Kjellman, 1877-1961, född Pettersson var på äldre dar en magerlagd kvinna med bestämda åsikter i det mesta, liksom en stor vän av ordning och reda. På fotografier från hennes ungdom kan man se att hon varit en vacker, attraktiv kvinna med stolt hållning.

Hennes föräldrar Nils Fredrik Pettersson, 1847-1916, och Anna Christina, f Eneqvist 1842-1920, bodde i Billesholm och under sin aktiva tid arbetade fadern i kolgruvorna. Det blev med åren en stor barnaskara. där de äldsta pojkarna, Carl Fritjof, Johan Gottfrid och Gustav Sigfrid utvandrade till USA 1885, 1886 resp. 1889.

Efter en tid när bröderna etablerat sig i det "förlovade landet" skickade de en biljett till farmor, som också reste över och stannade ett par år. Men hon längtade hem till Sverige. Kanske var det hennes föräldrar eller hennes yngsta syster Ida född 1885 som var svårt handikappad som behövde hennes hjälp. Känslan av familjetillhörighet och solidaritet med de svaga i samhället var starkt utvecklat på den tiden.

Farmor började bli giftasvuxen omkring sekelskiftet och det saknades inga friare. Hon gifte sig med gruvarbetaren Nils Lindholm född i Stabbarp utanför Eslöv, 1872-1905. Han var äldst i en barnaskara på tio. Hans föräldrar hette Per (Nilsson) Lindholm, 1842-1902 och Anna Jeppsdotter, 1852-1937. Farmors första äktenskap resulterade så småningom i tre pojkar, Idoff, 1900-1952, Fredrik (min far), 1902-1988 och Nils, 1905-1994. Samma år 1905 som Nils föddes avled deras far i turberkulos. Farmor blev ensam med tre små pojkar och det var inte nådigt på den tiden, då det sociala skydds nätet hade stora maskor. Men kommungubbarna kände sitt ansvar och farmor fick arbete som baderska i kommunens badhus. Vanligast på den tiden var annars att änkan måste gifta om sig snabbt för försörjningens skull. Om inte så hade myndigheterna rätt att utackodera barnen i främmande familjer. Enligt vad far har berättat hade farmor nya friare på gång, men hon avböjde. En sjöman vid namn Gustav

Kjellman, 1885-1952, tillhörde en av dem och han skulle återkomma senare i livet. En annan friare var urmakare på orten och skänkte bland annat farmor ett väggur som jag har i min ägo och som fungerar än idag. Farmors bröder i USA lockade på nytt och ville att hon skulle komma över. Men hon föredrog att stanna hemma och fostra sina tre söner och hjälpa föräldrarna och den sjuka systemen. Jag skulle tro att det istället kom åtskilliga välbehövliga USA-paket.

Vi är nu framme vid åren kring 1920 och farmor är ensam, då hennes pojkar tidigt lämnat hemmet för att pröva sina vingar. Bland de tidigare friarna fanns som jag tidigare nämnt, Gustav Kjellman, som på nytt började uppvakta farmor. Min far berättade att han en dag besökte sin mor och ville ha hennes medgivande att värva sig vid Husarregementet i Landskrona och det fick han. Samtidigt hade farmor en viktig fråga att ställa till honom. Hon talade då om att hon funderade på att gifta sig med Gustav Kjellman och om far hade något emot detta. Det hade han inte då Gustav och han kom bra överens och far önskade dem lycka till. År 1921 gifter de sig, kanske nödvändigt, för samma år får de en pojke som döptes till Johan Held. Held var ett ganska ovanligt namn så jag försökte ta reda på dess betydelse eller ursprung. Det enda jag kom fram till var att min farfar haft en bror som hette Held.

De nygifta bosatte sig i Nybrodal en liten by utanför Billesholm. Antagligen var farfar till sjöss när min egen mor bodde där tillfälligt och födde vår bror Claes 1925. Det var lite strul mellan far och mor innan de kunde bestämma sig för giftermålet som skedde i oktober 1925.

Gustav Kjellman blev en god farfar istället för vår biologiske. Han var en storsvuxen kraftig man utrustad med en borstig mustasch. Eftersom han var sjöman så hade han också flera intressanta tatueringar på sin kropp och vi barn studerade dem noga. Farfar var snäll och humoristiskt lagd, hade god hand och tålamod med oss barnbarn och naturligtvis också med sin egen pojke.

Senare bosatte de sig i Södra Vram, där de hyrde ett hus av en man som vi kallade Jesus. Han hette annars Lindberg och var djupt religiös. Som barn tyckte vi det var ett stort hus som farföräldrarna bodde i, men när jag återsåg det på äldre dar, så var det inte större än det rymde ett rum och kök. Huset är numera rivet. Däremot fanns det en jätteträdgård och i ett av hörnen hade farfar höns och kaniner. Vi barnbarn upplevde där flera underbara somrar, trots att farmor var ganska sträng och förmanande. Nästan varje kväll innan sänggåendet var det allmän skrubbning och hårtvätt för oss pojkar i ett särskilt träkarl. Kvällen avslutades med kamning med en vass så kallad lusakam. Det var inte populärt bland oss barnbarn, men kanske nödvändigt.

Farfar var en stor naturälskare trots att han var sjöman, eller kanske var det just därför. Han tyckte om att promenera i bokskogen. Det fanns en sådan också strax utanför och det var glada stunder när vi barnbarn fick följa med. Vi skiftades om att rida på hans axlar. Farfar berättade om olika växter, blommor och fåglar, som vi träffade på under våra skogspromenader. Militär, ofta kavalleri hade alltid sommarövningar i närheten och det var spännande upplevelser för oss. Inte långt därifrån fanns flera nedlagda gruvschackt med farliga, men intressanta lekplatser. En å rann förbi en dalgång och under varma sommardagar dämde vi upp vattnet så att vi kunde bada och plaska. Tidvis var farfar till sjöss långa tider, ibland dröjde det upp mot ett år innan vi träffades. Tiderna var svåra här hemma med stor arbetslöshet och farfar var bara hemma en kort tid sedan fick han mönstra ut igen. Farmor fick många färgglada vykort från de mest avlägsna platser på vår jord. Vi barnbarn studerade kartor med farmors hjälp för att i fantasin se var farfar fanns någonstans.

I början på 30-talet var inte radion var mans egendom och isynnerhet inte för de på lägsta samhällsstegen. Utmed vägen till Böketofta fanns en lång och bred ljugarebänk där den manliga befolkningen samlades på kvällarna, när vädret så tillät. Jag kan inte minnas att några kvinnor deltog i samtalen. Här ventilerades annars nyheter om

födslar och dödsfar, om fylleri och slagsmål vid olika dansbanor, om tjuvskytte, om fjärdingsmannen som var en respekterad person med stor makt, om arbetslöshet, ogina arbetsgivare och hur det gick för det egna fotbollslaget. Det berättades om brev från släktingar som emigrerat till USA eller från anförvanter som seglade till sjöss. Som barn satt vi vid sidan om och lyssnade stort med utstående öron. Här fanns många duktiga berättare med humor.

Farmor fick ta hand om städningen vid en närbelägen skola, den magra lönen gav trots allt ett litet tillskott i hushållskassan. Min mors relationer till sin svärmor (min farmor) var ansträngda och förblev så ända fram till mitten av 50-talet. Jag tror det var det eviga mänskliga problemet att svärdottern inte alltid var god nog till sonen. De flesta mödrar har ju alltid högstflygande drömmar och önskemål om sönerns eller döttrarnas framtid. De här spänningar fick också återverkningar på oss barn, eftersom vi fullt naturligt tog vår mors sympati vid bråk. Ofta blev det far som tog initiativ till att vi barn skulle besöka farmor. Som de lydiga barn vi var så anpassade vi oss efter förhållanden. Men det var inte alltid trevligt.

Under mitten av andra världskriget flyttade farmor och farfar ner till Askehusen i Billesholm. Askehusen var en samling stora tre våningshus som från början ägdes av Höganäsbolaget och var bostäder åt gruvarbetarna och deras familjer. När gruvsdriften lades ner såldes några hus till privatpersoner och de andra revs. Här fanns inga som helst moderniteter och de flesta lägenheter bestod av ett rum och kök. Mina farföräldrar flyttade in på första våningen i samma trappuppgång där mina morföräldrar bodde. Relationerna mellan dessa familjer var ansträngda, allt beroende på vad som nämnts tidigare. Även vi barn kom i kläm när vi skulle besöka mormor. Oftast fick farmor syn på oss och bjöd in. Hon var naturligtvis intresserad och ville ha nyheter från Landskrona och vår familj. Farmor bjöd alltid på god mat när vi besökte henne, det gjorde vår mormor också. Men farmor hade alltid potatismos antingen vi fick kött eller fisk. Den engelska som farmor lärt under sina år i

Amerika försökte hon prata med oss barnbarn. Mest på skoj. Farfar började bli till åren och stannade hemma på landbacken och fick arbete på den blivande Glasullsfabriken sedermera Gullfiber. I en Billesholms-film finns han med, där han står och tar emot den varma glasullen när den lämnar ugnen. Vid 67-års ålder fick farfar en svår hjärnblödning och avled år 1952.

Farmor flyttade senare ner i samhället till ett nybyggt servicehus. Det blev först i 75-års åldern farmor förunnat att njuta av moderniteter. Men hon hade stora besvär med bensår som förmörkade hennes liv och var inlagd i flera omgångar på lasarettet i Landskrona. År 1957 då farmor fyllde 80 år ställde hon till med släktkalas, mor och hon hade äntligen försonats några år tidigare. De sista åren av sitt liv led hon svårt av åderförkalkning och kunde inte till sist fungera självständigt. Hon kom till åldersdomshemmet i Norra Vram där hon avled år 1961. Både farmor och farfar vilar på kyrkogården i Norra Vram.

MIN FAR FREDRIK LINDHOLM.

Far var född den 28 oktober 1902 och växte upp i Billesholm. Barndomen blev ingen dans på rosor, hans far som var kolgruvearbetare på orten dog 1905 i tuberkolos endast 32 år gammal. Farmor blev ensam med tre små pojkar som tidigt fick hjälpa till efter bästa förmåga med försörjningen. Småpojkbarna fick under sommarloven vakta grisar som gick fria i skogarna vid Stenestad på Söderåsens sluttningar. Här skulle grisarna äta sig feta av bok- och ekollon. Far berättade att det alltid var han och lillebror Nils som fick ta detta mindre populära arbete. Den äldsta brodern Idoff slapp då farmor hade andra planer för honom. Hon hade säkert tidigt upptäckt att Idoff var ett charmtroll med stora gåvor inom olika områden bland annat musik. Han fick gå på restaurangskola i Helsingborg och senare visade han litterära talanger.

När far slutade skolan arbetade han hos olika lantbrukare på orten. Det fanns inte mycket att välja under åren före första världskriget. Det var många gånger ett slitgöra för en ung pojke med hänsynslösa bönder där både lönen och logiet var uruselt. Efter första världskriget mönstrade far på en mindre skuta med hemmahamn i Råå. Far fick bli kock men hade aldrig sysslat med matlagning, men som han sa till skepparen, -jag har tittat på när mor donade vid spisen. Skutskepparen var angelägen att komma iväg, då han hade fått en lönande frakt. Först seglade de upp till en Norrlandshamn för att lasta bräder och timmer till Casablanca som låg vid Nordafrikas kust. När far berättade om sina få sjöresor fick man intrycket att det alltid blåste full storm. På min fråga om det aldrig var lugnt väder ryckte han på axlarna och sa, -landkrabba!

När de var på väg genom Biskaybukten räckte det inte med storm, vindstyrkorna låg närmare orkan. Med matlagningen gick det si och så, fast skepparn höll ett vakande öga på far. En dag kände skepparn för bruna bönor och fläsk. Men bönorna ville inte bli mjuka under kokningen. Far visste inte att de skulle blötläggas i vatten dagen innan. Fläsket var amerikanskt saltat med knappt någon köttrand. För

att göra det hela mer smakfullt beslöt far att steka det feta fläsket i smör. Rikligt med smör. Det blev ingen stekyta på fläsket och stekpannan blev överfylld av fett. Far fick inga lovord för sin kokkonst utan det blev en rejäl utskällning.

Efter lossningen av timmerlasten seglade skutan till staden Setubal i södra Portugal för att lasta salt till Norge. Även denna resa blev orolig och oroligare skulle det bli. I Norge rådde spritförbud och många törstiga norrmän bevakade skutan för att i ett obehagat ögonblick kunna köpa en butelj. De törstiga och tullmännen hade ständiga slagsmål på kajen. Efter sitt korta sjömansliv gav farmor far tillstånd att värva sig vid husarerna i Landskrona. Året var 1920. Livet i det militära var hårt och pennalismen traditionellt utbredd. Far fick problem med magen och i synnerhet efter en fest med mycken sprit. Han fick rådet av militärläkaren att sluta med spriten, vilket han också gjorde. Återstoden av sitt liv nyttjade han ingen sprit. Far anpassade sig till militärlivet och tog korpralexamen. Han blev intresserad av brottnig och jag har ett kort där far och hans kompis skiftar grepp på logementet, alltmedan en fotograf förevigar det "historiska" ögonblicket. Statsmakterna beslöt någon gång under 1925 att regementet skulle flyttas till Helsingborg under år 1926. Far tröttnade så småningom på militärlivet och begärde avsked, vilket beviljades snabbt då nerskärningar var högaktuella.

Världsdepressionen sjönk allt djupare och många hade svårt att finna något arbete. Far arbetade tidvis på sockerbruket eller så fanns han nere vid stuveriet för att ta tillfälliga arbeten. Några år in på 1930-talet blev far som man sa på den tiden, årsarbetare vid sockerbruket. Det var ett fall framåt även om lönen inte var något att skryta med. När vi bodde nere vid Hamngatan var far en ivrig fritidsfiskare synnerhet på våren innan isen släppt sitt grepp sökte sig ålen in till sockerbrukets varmvattenutsläpp i hamnbassängen. Far hade ett enkelt hemmagjort fiskeredskap som bestod av en käpp, där han i ena ändan fäste fyra kraftiga krokor likt de fyra väderstrecken. Vid sockerbrukshamnen fanns på ena sidan en låg kaj där det låg

fritidsbåtar. Här satt eller låg far på magen och tittade ner i vattnet när ålen slingrade runt efter föda. När far fick syn på en ål sänkte han sakta ner käppen med krokarna under den och med ett raskt ryck tog krokarna fatt i ålens buk och den hamnade på kajen. Av sina arbetskamrater fick han öknamnet "fiskaren". Vi barn var väl inte heltända på ålsoppa, stekt eller kokt ål eller vad nu mor lagade till, men något slank väl ner för att stilla den eviga pojkhungern.

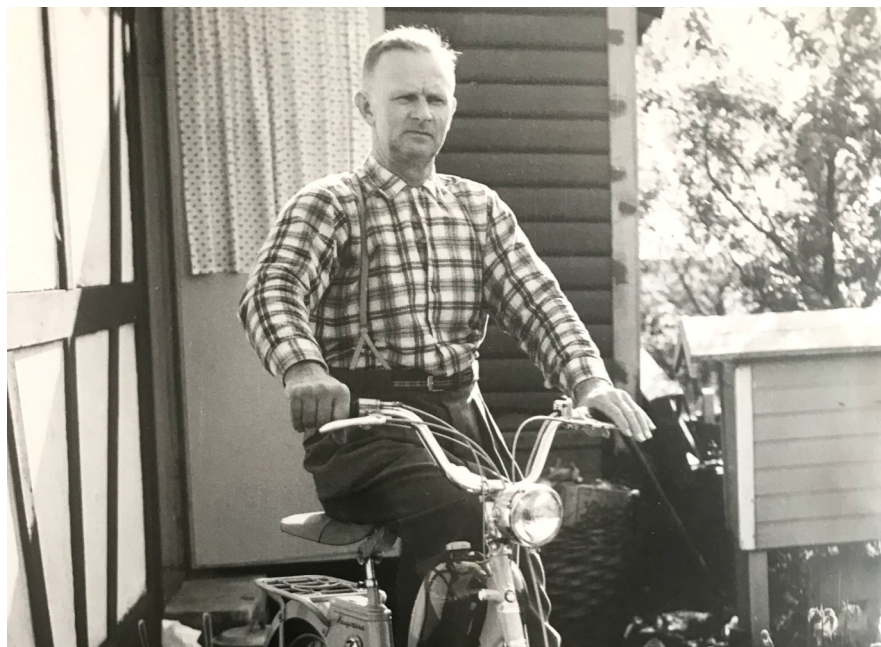
Far hade tidigt besvär med hörseln, vilket förvärrades med stigande ålder. I sextioårsåldern skaffade han hörapparat och det blev lättare att konversera. År 1939 flyttade familjen till Muraregränden 7 och andra världskriget bröt ut på hösten samma år. Många män blev inkallade till det militära, det blev mörkläggnings- och civilförsvarsövningar och ransonering av de flesta baslivsmedel. Far hade tidigare köpt en svinahodda vid exercisfältet och den kom väl till pass för att dryga ut ransoneringskortens magra tilldelning. Här höll han en gris, höns och kaniner. Under ett år när ransoneringarna var som hårdast lät far hushållsgrisen överleva julen fram till mars månad. Avsikten var att det skulle bli mycket späck och ister som ersatte smöret på bland annat smörgåsar. Vi döpte grisen till Carolus och när vi skulle ha ut honom från stian till slakt gick han inte fri för dörren. Vi fick pressa ut grisen med milt våld och slaktaren uppskattade hans levande vikt till 140 kilo. En bjässe, men oj vad vi så småningom blev trötta på allt vad ister hette. Senare flyttades svinahodden ut till väster om Helsingborgsvägen. Far skaffade också en koloni här ute med ett litet korsvirkesinspirerat hus. Han kände alltid ett stort behov av att visa upp sina produkter som enligt hans mening var störst, bäst och vackrast. Det kunde gälla grisar, höns, kaniner, frukt och grönsaker och visst hade han fin kvalitet. Men ibland tyckte vi det blev för mycket av det goda och kivade emot, att hans grannar hade lika fina produkter. Ett käbbel med humoristiska inslag.

Åren 1940-42 hade vi enormt kalla och snörika vintrar. Far liksom många andra män var inkallade i långa perioder. Jag fick rycka in

som fodervärd när inte far var hemma. Eftersom far hade korpralsgraden när han låg värvad blev han furir under beredskapsåren. Han tjänstgjorde som plutonchef för en vaktstyrka, som var förlagd vid Hildesborgs gård strax utanför Landskrona. Här fanns inkallade som hade affärer eller någon annan rörelse. Det var beroende av extra ledighet för att se till sina förrättningar. Far hade här ett trumfkort på hand då han kunde tillstyrka eller avslå ansökan. Han inkasserade mutor som bröd, fläsk, mjöl, tyger, spannmål eller kol och koks, allt beroende på vad den permissionssökande sysslade med. Under dessa svåra år led vår familj ingen nöd tack vare fars omsorger om vårt välbefinnande. Några betänkligheter eller samvetsksval fanns inte, då svarta börsaffärer pågick i alla samhällsklasser för att överleva.

Mina bröder tränade boxning under dessa krigsår och deltog med varierande framgång i de populära nybörjaretävlingarna. Far var naturligtvis intresserad och gav dem goda råd inte bara i boxningens svåra konst, utan också om diet och dylikt. Claes hade det svårt, då han, som man sa i boxningskretsar, hade en glaskäke. Han var en god tekniker, men motståndaren behövde bara träffa honom lätt på hakan så drösade han i golvet. Arne var mer hårtslående, men även han en god tekniker. Hans största merit blev när han placerade sig som tvåa på Svenska Juniormästerskapet. Efter en tid for Claes till sjöss och Arne blev tidigt barnafader så då var deras boxningskarriär slut till vår fars stora besvikelse.

Far tyckte om att bada i havet. Under badsäsongen cyklade han gärna ut till Borstahuset för ett uppfriskande dagligt bad. Han var alltid solbränd och framhöll gärna hur bleka andra såg ut. I mitten av 60-talet blev mor allt sämre. Hon tynade bort och dog på hösten 1968. Strax innan hade mina föräldrar flyttat till en modern tvårumslägenhet vid Sandvången. Far som tidigare haft fullt upp med att syssla med mor blev sysslös och apatisk. För att fylla upp tomrummet började han tura mellan Landskrona och Tuborg. Här träffade han gamla arbetskamrater där man högljutt diskuterade bland

Min far Fredrik Lindholm i sin älskade koloni med sin Husqvarna-moped.

annat pensionärernas villkor. Efter en tid träffade han en jämnårig danska. Elsie kom från Köpenhamn och de hade glädje av varandras sällskap under ett antal år.

Kerstin, min syster, var också ett gott stöd för honom. Hon såg till att han förnyade hemmet med gardiner, mattor etc. När far började få besvär med cancern, ställde Kerstin upp och fick honom till doktorn efter stort motstånd. Kerstin som själv hade problem med sin hälsa och äktenskapet kastade sig framför lokaltåget vid Dagstorp. För att skona far talade vi inte om den verkliga orsaken, utan sa att hon omkommit i en trafikolycka.

EN HELT VANLIG DAG PÅ LÅNGVARDEN.

Far sitter rak i ryggen på en kraftig stol med armstöd. Han är fastbunden med en bred rem om midjan. Far är mycket mager och slumrar tidvis till. Ute skiner solen starkt från en klarblå himmel. Från de öppna fönstren hörs fågelkvitter. De patienter som är inomhus sover eller slöar i sina stolar. Personal ledsagar en del patienter utomhus. Allt är stilla. Klockan i dagrummet tickar fram minuter, timmar helt oberoende vad som händer eller inte händer på långvården. Aktiviteten är låg. Det är en underbar sommardag, fredagen den 17 juni år 1988. En tidig sommardag som lockade många orsbor till badstranden. Far har endast tre dagar kvar att leva här på jorden. Han är starkt påverkad av sin sjukdom, cancern, som obevekligt bryter ner hans motståndskraft. En tröst i sorgen är att far sluppit svårare smärtor. Plötsligt tittar han upp och ler ansträngt.

-Jasså, är det du Stig ? Det var trevligt att du kunde komma på besök. Kommer Arne i morgon? Jag vill gå ut i solen, säger far med sludrande röst.

Jag frågar en av vårdpersonalen om vi får gå ut på solaltanen. -Nej, svarar hon snabbt. Din far tåler inte sol och värme. Han svimmade i förmiddags när han satt därute. -Du får inte gå ut på solaltanen! Här inne är mycket svalare, skriker jag lagom högt i hans hörapparat. -Hjälp mig upp, så går vi ut på solaltanen, säger far envist. Det verkar som han inte hört eller accepterat vad jag förmedlat. Jag återupprepar vad vårdaren sagt. Far fnyser förargat. Har ni spelat Bingo idag, frågar jag för att avleda hans tankar på solaltanen. -Jag vann den där midsommarstången som står på bordet. Den är rätt trevlig, säger han med ett leende. Jag tyckte den var illa gjord och kletigt målad. Förmodligen ett terapiarbete. Men jag håller mina synpunkter för mig själv, det viktigaste är vad far tycker.

-Hur står det till därhemma, frågar far. En naturlig fråga som han alltid ställt. Trots sitt dåliga hälsotillstånd finns intresset kvar för de närmaste. Jag svarar att allt är bra och att de ber om en hälsning. Far

nickar till att han uppfattat. Hans blick är skum och kisande. Den 28 oktober skulle far fyllt 86. Han slumrar till igen.

-Jag frågar en vårdare om försämringen med far. -Det är inte så konstigt. Den plötsliga sommarvärmen plågar de gamla, svarar hon och hastar vidare.

De flesta av fars medpatienter sover. Gottfrid 93 år, populärt kallad Gotte sover tungt i sin rullstol. Han är en inbiten snusare och lite brunfärgad saliv syns vid mungiporna. Gotte är ganska klar i huvudet trots sin höga ålder. Lite burdust brukar han snäsa av de som gnäller över småsaker. Gotte är luttrad genom ett hårt liv som byggnadsarbetare. Gardinerna fladdrar lite lätt för eftermiddagsbrisen. En annan patient, blekingen David vilar sitt trötta huvud mot bordsskivan och sover tungt. En äldre kvinna vid namn Olga vaknar upp i sin rullstol och tittar sig intresserat omkring. Hennes små ekorrhögon plirar piggt och nyvaket. Hon drar ena handens fingrar upprepade gånger genom sitt gråmelerade hår. Plötsligt börjar hon ropa med hög och klagande röst.

-Hjälp! Hjälp! Hjälp mig! Kan ingen hjälpa mig?

Hennes klagan ljuder ut i dagrummet då och då under dagens lopp. Klockan närmar sig fyra på eftermiddagen och en del av dagskiftspersonalen passerar den plats jag sitter. De flesta hejar och pratar högt om hur skönt det ska bli med långledigheten över veckoslutet. Gotte vaknar och gnider ögonlocken med sina grova knogar. Han tittar intresserat på mig och hejar.

-Var det skönt med en tupplur, frågar jag. -Jag blev så jävla sömrig. De e varmt och kvavt. Finns det ingen som kan öppna ett fönster, frågar han med retligt tonfall. -Här är öppet överallt, svarar jag. Gotte verkar nöjd med svaret. Han sträcker ena handen mot sin förnicklade spottkopp. Det är tid att byta snus. Med stor vana och skicklighet lossar han den gamla prillan från överläppens insida och snusen faller ner i spottkoppen. Strax efteråt petar han in en ny färsk prilla. Han spiller lite snus på golvet vilket ser oskönt ut.

-Han har inte pratat mycket idag, säger Gotte och pekar på far. -Nej, han är väl liksom ni andra äldre pressande av sommarvärmen.

Far vaknar och tittar upp. Han ler och skrattar lågt när han ser eller hör att Gotte och jag samtalar.

-Ska vi snart ha kaffe, frågar far. -Ni har druckit kaffe, det är snart tid för middag. -Jag vill inte ha något kaffe, svarar far. Jag e så jävla trött på deras veteskivor till kaffet. Jag brukar skicka bud efter någon god kaka, säger Gotte. Med en grimas får han prillan i rätt läge.

-När får vi middag, frågar far.

Det dröjer ännu en stund. -Jag vill inte ha någon mat, säger far i en ton som om maten inte är ätbar. -De unga töserna är så förbannat viktiga, bryter Gotte in och suger förnöjt på sin prilla. Man får aldrig reda på vad det blir till middag. Jag reser mig upp och läser på matsedeln som är fäst på en pelare.

-Det blir köttfärstimbäl till middag idag, upplyser jag högt alla intresserade.

David vaknar och reser sig på ostadiga ben. Han stapplar ut ett par meter till gången, blir stående och ser villrådig ut. En vårdare kommer förbi och frågar vänligt vart David är på väg.

-Det har jag glömt.

-Skulle du kanske till toaletten ?

-Kanske skulle jag det. Jag är så trött, svarar David efter en lång stunds väntan.

-Är du trött kan du vila en stund innan vi äter.

-Var skall jag ligga ? Har jag någon säng ?

-Visst har du en säng, en alldeles egen säng, svarar vårdaren kärleksfullt och stödjer den stapplande David in till hans säng.

Personalen börjar förbereda middagsmålet. Patienterna får en pappershaklapp och sitter sedan tålmodigt och väntar på nästa fas. Normalt sett är måltiderna viktiga inslag i de gamles liv. Dels skapar det en gemenskap och dels blir det ett viktigt avbrott i den annars sömnliga och invanda vardagsrutinen. Far säger på nytt att han inte vill ha någon mat.

-Det är klart du ska ha lite mat, svarar jag överdrivit optimistiskt. Du får äta av det du tycker om.

Far grimaserar illa som svar. Personalen skyndar fram och tillbaka, bär in mat till de patienter som är sängliggande, också ut till matvagnen igen. Olga börjar bli otålig och ropar på hjälp igen. En kvinnlig vårdare går bort till henne, tar fatt i Olgas händer och säger något för mig ohörbart. Hon verkar nöjd med den tillfälliga kontakten, sitter sedan tyst och tittar förnöjsamt ut i dagrummet i väntan på sin mat.

Far somnar igen. Han ser så liten och hjälplös ut. I sina yngre dar var han en kraftig och vältränad man med svällande muskler på armarna. Muskelknippen som han gärna roade oss barn med, genom att spänna och ömsom slappna av. Något som också lockade till skratt var när han viftade med öronen.

Gotte börjar prata igen. Han påstår att han har fyra vuxna barn och många barnbarn. Men jag har aldrig träffat på någon vid mina besök på långvården. Överhuvudtaget så är besöksfrekvensen mycket låg. Kanske är orsaken att många barn och andra anhöriga bor långt här ifrån. Men det vanligaste är nog ointresse och att de gamla inte inbjuder till besök då en del är svårt dementa.

Vårdpersonalen gör ett bra arbete för att de gamla ska få en människovärdig tillvaro i livets slutskede. Men även de anhöriga måste ställa upp, vårdpersonalen kan inte ersätta dem. Vi som är yngre borde ställa oss tanken, att en dag är det kanske vi som bor på långvården.

Matvagnen har nu kommit till dagrummet och personalen plockar i de olika rostfria kärlen och lägger upp portioner på tallrikar. Jag väcker far varsamt. Han får en jätteportion, alldeles för stor. Men flickan har redan hunnit ut från dagrummet innan jag reagerar. Far smakar lite lätt på köttet, men lägger strax ner gaffeln. Dricker lite mjölk och rör inte mer mat.

-Du får hälsa dem där hemma, sluddrar far. Ni är alltid välkomna att hälsa på.

Så här lite burdust brukar far avfärda sina besökare när han blir trött och vill komma i säng.

Jag säger adjö och uttalar en förhoppning om en god vila.

-Då kommer Arne imorgon? Har han Ramlösavatten med sig, blir fars sista sluddrande fråga. Jag nickar och bekräftar att så blir det. Skuggorna i dagrummet har blivit allt längre och kvällssvalkan känns behaglig. Fars biologiska pendel slår ännu ett par dygn, sedan är hans jordeliv oåterkalligt slut.

FARBROR IDOFF.

Farbror Idoff var född 1900 och dog 1952. Han var äldst i syskonskaran och växte upp till en mörklockig man av medellängd, begåvad, uppfinningsrik och utrustad med en härlig humor. Han var inte mycket för kroppsarbete utan ville syssla med bland annat affärer. I sin ungdom köpte han en sliten häst med vagn och ombesörjde leveranser av kol och ved till hushållen. Vid helgerna snyggade han till vagnen och körde ungdomen till olika dansbanor i närheten av Billesholm. Han höll aldrig på någon längre tid med sina verksamheter, utan ville hela tiden prova på nytt. Han gjorde flera luffarefärder i Europa som så småningom resulterade i ett par böcker. Jag har kopior på tre av böckerna, "Ensam, mynt- och språklös genom Spanien", "Till fots genom Italien- Frankrike- Belgien och Holland" samt den bästa i mitt tycke "Stockholms undre värld".

Som vuxen sysslade han mest med tvivelaktiga affärer. Han sålde ett tag en mirakelpasta som tog bort alla kända besvärliga fläckar. Nästa gång han drabbade Landskrona sålde han en härdningsvätska som ströks på skosulor som därigenom fick en längre livslängd. Allt var en bluff, men det är ju tillåtet i affärslivet. Jag har skrivit en följande artikel "En annorlunda fotbollsmatch" där jag mer utförligt beskriver Idoff och hans oroliga liv. Idoff hade inget utpräglat ekonomiskt sinne. När pengarna flöt in levde han och hans vänner ett liv i sus och dus. I slutet av sin levnad for han illa, bodde dåligt och var svårt alkoholiserad. Han sökte sig till sin åldrande mor i Billesholm. Hon gjorde allt för att trösta och vårda honom, men till sist behövde han sjukhusvård. Idoff var skriven i Malmö och blev inlagd på MAS lungklinik. Hans mor fanns hela tiden vid hans sida. Jag var också och hälsade på honom, han var som vanlig pratsam och skojig. Efter en kort tid var hans jordeliv slut. Det fanns inga pengar efter honom, utan det blev en så kallad fattigmansbegravning. Noterbart är att den trästolpe som utmärkte hans sista vilorum på Östra Kyrkogården hade nummer 181. Samma nummer som min far hade under sin anställning på sockerfabriken i Landskrona. Trästolpen är numera

borttagen. En unik och begåvad man som föddes i en fel tid.

EN ANNORLUNDA FOTBOLLSMATCH.

När man gräver i minnenas värld finns det alltid någon person som framträder starkare än andra. Den som jag just nu har i tankarna är min för tidigt bortgångne farbror Idoff. Han hade redan i moderlivet fått många goda gåvor och blev i uppväxtåren farmors älsklingsson. Hon uppmuntrade och gav honom stöd på alla vis, trots att farmor tidigt blivit änka med alla de svåra ekonomiska problem, som det innebar på 1910-talet. Idoff fick ta fiollektioner och utbildades senare på restaurangskola i Helsingborg. Idoff förde ett omväxlande och gamängaktigt liv i ungdomsåren. Han var också en tusenkonstnär med kraft att överleva de svåra tiderna mellan de två världskrigen. Så här efteråt med facit i hand verkar det på mig, som om Idoff varit förebilden för personen Bendel i Waldemar Hammenhögs roman "Pettersson och Bendel".

Han var som sagt en charmerande, generös, humoristisk man, med ett fördelaktigt utseende med mörkt lockligt hår och i yngre dar ett kvinnotycke utöver det vanliga. Dessutom var han begåvad med stor berättareglädje, vilket både vuxna och barn uppskattade. I våra barnaögon var han en spännande person och en frisk fläkt från den stora världen. Idoff bodde aldrig någon längre tid på samma ort, utan han cirklade runt städerna Malmö- Landskrona-Helsingborg och Göteborg. Han arbetade som servitör och senare som hovmästare på olika hotell, tåg färjor och restauranger. Fiolen åkte upp på hyllan och togs bara fram i glada vänners lag. Idoffs oroliga blod och vetgirighet förde honom till olika resor i Europa, som resulterade i flera böcker och tidningsartiklar.

Hans största begåvning kom kanske bäst till sin rätt i affärslivet, där Idoffs fantasi och uppfinningsrikedom fick blomma ut. Tyvärr var hans ekonomiska sinne inte lika utvecklat. Här gick det på lösa boliner och de ekonomiska rådgivare som han anlätade, var av den

lättviktiga och skumma människotypen. Hans ekonomiska ställning växlade oerhört. Den ena gången Idoff besökte oss i Landskrona kom han cyklande, utfattig och med sina få personliga tillhörigheter i en skolåda på bakbärare. Apropå Idoffs cyklande, så hade han den egenheten att han endast cyklade åt det väderstreck där han hade medvind. Sen fick det bära iväg åt vilket håll som helst. Nästa gång Idoff gästade oss kunde han komma åkande i en flott bil med celluloidrutor och privatchaufför. Idoff var lite alkoholiserad och bekymrade sig inte för sådana triviala ting som körkort och bilkörning. Vi barn blev alltid bjudna på en uppskattad biltur och ibland vankades också en peng till godis. Far berättade om en händelse som visade Idoffs generositet när han var på grön kvist. Han kom på besök och hörde att mina föräldrar var bjudna på någon fest. Mor vägrade envist att följa med, då hon endast hade sina väl använda vardagskläder. Idoff tog då helt resolut mor med ut på stan och ekiperade henne från topp till tå. Ja, mycket kunde berättas om min ovanliga farbror. Det jag hade tänkt återge är en händelse som har anknytning till Landskrona och då närmare bestämt till gymnastikhuset vid Kasernplan.

Landskamperna i fotboll mellan Sverige och Danmark var på 1930-talet stora begivenheter, i synnerhet när matchen spelades på Idrottsparken i Köpenhamn. Alla färjor och passagerarebåtar från de skånska kuststäderna invaderades av fotbollstokiga svenskar. Danskarna var ju då som nu den stora ärkefiende i de flesta sportgrenar. Varje svensk respektive dansk seger firades till gränsen av hysteri. Idoff hade tidigt utnyttnat detta fenomen för att tjäna snabba och skattefria pengar. I god tid före landskampen beställde han ett stort antal landskampsmärken med korslagda svenska flaggor att fästas på rockuppslaget. Vimplar i blågula färger var en annan attraktiv produkt. Nära släktingar och goda vänner utgjorde försäljarekåren och de tilldelades olika båtar över Öresund. Idoff och hans bästa kompisar sålde märkena vid biljettköerna utanför fotbollsarenan. Parollen var "Ingen svensk besökare till landskampen utan ett märke eller vimpel". Vinstpengarna skulle flyta in på några

fattiga timmar, så det gällde för försäljarna att vara överenergiska. Överblivna märken och vimplar kunde visserligen användas till kommande års landskamper, men betraktades ändå som ett dött liggande kapital. Den här försäljningen pågick i flera år och gav en god inkomst till både Idoff och hans försäljarekår.

Ett år, jag tror det var 1935 eller kanske något tidigare, tog Idoff ett nytt grepp i samband med landskampsutbytet. Han bibehöll den tidigare lönsamma försäljningen, men hyrde samtidigt det gamla gymnastikhuset på kasernplan. Hans nya idé var att ifrån en direktsändning per telefon från årets landskamp som gick av stapeln i Göteborg visa en stor publik bollens väg på planen.

Radion var på den tiden inte var mans egendom, utan Idoff hade en man i Göteborg som per telefon refererade matchen och som Idoff vidarebefordrade med hög röst till publiken. Här fanns kanske de första enkla gryende tankarna om television. Mor lånade honom ett lakan där fotbollsplanens linjer målades upp med svart färg. Lakanet hissade sedan upp vid gymnastiksalens ena kortsida. Idoff lånade även ett kvastskäft av mor och i ena änden fästes en ficklampa. Han skulle sedan stå bakom lakanet där han med kvastskäftets hjälp och ficklampan tänd följa bollens väg på planen, allt enligt telefonrapporten. I god tid före matchen började kön ringla sig långsamt in mot gymnastiksalen. Mor var hårt engagerad denna minnesrika dag. Idoff hade stort förtroende för mor och därför blev hon självskriven som biljettförsäljerska och kassör. Bänkar som fanns i gymnastiksalen placerades ut i täta rader på golvet, vilka fylldes snabbt med breda och smala bakdelar.

Intresset var stort och sittplatserna tog slut, men Idoff och hans medhjälpare ordnade med ståplatser i mångfald. Mor hade det svettigt på utsidan med biljettförsäljningen. Min bror Claes som har gott minne påstår att biljettpriset var en krona och här gällde det att fylla lokalen till sista kvadratcentimetern. Det närmade sig matchtid och den fulltaliga publikens förväntningar och sorl ökade i styrka. Alla var starkt medvetna att det här var en världspremiär av stora

mått som man snart skulle få uppleva. Något nytt som bröt mot deras enahanda grå vardag. Som allting annat som Idoff fick ideer till, var han inte så noga med myndigheternas tillstånd. Här skulle brandmän och polis funnits med i lokalen för offentliga arrangemang. Men enligt Idoffs livsfilosofi var detta förenat med onödiga utgifter som det gällde att hålla på så låg nivå som möjligt. Strax innan matchens början dök det upp en polis som bad att få titta på tillståndsbeviset. Idoff fick många svettpärlor på pannan vid åsynen av lagens väktare. Han tog fram all sin charm och övertalningsförmåga med diverse beklagande om sin okunnighet vad det gällde lagens föreskrifter. Han lovade att påföljande dag kontakta myndigheterna och allt skulle ordna sig till det bästa. Polisen såg tvivlande ut och drog med ett misslynt ansiktsuttryck sig mot utgångsdörren. Under samtalets gång fick Idoff ut ett meddelande till mor att försvinna hem med kassan, vilket hon gjorde på snabba fötter.

Efter det pinsamma intermezzot blev det hög tid att börja med föreställningen, gardiner drogs för fönstren och ljuset släcktes. Idoff tog plats bakom lakanet och stod beredd med ficklampan tänd och förde den med kvastskaftets hjälp mot fotbollsplanens mittpunkt. Han hade telefonluren fäst på huvudet och refererade i stora drag och ett publikvrål blev signalen till att matchen börjat. Idoff markerade hela tiden var bollen befann sig på planen. Publikerna i lokalen levde med till hundra procent och när ficklampans ljuspunkt fördes in i danska målet, steg sorlet till ett orkanliknande vrål. Sverige tog ledningen med 1-0. Publikens reaktioner och ansiktsuttryck växlade hela tiden i takt med matchens skiftande karaktär. När danskarna tilldömdes en straffspark, gick Idoffs röst upp i falsett och det blev alldeles tyst. När danskarna kvitterade sågs många arga och upphetsade åskådare diskutera våldsamt med bänkgrannarna. Idoff arbetade idogt och energiskt med kvastskftet och hade tidvis svårigheter att följa det snabba spelet. Matchen slutade oavgjort och en belåten publik troppade ut på den dammiga kasernplanen. Alla med ett minne rikare och ett annorlunda samtalsämne inför den kommande arbetsveckan.

Efter en hastig demontering av lakanet och övrig utrustning samlades de medverkande hemma hos mina föräldrar. Över en kopp kaffe delade Idoff ut arvoden till de inblandade. Därefter blev det hög tid för honom att så obemärkt som möjligt lämna Landskronas stads domäner.

FARBROR NILS.

Nils var född 1905 och dog i Malmö 1993. Han var gift med Maja född 1912 och de fick två barn, Arne och Sonja. Farbror Nils har under hela sitt yrkessamma liv med få undantag seglat till sjöss. Han tjänstgjorde som maskinist i Helsingborgsrederiet Gortons olika båtar. De bodde som nygifta i Landskrona i ett äldre bostadsområde vid Skitta Strädet. På femtiotalet flyttade de till Malmö.

Nils stannade hemma ett par år på landbacken och fick arbete som maskinist på Nynäs raffinaderi. Men sjölivet lockade igen och han tog hyra på de större tankbåtarna som gick på långtrad. Politiskt hade Nils sina symaptier hos kommunisterna och det var inget ovanligt bland sjömän. Sista tiden av sin levnad bodde de på Ormvråksgatan i Malmö där hans hustru ännu lever vidare (ca 1995).

Sonen Arne har också seglat som maskinist på olika båtar och färjor. Han är sambo med Barbro och är bosatt i Malmö. De har tidvis haft alkoholproblem, vilket kulminerade när Barbros son som också seglade till sjöss och dog i unga år i en hjärtsjukdom på Filippinerna. Vi kusiner har haft mycket lite kontakt under årens lopp.

Dottern Sonja är gift med Jan-Erik Nilsson och är bosatta i Arrie utanför Malmö. De har två barn och dottern har god kontakt med sin mor.

FARS HALVBROR JOHAN.

Min farmor gifte om sig år 1921 med Gustav Kjellman och samma år föddes sonen Johan. När han slutade skolan flyttade han till Landskrona och började arbeta på sockerbruket men bytte efter några år till Öresundsvarvet. Här stannade han hela sitt yrkesverksamma liv. När varvet avvecklades blev han tvingad att pensionera sig för tidigt. Det blev en svår tid för Johan och många andra varvsarbetare.

Hans hustru Inga född Karlsson är född 1918 och arbetade i många år på sockerbruket. De fick en dotter Birgitta, som tråkigt nog dog

endast 30 år gammal i leukemi och efterlämnade man och två söner. Johan och Inga engagerade sig för de två barnbarnen och sörjde djupt och innerligt sin dotter. De bor numera (1999) vid Pilåkersvägen i Landskrona. Vi har endast haft sporadiska kontakter, då de inte har bjudit till att hålla kontakten.

EN GAMMAL NYUPPTÄCKT SLÄKTING.

En tidningsartikel väckte min nyfikenhet. Ett reportage om en äldre dam vid namn Ellen Lindholm, född år 1906 och som i många år innehaft en Hatt & Manufakturaffär i Kågeröd. Hon är kusin till min bortgångne far. Han pratade ibland om sin släkting i Kågeröd, men det blev aldrig av att vi sökte upp henne. Men nu skulle det bli av! Jag letade upp hennes telefonnummer och ringde flera gånger men ingen svarade. Försökte också senare att få kontakt med henne men utan resultat.

En dag hade jag ärende till Landskrona och tog vägen över Kågeröd. En varm och ljuvlig sommardag med en bedövande grönska på småvägarna längs Söderåsen. Klockan var omkring tolv när jag hittade hennes bostad, som låg strax intill det nerlagda stationshuset. Hon bodde i en större tegelstensvills med affärslokal i gatuplanet. Huset verkade starkt förfallet och affären stängd. Jag tittade in genom affärsrutorna. På insidan var det en obeskrivlig röra med förvaringslådor och andra rester från affärstiden. Det vimlade av katter där flera hade ett flertal ungar. Ingen utom katterna hörde mina knackningar och de tittade förskräckt upp på min person. Jag gick runt huset och vid ena gaveln fanns en sliten dörr med flagnande färg. Jag knackade på flera gånger men inget hände. Tittade in på trädgårdssidan, som också var starkt förfallen och liknade mest en djungel. Plötsligt öppnades dörren försiktigt och en röst frågade vem det var. Jag uppgav min fars och mitt namn. Då vågar jag öppna, svarade rösten, för de namnen känner jag igen.

Dörren öppnades helt och en äldre dam i slitna morgonskor och

endast iklädd ett blommigt nattlinne blev synlig. Hon studerade mig nyfiket och slätade till sitt ostyriga vita hår.

-Kom in! Du får ha överseende med att jag är oklädd, men jag har varit krasslig en tid. Kom in, så ska jag snygga till mig. Det är inte var dag som jag får besök av en herre.

En fruktansvärd odör slog emot mig när jag steg innanför tröskeln. Även här vimlade det av katter i olika storlekar och färger.

-Det är ett trevligt sällskap med katter, sa Ellen som om hon läst mina tankar.

Det lilla köksbordet var belamrat med odiskade kaffekoppar och i mitten tronade ett guldkimrat och skrynkligt smörpaket. En läckande kökskran var tätad på utsidan med en damstrumpa som virats runt ett flertal gånger. En stor gulstrimmig hankatt låg på fönsterbrädan och slickade sina synliga sår.

-Han har varit i slagsmål med en grå hankatt, så därför får han stanna inne tills skadorna är läkta, sa Ellen när min blick träffade den misshandlade.

Vid hennes obäddade säng fanns intill ett smalt bord fullt med medicinflaskor och pillerburkar. Gamla slitna möbler dominerade det stora rummet. I ena hörnet hade cirka en kvadratmeter av innertaket lossnat och fallit ner på golvet. Orsaken var ett otätt yttertak som släppt in regn. Ellen hade placerat ut plasthinkar av olika färger och storlek, vilka förhoppningsvis skulle samla upp den ovälkomna vätan. Vid ena gaveln i rummet stod ett nerslitet piano designad D. Hansson Lund. På väggarna hängde jättestora inramade fotografier av hennes föräldrar Henrik och Amalia samt syskonen Astrid, Albert och Oskar. De blickade alla storögt och förvånat över rummets kaotiska interiör. Odören besvärade mig fortfarande, men beslöt att härda ut tills jag fick information om min förtidigt bortgångne farfar och hans föräldrar. Ellen bjöd mig sitta ner och själv sjönk hon djupt ner i en sliten jättestol från sekelskiftet. Fortfarande var hon endast

klädd i sitt blommiga nattlinne. Under samtalets gång nöp hon kokett i nattlinnet, rätade ut veck som om det var den bästa klänningen hon bar. Ellen pratade på och var mycket intresserad av släktmedlemmarnas olika öden, men helst ville hon prata om sina föräldrar, syskon och amerikasläktingar. Katterna satt runt omkring oss som lyhörda och intresserade åhörare. Kanske trodde de jag var försäljare av kattmat.

-Jag måste klä mig! Jag måste få bjuda på någonting! Det är så trevligt att få herrbesök

Jag bedyrade högljutt att jag både ätit lunch och druckit flera koppar kaffe efteråt. Interiören i hennes kök retade absolut inte mina smaklökar. Jag kände en stor lättnad när hon sjönk tillbaks igen i fåtöljen. En gulbrun katt sprang hastigt över pianots tangenter, men Ellen reagerade inte när de oväntade tonerna virvlade ut i rummet. Hon fortsatte att berätta och jag noterade.

-Får jag verkligen inte bjuda på något, frågade Ellen storögt. Men än en gång framhöll jag vänligt men bestämt att jag fortfarande var proppmätt.

Odören kändes inte lika besvärande som tidigare, antagligen hade mina lungor och luktsinne anpassat sig. Ellen tog fram ett gammalt och stabilt familjealbum. Jag satte mig bredvid och Ellen började berätta om personerna på fotona. Små kom-ihåg-lappar gav påminnelse om olika data. Ellen var i sitt esse, hon berättade fångslande om varje persons levnadsöde. En stor överraskning fick jag när hon visade ett foto av en söt och ljuslockig flicka i treårsåldern.

-Den här flickan fick det bra här i livet. Hon var oäkta dotter till en mjölkpiga och blev adopterad av chefen för Höganäsbolagets anläggning i Bjuv och Nyvång. Flickan blev senare gift med greven Ragnar Barnekow på Sörbytorp utanför Vinslöv. Hon hette som flicka Hanna Wadstein, var född 1887 och dog år 1971.

Jag bor inom Sörbytorps domäner! Vilken överraskning! Jag kände att det var tid att bryta upp. Mina lungor ropade efter frisk luft. En hel del upplysningar hade jag fått till livs. Den oväntade interiören med sina starka dofter blev det pris jag fick betala. Jag tackade Ellen artig för upplysningar och en trevlig pratstund.

-Du måste komma tillbaka! Tag din hustru med nästa gång så ska jag bjuda på något gott.

Jag lovade ingenting utan drog mig sakta mot ytterdörren. Ellen och katterna följde efter. Några försökte nå friheten genom den öppna dörren, men motades in bestämt av Ellen. Väl utanför på trappavsatsen drog jag in livgivande syre till mina hårt drabbade lungor. Mitt emot Ellens villa fanns en stor bank med livlig trafik. Smal och blek stod Ellen vid sin dörr iklädd sitt blommiga nattlinne och slitna morgonskor. Jag tackade än en gång och gick sakta mot gatan. Plötsligt lämnade Ellen trappan, gick ifatt mig och följde med ut mot gatan. Ogenerat pratade hon på hur trevligt mitt besök varit. Gode Gud, bad jag i tysthet. Låt det inte komma några bankkunder just nu! Jag kröp in i den sommarheta bilen, tackade henne igen och startade bilen. Troget stod hon kvar och vinkade glatt när jag försvann bygatan ner. Omtumlad av besöket och med kläderna indränkta av de starka dofterna vevade jag ner båda sidorutorna och ökade hastigheten. Ett givande möte som jag gärna skulle vilja återupprepa om inte de avskräckande dofterna lagt hinder i vägen. Jag hade mött en för mig ny släkting. En ogift, åldrande kvinna med stora maskor i sitt sociala skyddsnät. Normalt skulle här funnits barn, barnbarn och andra nära släktingar, som kunde varit ett stöd på hennes ålders höst. Katterna är och förblir trösten och glädjen i ensamheten.

MINA SYSKON

Claes

Claes var född 1925 i Nybrodal, strax utanför Billesholm. Han föddes envis med ett hetsigt humör. Detta visade sig när vi som småpojkar spelade kort, Claes var en mycket dålig förlorare och önskade vinnaren dit peppar växer. Han var duktig i skolan och kunde säkert fortsatt utan vidare på någon högre linje. Men som de flesta arbetarebarn på den tiden var möjligheterna mycket små. Här gällde det att så fort som möjligt bidra till sin egen försörjning. Han var som många andra pojkar intresserad av fotboll och senare i ungdomsåren, boxning. I 18-årsåldern mönstrade Claes ut som kockelev på olika fjärrgående fartyg. Här kom han bland annat i kontakt med spriten, en billig och lätt tillgänglig vara till sjöss. Claes blev med åren en kvalificerad alkoholist och fick mönstra av. Han förde ett miserabelt liv fram till 40-årsåldern med resor in och ut från olika tillnyktringsanstalter, för att under mellantiden leva loppan med likasinnade. Claes fick besvär med ena höften, en medfödd skada som förvärrades under årens lopp. Smärtan dövdades med mera sprit och så småningom opererades en ny höftledskula in.

En vändpunkt kom i hans liv några år efter att mor gått bort år 1968. Plötsligt gick det upp för honom att han förspillt allt för många år av sitt liv på spritens altare. Claes blev medlem i Länken och började efter en tid att bli en aktiv kraft för att hjälpa andra olycksbröder, som hamnat i spritträsket. Claes har ofta beklagat att han inte tog detta steg medan mor ännu levde. Han ville så gärna att hon skulle fått uppleva den dagen när hennes problemfylld son blev en nykter alkoholist. Claes och mor stod varandra närmare än vi övriga syskon. Delvis beroende på, att han ofta inte såg någon annan utväg än mor för att få tröst, ekonomiskt hjälp och stöd i svåra stunder. Den mor är ännu inte född, som inte hjälper ett svagt barn. Far däremot tog helt avstånd från Claes spritberoende. Han hade ingen förståelse för detta leverne, eftersom han själv inte nyttjade sprit. Det kom ofta till häftiga konfrontationer dem emellan och mor fick ofta försöka medla

för att inte grälen skulle urarta till slagsmål.

Claes fick arbete på fritidsförvaltningen i Landskrona, ett jobb som han trivdes med och hade svårt att lämna vid pensioneringen. Han har alltid varit en inbiten rökare och det var kanske en bidragande orsak till cirkulationsrubbingar i ena benet. Läkarna blev tvungna att amputera benet strax ovanför knäet. Claes piggnade till, vande sig vid protesen och fungerade någorlunda tillfredsställande. På äldre dar konstaterade läkarna att Claes hade en fläck på ena lungan. Den var cancerbetonad och han fick en tuff behandling med strålar och cellgift under sommaren 1995. Claes blev bättre, men hade svårt att sluta med rökningen.

Claes har startat upp avsomnade Länkföreningar i Eslöv och Höör. Länken har en egen rehabiliteringsanläggning vid namn Hvidehus beläget utanför Göteborg. Den här verksamheten låg honom varmt om hjärtat och otaliga är de bilresor som han gjort med nergångna alkoholister mellan Landskrona och Hvidehus. I Landskrona-Länken har Claes varit starkt engagerad både som ordföranden och sekreterare. Han har också varit kontaktman gentemot socialförvaltning och ansvarsläkare. Under flera år reste Claes runt till olika skolor och informerade om spritens skadliga inverkan på människokroppen.

Claes har genom sitt stormiga ungdomsleverne förblivit ungtkarl. I yngre år innan spriten tog överhand hade han sällskap med Anna-Stina från Billeholm, som senare gifte sig med vår yngsta morbror Knut. När Knut hastigt gick bort endast 50 år gammal, tog det så småningom vid igen mellan Claes och Anna-Stina. De lever särbo (1995), men är mycket tillsammans. Anna-Stina som är en glad, öppen och humoristisk kvinna med stor berättaretalang har också engagerat sig i Länkens arbete.

Nu i dagarna (1995) fyller Claes 70 år och den vill han fira i lugn och ro tillsammans med sina närmaste. Vi bröder brukar lite burdust skoja med honom.

-Med det leverne du förde i ungdomsåren, skulle du varit död för länge sedan.

Men Claes är tydligen av hårt virke och vi hoppas att han ska få ännu fler goda år, då han missade alltför många i ungdomens vår.

PS. Långsamt bröt sjukdomen ner hans bräckliga hälsa och han förstod att hans jordiska dagar var räknade. Claes ville dö hemma och hemvårdare, distriktsköterskor och läkare gjorde en stor insats för att lindra hans smärtor och göra hans slutliga tid ljus och värdig. Anna-Stina offrade mycken tid och omsorg på Claes liksom hans hemvårdare Anne-Lis. Två fantastiskt duktiga kvinnor. Claes hade flera önskemål hur hans begravning skulle bli. Han ville att den skulle ske i tysthet med endast syskon, närmaste släktingar och några gamla vänner från Länken. Han var besviken på styrelsen i Länken som inte besökt honom under hans sjukdomstid. En ungdomsvän skulle sjunga några sånger vid begravningsgudtjänsten. Claes gick bort den 14 november 1996 och gudtjänsten blev en vacker och stillsam ceremoni. Kyrkoherden höll en hörvärd betraktelse under temat "Bären varandras bördor" och här hänsyftade han på Claes upppoffrande arbete bland olycksbröderna i Länken. Claes stoft vilar i Landskronas minneslund. Ytterligare en länk i syskonkedjan har brutit. DS.

Lillebror Arne

Arne är född i Landskrona år 1928 och fick förmånen att uppfostras i unga år av Claes och mig. Det blev kanske orsaken till att han fick det svårt under skolgången. I ynglingaåren tränade han boxning livligt påhejad av far. För att få Arne i toppform köpte far druvsaft, vilket var svårt att få tag i strax efter kriget. Arne hade stora framgångar och blev bland annat tvåa vid Svenska Mästerskapet för juniorer.

Han fick tidigt sällskap med sin blivande hustru Elsy. Hon kommer från en välkänd Landskronasläkt, Malmsjö. Både Arnes svärfar och hans bröder arbetade alla vid hamnen, dels som trossförare och dels

som vaktmän på inneliggande båtar.

Arne och Claes värvades tidigt av Malmö Boxningsklubb, dit bröderna Ahnelöv också från Landskrona tidigare värvats. Men mina bröder stannade knappt ett år i Malmö, en orsak var kanske att Arnes fästmö blev gravid.

Arne och Elsie fick en flicka som döptes till Eva och Arne slutade med boxningen. I många år arbetade han på Thulinverken och på fritiden hjälpte han sin svärfar Folke med vaktjobben på båtarna i hamnen. Sol och bad har alltid varit naturliga fritidssysselsättningar för de flesta Landskroniter och så även för Arnes familj. Staden har som bekant mycket att erbjuda i den vägen med Halvmånen och Borstahusen.

Arnes hustru är en gladlynt och dansant kvinna. Hon arbetade i många år hos den i Landskrona välkända Wittings skoaffär. Deras dotter Eva är gift med Rune och eftersom de inte kunde få egna barn adopterade de en flicka från Korea vid namn Kim. Hon har i sin tur en liten son Alexander.

Elsy och Arne har varit och är politiskt intresserade, de är hängivna supportere till socialdemokraterna. Arne har varit invald i kommunens miljönämnd och är för närvarande ordförande i stadsdelens PRO:s förening.

Syster Gun-Britt

Gun-Britt är född i Landskrona år 1935. I ungdomsåren var hon aktiv inom tävlingsgymnastik och prövade också på balettdans. Gun-Britt arbetade efter slutad skolgång som kontorist hos grossistfirman A.J. Pettersson. Hon träffade sin blivande man, Gert Nilsson vars föräldrar och en farbror drev ett trädgårdsmästeri i Saxtorp. De unga två gifte sig och flyttade in i en lägenhet vid Rönnebergsgatan i Landskrona. Här föddes deras son Rolf. Efter en tid byggdes en villa ute på tomten i Saxtorp och Gun-Britt började så smått arbeta i trädgårdsmästeriet. Hennes man var konservativ till sin

läggning, ett arv från fadern och farbrodern. Gert ville inte ha några förändringar i sin livsföring. Han hade motorcyklar och ishockey som hobby och på senare dagar även en fiskebåt som låg i Borstahusens hamn.

Livet gick sin gilla gång med hårt arbete. Gerts föräldrar och farbrodern gick bort. Han och Gun-Britt tog över ägareansvaret och därmed en ökad arbetsbörda. Diskussioner pågick länge om en ändrad produktion i trädgården. Tidigare odlades lövkojor och crysantemum i egna drivhus. En hantering som gav allt mindre lön beroende på ökad import. Till sist beslöt de att satsa på pelargonier och penseer, vilket så småningom gav en hyfsad inkomst. År 1988 började man efter långa och hetsiga diskussioner med sonen Rolf som pådrivare att bygga en blomsteraffär i anslutning till ett drivhus. Gerts invanda rutiner blev störda och han var irriterad över allt ståhej med hantverkare. Gert hade tidigare haft besvär med sitt hjärta, men försökte dölja det. Vid ett tillfälle åkte han in akut för sina besvär och låg kvar några dagar för observation. Livet gick trots allt vidare om än på sparlåga.

I december 1988 dog Gert hastigt när han var på väg från bostaden till arbetet efter en kafferast. Allt blev kaos. Greta och jag åkte ner omedelbart till Saxtorp för att vara hos Gun-Britt i en svår stund. Greta fick rycka in i den nystartade blomsteraffären. Cirka hundra personer följde Gert till hans sista vila. Gun-Britt och sonen tog över ägareansvaret. Idag år 1996 har sonen och svärdottern Eva tagit över driften. De har två barn Frida och Simon. Gun-Britt har varvat ner och sköter i stort bokföringen och hoppar in tidvis vid stor brådska. Numera förverkligar hon flera drömmar med resor i olika riktningar på jordklotet.

Syster Kerstin

Vår syster Kerstin född 1939 i Landskrona var den förste som bröt ringen i syskonskaran. Kerstin dog en hastig och bråd död. Varför, frågar vi hennes syskon. Vi var tillsammans under två kvällar innan

hon gick bort. Claes fyller år den 22 december och vi syskon med äkta hälfter samt några bekanta träffades i hans bostad för att hylla honom. Claes bjöd på julmat som hans vän Anna-Stina gjort iordning. Vi hade trevligt och bland annat hade vår gamle far lämnat var sitt kuvert till barnen med en tusenlapp som julklapp. Far var inte själv med då han hade svårt med hörseln, i synnerhet när det pratades och stojades.

Påföljande dag lille julafton fyllde Kerstin 45 år. Hon hade i god tid bjudit in oss syskon med äkta hälfter samt sonens blivande svärföräldrar. Kerstins son och sambo hade ordnat med en enkel men god supe. Den här kvällen blev liksom den tidigare mycket trevlig. Vi märkte inget ovanligt med Kerstin. Kanske så här efteråt tyckte jag att hon skrattade ovanligt högt och pratade forcerat. Men hon verkade att ha klarat av sin skilsmässa på ett acceptabelt sätt och bodde nu ensam. Julafton skulle hon fira tillsammans med sonen och sambons familj. Enligt deras utsago firades julaftonen traditionsenligt och de märkte inget anmärkningsvärt med henne. Sambons mor var liksom Kerstin reumatiker och de trivdes bra tillsammans. De hade många gemensamma samtalspunkter om olika behandlingsmetoder för reumatiker, läkare och mediciner.

Vi syskon har skuldkänslor inför det inträffade. Vi frågar oss stundligen - skulle vi ha varit mer lyhörda, kunde vi gjort något för att förhindra Kerstins dramatiska beslut. Men det blir endast lösa antagande och svaret får vi nog aldrig. Så här i efterhand erinrar jag mig att Kerstin flera gånger innan jag skulle pensioneras (1984) från min tjänst som lokförare frågade om jag slutat köra tåg. Hon hade säkert tankegångar om att förkorta sitt liv, men ville vara säker på att inte utsätta mig för olyckan.

Minnesbilder av en älskad syster

Greta och jag var bröllopsvittne när du som en ung och söt kvinna gifte dig med din älskade Olle. Livet lekte och du var frisk. Du fick den man du ville ha och ni fick ett vackert hem. Så småningom födde

du er solstråle Mickael och lyckan var fulländad. Men gråa och hotande moln började hopa sig över er äktenskapliga himmel. Du fick känning av den fruktade sjukdomen reumatism som obevekligt deformerade dina leder under svåra smärtor. Du bar ditt handikapp med jämmod och ville inte gärna prata om dina obehag. Kanske ville du tillsammans med släkt och vänner för en stund glömma dina besvär. Din hälsa försämrades ytterligare under årens lopp och du sökte lindring vid olika behandlingshem i Rumänien och Spanien. Du träffade många svenskar i samma svåra livssituation och du fick flera vänner.

Förutom din sjukdom drabbades du av flera motgångar de sista åren av din levnad. Du upplevde en svår skilsmässa från den man, som tidigare varit ett stöd för dig under 25 år. Er vuxne son som bodde kvar hos dig, blev ett stöd under en svår period av ditt liv. Så gick det som det brukar när ungdomar träffas och ljuv musik uppstår, din son flyttade tillsammans med Ann-Sofi, som senare blev hans hustru. Du blev helt ensam, utan de närmaste som betytt så mycket. Strax innan julen 1984 besökte du din läkare i Lund för att få lindring för en begynnande värk i armbågarna. Läkaren ville lägga in dig för behandling, vilket du inte var intresserad av så nära jul. Ni kompromissade om en cortisonbehandling, som du upplevde som både smärtsam och verkningslös.

-Min kropp är immun mot både värktabletter och sprutor av allehanda slag, var din kommentar när vi talade om läkarebesöket.

Det kom en ny man in i ditt liv. En man som vi aldrig träffade. Han var handikappad och ni hade träffats vid olika behandlingshem i utlandet. Mannen bodde i Stockholm och skickade alltid blommor till dina födelsedagar. Enligt dina kvinnliga bekanta hade ni planer på att gemensamt köpa en lägenhet vid Medelhavet och bosätta er där. Det här var inget ovanligt önskemål för reumatiker, att dagligen få sol och värme och slippa den ogästvänliga kalla årstiden i Sverige. Mannen hette Ville och var inbjuden att fira Kerstins födelsedag 1984 och en skånsk jul. Kanske hade han fullgoda skäl att lämna

återbud, men Kerstin blev väldigt besviken. Kanske kunde det här vara en utlösande faktor för Kerstins handlande?

Det fanns också en präst i Västra Karaby som förbryllar oss. Du kastade dig framför motorvagnståget vid Dagstorps station, vilket ligger inom Västra Karabys domäner.

Frågetecknen tornar upp sig och svaren uteblir.

Syster Margareta

Min syster Margareta är född 1943 i Landskrona. Hon är gift med Olle Bengtsson och är boende i Kvärlöv utanför Saxtorp. Margareta arbetar inom kommunens omsorgstjänst, där hon försöker skaffa permanenta eller tillfälligt boende för barn med sociala problem. Ett viktigt men kanske deprimerande arbete.

Olle hennes man arbetar (ca 1995) på en firma i Lund som elektriker, han är intresserad av hemvärnet och skytte. Deras barn, Anders bor i Löddeköpinge och har hunnit att både gifta och skilja sig. Han har två barn.

Flickan Ann-Christin är gift med Johan Sjöberg och de bor i Glumslöv. De har tre småflickor som är väluppfostrade. Hennes man arbetar på en fabrik i Malmö och pendlar varje arbetsdag.

Vi har inte haft så stort umgänge med Margaretas familj kanske är det för stor åldersskillnad oss emellan.

ÖVRIGA SLÄKTINGAR

Farbror August

En av morfars bröder hette August Persson och var född 1882 i Saxtorp. Han var gift med en tystlåten och mörkhårig kvinna vid namn Stina. De hade två döttrar, Märta var gift med byggmästare Bergkvist i Helsingborg, Thea blev gift med verkmästare Månsson som arbetade på sockerbruket i Landskrona.

Farbror August arbetade också på sockerbruket och när jag var en ung pojke fick jag hjälpa honom i arbetet med att kyla ner nykokt socker i särskilda behållare. Han var en välkänd figur i Landskrona, när han med en värdig min cyklade gatan fram. August var en kraftig man av medellängd, kraftig kulmage, en krans av vitt hår vid öronen. Han hade ett så kallat fisköga, antagligen någon medfödd skada. August var nyfiken av naturen, en sällskapsmänniska med ett godmodigt skratt som smittade av sig på andra. Han kallade alltid mig för Stisse och var ganska nyfiken vad jag hittade på. Hans intresse för mig fick jag som äldre en förklaring till genom vår släktforskare.

Mina föräldrar gifte sig inte förrän i oktober 1926 och då var jag född och min bror Claes föddes i december 1925. När jag föddes år 1924 bodde mor och jag hos August och hans familj vid Fiskaregränden. Enligt släktforskaren finns en uppgift om detta i kyrkoboken, där mor står angiven som hembitråde. August levde på gamla dar högt på sina svärsöner status då de inte tillhörde arbetareklassen.

Faster Celia

Att jag tar med mors faster Celia beror på vissa omständigheter. Jag har aldrig träffat henne, bara hört när de vuxna pratade om Celia. Hon var född 1887 och dog i slutet på 1970-talet. Enligt släktforskaren hade hennes mor Sissa Jönsdotter fått ett barn vid 43 års ålder, som hennes ålderstigne man Pehr Larsson 69 år inte var far till. Flickan döptes till Celia. Modern hade tidigare fött två flickor som dog i späda ålder och båda döptes till Celia, så även den tredje flickan som överlevde. Hennes mor dömdes till två månaders fängelse för hor, då hon enligt rätten inte hade barnet med sin lagvigde man.

Celia gifte sig aldrig trots att hon fick tre barn. Kanske var det en protest mot att hennes mor dömdes till fängelse och där prästerskapets fördömande vägde tungt när straffet fastställdes. Celia arbetade som mjölkerska på olika lantgårdar kring Billesholm. Sista

åren av sitt liv bodde hon på Charlottenborgsgården. Hon har barn och barnbarn boende i Billesholm. En son numera avliden bodde i Landskrona.

Morbror Edvin

Mors morbror hette Edvin Nilsson och var en frisk och uppskattad fläkt när han besökte oss. Martin Ljung gjorde ett fint porträtt av den gamle Agitatorn, den utslitne lantarbetaren som höll sitt socialdemokratiska ideal högt. Denna person var en kopia av morbror Edvin. Han arbetade som statare på en stor bondgård utanför Landskrona. I kontraktet ingick ofta en klausul att hustru skulle delta i mjölkningen. Hans hustru moster Selma yngsta syster till min mormor var en godmodig och trevlig dam. Tillsammans fick de fem pojkar och när hon skulle ha sitt sjätte barn blev det till allas glädje en flicka.

Morbror Edvin var verksam i Lantarbetarnas fackförbund och missade aldrig tillfället att medverka i 1:sta Maj-tåget. Ofta bar han deras standar och gick bland de främsta i tåget. Min mor visste vad som väntades av henne denna dag. Hon städade och bakade för att ta emot Edvin och hans familj. Moster Selma och de barn som var med gick aldrig i tåget utan kom hem till oss. Så småningom dök morbror Edvin upp och han var alltid på gott humör när demonstrationen var över. Han och hans kolleger träffades i god tid före demonstrationen för att prata gamla minnen och nya förslag som den socialdemokratiska regeringen lagt. Ibland var vädret mindre bra och då behövdes lite värmande innanför västen. När vi satt oss vid kaffebordet ville morbror Edvin gärna dra lite vågade historier. Kunde han då få de yngre kvinnorna att rodna så blev han allt djärvare. Moster Selma gjorde små försök att dämpa ner honom genom att påpeka att även små grytor har öron. Morbror Edvin var ofta på gott humör trots att han hade en stor och tung arbetsbörda som kreatursskötare, dessutom deltog de alltid med betskötsel på sin fritid.

Barnen Sten, Bengt, Nisse, Ivar, Kjell och flickan Ulla träffar vi sporadiskt. Bengt har vi den bästa kontakten med och har besökt honom och hans fru i Lekvattnet där de bor sommartid i hustruns föräldrahem.

VÅR AMERIKASLÄKT

Min far hade en kusin i Amerika, som hette Carl Lindh och var bosatt i Spokane i staten Washington. Carl arbetade i många år som maskinist vid en aluminiumfabrik med 25.000 anställda. Han var den enda i syskonskaran som var intresserad av sina svenska rötter och besökte Sverige ett flertal gånger.

Carl var gift med fransköttade Dorothy född 1910 samma år som maken. De har två barn Charlie 1943 och dottern Cheryl. Hon har två barn Ricky och Pamela. Carl var kedjerökare och gick bort i lungcancer i början på 1970-talet.

Min farmor hette som flicka Klara Pettersson och hennes föräldrar Anna-Christina och Nils Pettersson. Jag vet inte om det bara var Carls far som tog namnet Lindh eller om alla tre syskonen i Amerika gjorde detsamma. Nedanstående uppgifter har jag fått av Carl år 1965 och en del har förändrats när jag idag 1996 skriver ner dem till mina efterlevande. Kanske kommer någon släkting i framtiden att fråga om amerikasläkten och då finns här lite att forska vidare på.

Här är min farmors syskon:

CHARLES.

Carl Fritjof utflyttad till USA 1885, född 1868 i Billesholm.

Lantbrukare dog 1937, Inga uppgifter om hustrun.

Barn:

Victoria

Ruth

Ester

Clum

Bill

Ted

Robert

Vernice

Alla sönerna är lantbrukare och döttrarna är bosatta i Minnesota, South- eller North Dakota.

FRED

blev brandman i Omaha och senare brandchef. Han dog 1934. Har inga uppgifter om hans hustru. Utflyttad 1888 och var född i Billeholm 1871.

Barn:

Carl, brandman, senare pensionerad och bosatte sig i Kalifornien.

Herbert, posttjänsteman. Bor i Omaha, Nebraska.

Clarence, egen företagare i byggnadsbranchen.

Alfred, posttjänsteman bosatt i Omaha.

CARL-GUSTAV (GUS)

Carls far, som hade en firma i rörlägningsbranschen.

Han dog i Omaha 1965. Utflyttad 1889 och var född i Billeholm 1878. Carls mor var släkt med tågmästare Nils Andersson i Åstorp.

Barn:

Rosa 1903-1961. Två söner, en är pilot i Spokane.

Ruth f 1906, död i en bilolycka. Två söner och en dotter.

Carl G Lindh f 1910, död i början på 1970-talet. En son och dotter.

Otto pensionerad posttjänsteman i Omaha. Hos Otto bodde syskonens mor på sin ålders höst.

Gordon arbetade inom flyget i Illinois. Död.

KLARA,

min farmor 1877-1961. Gift två gånger. Först med Nils Lindholm som dog ung. De fick tre pojkar. Gift andra gången med Gustav Kjellman och de fick en son.

IDA,

född 1885 hon var handikappad sedan födseln och vistades som vuxen på Länssjukhemmet i Billesholm där hon dog.

Om Carls besök i Sverige

Min farmor var över i USA två gånger strax före sekelskiftet, det var hennes bröder som emigrerat tidigare som lockade och de betalade säkert också biljetten. Av för mig okänd anledning återvände farmor för gott till Sverige. Kanske var det hennes åldrande föräldrar eller den yngre sjuka systemen Ida som behövde hjälp.

Min far har berättat att Carl Lindhs föräldrar var på besök i Billesholm år 1910. Carl var några månader gammal och hans mor bar honom i famnen. När de skulle resa till Amerika för andra gången följde farmor och far (åtta år) dem till stationen i Billesholm. Farmor brevväxlade med sina bröder i USA, men kontakten minskade alltefter de blev gamla och sjuka.

Plötsligt en dag i början på 1960-talet hade Carl för första gången som vuxen kommit till Sverige. Han var hos släktingar i Åstorp, Mannen hette Nils Andersson och var släkt med Carls mor. Hans hustru hette Anna. Efter några dagar kontaktade de far och bilade ner till Landskrona och det blev ett glatt återseende. Nils kunde lite engelska och fick tolka.

Sedan dröjde det några år när min far med en orolig röst ringde upp mig i Malmö och bad mig komma upp till Landskrona. Det hade ringt på dörren och när far öppnade stod Carl utanför leende med ett glatt.

-Hello, Fredrik !

-Du måste komma upp, bad far enträget. Jag kan ju inte prata med honom. Jag är ju ingen expert på engelska, men min hustru och jag åkte upp. Vi fick en god kontakt med honom. Carl hade den dåliga ovanan att aldrig underrätta någon i förväg om sin ankomst, han ville inte gå miste om överraskningsmomentet. Vi samlade ihop den närmaste Landskronasläkten och bjöd dem, Carl och Åstorpssläkten på lunch i Slottsparken. Jag har ett gruppfoto på deltagarna. Carl hungrade efter kultur och hade inte lovord nog för gamla Sverige och svenskarna. Allting var annorlunda än i USA, rent på gatorna, vackra parker, god mat, trevliga och öppna människor.

Carl fattade tycke för Greta och mig, han hade säkert på känn att skulle han få uppleva något kulturellt i Sverige så var det tillsammans med oss. Han tog över Per-Olofs rum och första dagen började vi med Kulturen i Lund, domkyrkan och Carl var imponerad. En annan dag betade vi av Malmös kulturella begivenheter som Malmö museum, tekniska museet, Petri storkyrka och mycket annat. Det sämsta med Carl var hans stora vetgirighet. Han skulle nagelfara de flesta föremålen och naturligtvis skulle det fotograferas. I sitt resebagage hade Carl en jättetjock bok, vilket jag trodde var en amerikansk bibel av lyxformat. Carl var amerikanskt religiös och tillhörde en Luteransk församling i Spokane. Nej, det var ingen bibel han släpade på, utan boken innehöll uppgifter från en världsomfattande Orden. Jag tror det var antingen Druiderna eller Vasaorden.

-Här finns allting vad man behöver veta om vår orden. Det kvittar var jag kommer i hela världen så finns det lokala ordensbröder som tar hand om mig.

En dag letade vi upp den lokala orden i Malmö som fanns nere på gamla väster. Carl knackade på och en artig medelålders man öppnade. Carl berättade varifrån han kom, att han besökte släkt i Sverige samt visade sitt medlemskort. Mannen var som sagt artig och hälsade Carl välkommen till Sverige och uttalade en förhoppning att besöket skulle bli trevligt och lärorikt. Han gjorde ansatser till att

audiensen var slut. Vi lommade slokörade ut på gatan och Carl var både konfunderad och besviken.

-Hade det varit hemma så hade de bjudit in, informerat om sin orden, bjudit på lunch och ordnat med en rundtur i staden. Jag ska anmäla förhållandet till min president i Spokane.

En dag åkte vi till Köpenhamn och besökte bland annat Glyptoteket, Thorvaldsons museum, Tivoli och Rådhuset, sedan promenerade vi ner för Ströget med alla dess affärer. Jag var dödstrött när vi åkte hem med båten. Carl däremot blev allt piggare över allt nytt och intressant han upplevt i Kongens by.

Under tiden som han inte var i Sverige brevväxlade vi intensivt några år. När Carl jobbade nattskift på fabriken så skrev han brev nästan varje natt. Han var kaffenarkoman och hade kaffepottan på hela natten. Ibland märkte man av breven att han var trött.

När Carl var i Sverige så bodde han hos oss. På den tiden hyrde vi en mindre lantgård i Fjärlöv strax norr om Hässleholm. Här firade Carl, min far och jag en veckas semester tillsammans. Jag lagade mat och gubbarna trivdes då vi hade härligt sommarväder. Carl hade börjat lära sig lite svenska, en del som hans mor lärt honom som liten vaknade upp. Intill bodde en före detta byggmästare Nelson som i vuxen ålder bott och verkat i Chicago. Nu på gamla dar hade han flyttat hem och gift sig med en svensk kvinna. Carl hade också i sin ungdom arbetat i samma stad. Det blev livliga diskussioner och skratt när de både vände runt minneslådan. Inom parantes kan jag nämna att Nelson blev 101 år gammal.

En gång när Carl drabbade oss tog han och jag en rundtur per bil upp till Småland. Först for vi till Vetlanda aluminiumfabrik som tillhörde den stora fabriken i Spokane. Här hade Carl introduktionspapper att han varit anställd si och så många år. En ingenjör visade oss runt i den lilla fabriken, han var artig, rådbråkade sin engelska med Carl och bad till sist om en hälsning till Spokane. När vi stod vid ytterdörren och tog farväl pekade han på det närbelägna hotellet där

vi kunde äta lunch, som vi själva fick betala. Nästa uppehåll blev Moheda kyrkogård. Carl hade ett svagt minne att här skulle några av hans förfäder ligga begravda. Vi tittade runt på kyrkogården men kunde inte upptäcka några "bekanta". Vi hade otur, då det just denna dag inte fanns någon på pastorsexpeditionen. Men Carl blev eld och lågor över den vackra klockstapeln och han fotograferade den från olika vinklar. När han kom hem till Amerika skulle han intressera sin församling att bygga något liknande. Det blev aldrig av, intresset var ljumt och hans projekt hamnade i glömskans stora avgrund.

En annan gång åkte vi per järnväg till Stockholm och tog in på ett mindre hotell vid Drottningsgatan, centralt beläget för våra utflykter. Carl hade sin stora ordensbok med på resan och fick syn på att Stockholmsorden hade sina lokaler vid samma gata. Efter frukosten promenerade vi bort till adressen och stod plötsligt framför en imponerande portal. Carl tryckte på ringklockan. Ingenting hände. Han tryckte flera gånger och efter en lång väntan öppnades porten och en timid äldre välklädd herre som tittade frågande på oss. Carl framförde sitt budskap och rabblade upp alla personliga data för att imponera på dörröppnaren. Vi bjöds in ett par meter i hallen och mannen lyssnade uppmärksamt och önskade oss all glädje med vårt Stockholmsbesök. Audiensen var slut och vi stod plötsligt ute på gatan igen. Carl var besviken. Vi tillbringade två dagar i huvudstaden och besökte de vanliga turistmålen, Slottet, Drottningholms slott, Vasavarvet, Gamla stan och mycket annat. Carl trivdes och hans kamera var flitigt i aktion, det gällde att dokumentera så mycket som möjligt för att imponera på församlingsborna i Spokane. Under besöket på Drottningholm träffade vi på en gammal svensk-amerikan från Vermont. Han var omkring de nittio åren och klädd i jeans och cowboyhatt. Han var liksom Carl på semester och åkte runt till släkten emellanåt.

-A nice gammal gubba, som Carl uttryckte det.

En annan gång när Carl var i Sverige hade han fått en personlig inbjudan att besöka en dansk-amerikansk arbetskamrats föräldrar i

Köpenhamn.

-Jag har skrivit till mina föräldrar och varskott att du kommer och hälsar på. De kommer att göra allt för dig under vistelsen i Köpenhamn, sa den generöse arbetskamraten.

En vacker sommardag tog vi båten över till Kongens by för att klara av besöket. Vi skojade med att danskens föräldrar kanske var välsituerade och att det kunde bli en trevlig dag. Carl hade adressen nerskriven på en lapp som räcktes över till taxichauffören i Havnegade. Det bar iväg med en hastighet som endast en storstadschaufför kan prestera. Det ena kvarteret efter det andra blev ruffigare. Carl och jag tittade på varandra. Han kör säkert några extra rundor, för här kan det knappast vara, sa jag lugnande till Carl.

-Egendomligt, svarade Carl. Adressen har min arbetskamrat själv skrivit ner.

Plötsligt stannade chauffören och sa på gemytlig danska, att nu är vi framme. Vi steg av utan att säga ett ord. Carl betalade. Vi tittade på varandra, men allting stämde, både gatuadress och husnummer. Hade vi kommit hit på natten hade vi säkert åkt tillbaka med taxin. Husen längs gatan var starkt förslummade och när vi tittade på "vårt hus" så skulle fönsterna varit utbytta för länge sedan. Vi gick sakta fram till den slitna entrédörren med flagnad färg. Det var ett femvåningshus utan hiss, men med slitna trätrappsteg. Vi stannade till vid varje våning och läste noga på dörrarnas pyttesmå namnlappar. Först på översta våningen fick vi napp. Carls lungor arbetade hårt efter ansträngningen. Christensen stod det skrivit på en papperslapp fästad med ett häftstift. Jag knackade på dörren när Carls andhämtning lugnat sig. Sakta öppnades dörren av en magerlagd, kortväxt man, med flera dagars skäggstubb på kinderna. Han var endast iklädd långkalsonger, trots att det var sommar och varmt. Jag hann precis säga vårt ärende, att det var en arbetskamrat till hans son i Amerika som vi hade hälsningar ifrån.

-Jae, jae, svarade gubben och stängde dörren.

Vi tittade på varandra, Carl och jag. Vi visste inte om vi skulle skratta eller gråta. Jag knackade på dörren igen, tyckte att vi skulle utbyta några fler ord nu när vi gjort oss så stort besvär. Dörren öppnades och mannen stod där igen i sina långkalsonger. Denna gång öppnade han dörren så pass att vi fick ett inblick i misären. Jag drog ramsan igen om hälsningar från sonen.

-Jae, jae, hälsa tillbaka. Jag kan inte bjuda in för min kone är sjuk, svarade han och drog igen dörren med en smäll.

Sakta gick vi nerför trapporna, delvis bedövade och besvikna. Hur kunde sonen i Spokane skicka Carl till sina föräldrar. Han måste inte ha varit hemma på många år. Föräldrarna levde i misär i Köpenhamns slum. Carl sa inte mycket, ute på gatan tog vi en taxi tillbaks till Havnegade.

Vår brevväxling blev allt mer sporadisk då Carl var sjuk, men han skrev ingenting om sin sjukdom. Det gick ytterligare några år och i början på 1970-talet kom ett vykort från hans hustru som meddelade att Carl gått bort. En verklig Sverigevän har lämnat oss och det var ett mycket tråkigt besked. Vi hade så smått börjat planera för en resa till Spokane och nu fick allt skrinnläggas.

MINA SVÄRFÖRÄLDRAR - KARL OCH HERTA RÖNN

Svärfar var en lång och magerlagd man, vars kropp blev präglad av ett hårt arbete hela livet. Han föddes i Lyngby församling den 17 mars 1894. Hans far hette Nils Rönn (1874-1948) och var ålfiskare samt tillika skeppare på en mindre färja som trafikerade vattensträckan Yngsjö och Kristianstad. Hans mor hette Ida född Andersson (1872-1930) var född i Mälarhusen och dog relativt ung. Svärfar hade tre syskon Nils (1897-1970), Ernfrid (1902-1975) samt Herta (1911-1993).

Efter slutad skolgång fick svärfar arbete hos olika lantbrukare söder om Åhus. En tid var han hästkötare på Hernestadsgården. Det var kanske här han för första gången träffade sin blivande maka - Herta. Hennes far Martin Bergman (1868-1958) var kusk och flyttade ofta till och från olika gårdar i Skåne. En kort tid efter ungdomarnas bekantskap flyttade svärmors familj till Tågerups gård strax utanför Landskrona. Hertas mor hette Anna, född Andersson Post och var född i Nyehusen (1869-1941).

Svärmor var född (1897-1983) hon var en energisk och stark kvinna. Hennes engagemang var lidelsefullt för de små och utsatta i samhället. Hon var också ekonomen som höll reda på familjens pengar. Hennes syskon hette Nils bosatt i Malmö (1891-1980), Ebba bosatt i Landskrona (1899-1978), Agnes bosatt i Fagersta (1902-), Iris bosatt i Norra Vram (1903-), Ragnar bosatt i Ängelholm (1905-1993) , Göte Hellkvist fosterson bosatt i Hässleholm (1917-).

Svärfar var en vänlig och uppskattad berättare med stor humor. Han trivdes bäst med ett mindre sällskap likasinnade omkring sig. Svärfar berättade gärna om lite udda människor och deras livsöde. På hans tid fanns det många som bodde ensligt djupt inne i skogsbygden. Även på hans arbetsplats vid Perstorp AB fanns många säregna personer. Eftersom jag själv varit anställd vid SJ fastnade en av hans många berättelser i mitt minne - en järnvägsresa. Svärfar hade som tidigare nämnt blivit förälskad i Herta som nu bodde utanför

Landskrona. Han hade fått ett par dagars ledighet från sitt arbete på gården och beslöt resa ner till Herta. Dagen innan hade han köpt ett par nya skor för att göra ett gott intryck på sina blivande svärföräldrar. Den normala resvägen var att resa från Åhus till Kristianstad och sedan söderut. Men så kom svärfar på att han kunde tjäna in några biljettkronor om han gick till Tollarp och därifrån tog tåget till Eslöv. Det dröjde inte inte länge förrän hans fötter protesterade mot de nyinköpta skorna. Svärfar fick ta dem av och fortsatte marschen barfota till Tollarp. Det här var på den tiden då privatbanor och ånglok dominerade tidsbilden. Väl framme i Tollarp löste han biljett till Tågerup. När tåget i sinom tid kom till Eslöv fick han byta till ett annat tåg mot Örtofta. Efter en kort resa fick han byta tåg igen mot Kävlinge. Här väntade tåget från Trelleborg till Landskrona med uppehåll i Tågerup. Förhoppningvis mötte hans blivande svärfar upp med häst och vagn, då han var herrskapskusk vid gården. Den här järnvägsresan tog hela dagen i anspråk med byte och väntan.

Sin värnplikt gjorde svärfar vid kustartilleriet i Karlskrona. År 1917 började han arbeta vid dåvarande Skånska Ättikfabriken i Perstorp. Till samma ort hade Hertas föräldrar flyttat och då vet man vad som lockade honom. Mina svärföräldrar gifte sig i Färingtofta kyrka år 1918 och bodde en kortare tid hos skräddare Torstensson i Perstorp. Äldsta barnet Kurt föddes 1919 och den förste oktober 1920 inköptes ett litet hemman i Ebbarp, en by strax väster om Perstorp. Här följde en lycklig men arbetsam period i deras liv med dryga avgifter på huslånet och en allt större barnaskara. Greta (1924), Inga (1927), Stina (1928), Birgitta (1934) och Karl-Gunnar (1942) såg alla för första gången dagens ljus i Ebbarp. Svärfar slet som en galärslav för att få det att gå ihop ekonomiskt. På fritiden arbetade han bland annat med att för hand gräva hål i den steniga marken för el-stolpar till Ebbarps energiförening. Han hjälpte också bönderna runt omkring med allehanda sysslor. Dessutom släpade han hem och högg ved för eget bruk och odlade sina egna magra och steniga åkrar.

Svärmor bidrog på sitt vis, då hon var ekonomen i familjen och tvingades vara sparsam med det mesta inom hushållet. De höll en ko, gris, höns och bi allt för att dryga ut den magra lönen. Svärmor var flitig till att plocka olika sorters vilda bär och kantareller som hon sedan sålde till uppköpare. Ett annat sätt att få in lite kontanter var att svärmor tog emot så kallade obemärkta damer. I regel var det unga flickor som "råkat illa ut" med gifta män. Svärmor tog emot flickorna strax före nedkomsten och barnet lämnades i regel ut till ett barnhem en kort tid efteråt. Det var besvikna och envisa flickor som ville dölja det hela. En ville inte uppge för prästen vem som var far till barnet. Kyrkoherden gav upp och skrev in i kyrkoboken - fader okänd. En annan, fröken Axelsson skrev sig på orten för att anhöriga på hemmaplan inte skulle kunna ta reda på barnet. En annan gång tog svärmor emot en fosterpojke då den unga modern inte själv kunde ta hand om sonen, som blev döpt till Anders. Vid sex års ålder adopterades han av sin barnlösa moster och morbror i Landskrona. Anders växte upp och höll tidvis kontakt med sina fosterföräldrar och forna lekkamrater från Ebbarp. Han dog i cancer när han endast var omkring sextio år.

År 1934 fick svärmor besvär med sin blindtarm och opererades på Kristianstads sjukhus. Den endast några månader gamla dottern Birgitta fick följa med. Mormodern som bodde i Perstorp kallades in och fick ta hand om familjen. Äldsta dottern Greta fick också hjälpa till efter bästa förmåga.

På sommaren 1936 kom sonen Kurt i full karriär på sin cykel för att andtruten hämta en halmkupa till en bisvärm som han och svärfar följt efter. I vägkorsningen strax vid hemmet mötte han en bil och en kollision var oundviklig. Kurts ena höft och axel blev illa skadad. Det blev ambulans till Ängelholm där han plåstrades om i dryga sexton veckor. Kurt fick som tur var inga större men för framtiden.

Vintern året 1937 närmare bestämt den siste november klockan 23 blev mycket dramatiskt för familjen. Tjock is och högt vattenstånd demolerade dämnet vid en sluss som reglerade nivån på vattnet från

den närbelägna Engstudammen. Vattnet forsade fritt fram och väckte hela familjen med sitt dån. Stora skador uppstod på husets grund och golv. Matjorden i trädgården och vedförrådet spolades bort. En fruktansvärd katastrof för familjen. Ägaren till dammen vägrade att betala någon ersättning för skadorna. Men genom rättsmyndigheter dömdes ägaren att betala ut 3 600 kronor som ersättning till svärfar. En ganska stor summa på den tiden, men mycket arbete och kostnader gick åt att återställa hus och trädgård i fullgott skick.

Ett grannhus där ägaren kallades för Silla-Otto, drabbades också av översvämningen men av mindre omfattning. Deras hund hade räddat sig upp på ett isflak som flöt omkring i vattenmassorna. En släkting, Bror Larsson, kallad Brollan klädde av sig trots det kalla vintervädret, simmade ut bland isflaken och räddade den skräckslagna hunden. En hjälte i vardagslivet.

År 1938 grasserade en besvärlig scharlakansepidemi i Perstorp med omnejd. Smittkällan var indirekt två mjölkpigor på Gustavsborgs gård som drabbats av sjukdomen och sedan spreds denna via mjölken. Äldsta dottern Greta blev också sjuk, då "hon hade maten" hos sin arbetsgivare Jenny Olsson, vilken drev en blomster- och grönsaksaffär. Ambulansen körde i skytteltrafik då många i samhället blivit smittade. Greta hamnade i en stor villa vid hamnen i Åhus som gjorts om till sjukstuga. Hon och många andra återvann efter en tid sin hälsa, men epidemin krävde en del dödsfall.

Strax innan andra världskrigets utbrott 1939 inträffade en allvarlig händelse som i högsta grad påverkade familjens trygghet. Svärföräldrarna hade cyklat till Glumsiöv för att under några dagar hjälpa sin svåger Lars med höbärgningen. Svärfar hade klagat över magsmärtor, men kämpade vidare tills höbärgningen var klar. Vid hemkomsten hade han hög feber och mådde illa varför ambulans tillkallades. Blindtarmen hade spruckit och förorsakat bukhinneinflammation. Svärfars liv hängde på en tunn tråd. Svärmor kallades flera gånger till hans sjukbädd, då hälsotillståndet var kritiskt. Tack vare hans goda fysik och läkarnas skicklighet återvände

svärfar sakta till livet. Hans sjukskrivning varade över ett halvt år med en sjukersättning på två kronor per dag. En ersättning som inte kunde hålla nöden borta från hemmet. Svärmor gjorde en enastående insats för att hålla ihop familjen. Vid jultiden hade svärfars arbetskamrater samlat ihop en summa pengar som överlämnades. Ett välkommet tillskott till den hårt drabbade familjen. Solidariteten bland arbetarna var stor på den tiden och man kände djupt för arbetskamrater som råkat ut för sjukdom eller olycksfall.

Under andra världskriget fanns många inkallade soldater runt omkring skogarna i Perstorp. Något café fanns inte i närheten och behovet var stort. Svärmor startade upp ett sommarcafé i trädgården, vilket blev mycket uppskattat av soldaterna som behövde lite avkoppling från det enformiga vaktlivet. Förhoppningsvis gav det några kronor till hushållskassan.

Min debut hos de blivande svärföräldrarna skedde på sommaren 1945. Vad jag kan minnas så accepterade de mitt intrång i familjen. Fast svärmor hade länge burit på en dröm att hennes äldsta dotter skulle bli småbrukarehustru. Men Greta var som tur var för mej, inte intresserad. Min älskade Greta hade en förstoring av mitt ansikte och frågade stolt sin storebror vad han tyckte om mitt utseende. Min svåggers replik har med åren blivit en klassiker.

-Jaa, han ser ju skaplig ut. Men det är ju några jävla stora lyssnarapparater (öron) han har!

Under årens lopp i Ebbarp så kom döttrarna ofta på besök med barn och äkta hälft. Här fanns stora möjligheter till bad och friluftsliv. Även svärfar behövde ett handtag med ogräsbekämpning och andra sysslor. Det lilla hemmanet var en idyll med småsjöar runt omkring. Men idyllen förvandlades snabbt till tragedi. Svärmor cyklade omkull och fick svåra skador på sitt ena knä. Efter en lång konvalescenttid kunde hon hjälpligt ta sig fram med käpp. Det blev allt svårare för svärföräldrarna att bo kvar. Svärmors knä blev allt sämre och i det gamla hemmet fanns inga moderniteter, som kunde

underlätta vardagslivet. De sålde huset och köpte en villa i Perstorps centrum. Här fanns närhet till affärer och livet blev trots allt lättare att leva i en modern villa. Sonen Kurt som förblivit ogift bodde på andra våningen i villan och blev ett gott stöd för de åldrande föräldrarna.

Under år 1975 drabbades svärmor av svår åderförkalkning med åtföljande minnesförlust. Hennes oberäkneliga sinnessillstånd oroade svärfar som själv hade besvär med högt blodtryck. Till sist kunde han inte till sin stora sorg sköta henne hemma. Svärmor hamnade på olika vårdhem innan hon till sist kom till långvården i Ängelholm. Den tredje januari 1983 dog svärmor med sina barn vid dödsbädden.

Tidigare eller närmare bestämt år 1977 hade svärfar det kämpigt med sitt blodtryck. Han hade svimmat flera gånger och drabbades av ett slaganfall. Svärfar kom till Hässleholms lasarett, men återfick aldrig medvetandet. Han gick bort i stillhet med barnen vid sin sida.

Mina kära svärföräldrar var borta, sörjda och saknade av barn, släktingar och vänner. Tomheten kändes stor. De hade liksom andra av sin generation levt ett strävsamt jordeliv. Ett liv som växlade med glädjestunder samt tidvis av sorg och bekymmer. Familjesamhörigheten var ovanligt stor och både föräldrar och barn ställde upp för varandra i brydsamma situationer.

Min ambition har varit att teckna ett porträtt av mina svärföräldrar och viktiga händelser i deras jordeliv. Avslutningsvis vill jag citera ett avsnitt ur Peter Lurmans dikt,

Jag utforskar mig själv.

Jag skriver mig ner

genom de levande till de döda

som oupphörligt lever om sina liv i oss.

GRETAS SYSKON.

Kurt var född 1919 i Perstorp och efter slutad skolgång arbetade han hos Perstorp AB. Efter några år började han hos Otto Olssons mekaniska verkstad. Här stannade han i stort sett arbetslivet ut, sista tiden hos efterträdaren Rune Ardby. Kurt blev tidigt intresserad av jakt, fiske, fotografering och motorfordon. På 1950-talet när han skaffade sin första bil fungerade han i stort sett som familjens chaufför. Så när vi i slutet av 1950-talet sommartid hyrde en mindre bondgård i Unnaryd i södra Småland var Kurt självskriven som chaufför. Han liksom vi trivdes gott i denna underbara miljö. Vi blev goda vänner till värden Janne Persson och hans familj. Under hela 60-talet var vi återkommande gäster i Bolkabo som gården hette. Det var högtidsdagar när det blev tid för Smålandssemestern. Vi trivdes gott med frisk skogsluft, bad och fiske och våra nära bekanta och släktingar passade alltid på att besöka oss. Våra barn trivdes med utbuden där Kurt blev deras läromästare i fiskets svåra konst.

Vi ville skaffa något sommarnöje på närmare håll och i slutet av 1960-talet hyrde vi en mindre lantgård i Fjärlöv strax utanför Hässleholm. Även här hade vi det skönt med avkopplande stunder i en lantlig idyll. Kurt var en trägen gäst och under alla år trivdes han gott i vårt sällskap. Vår ambition var att vi ville ha något eget sommarnöje där vi kunde få utlopp för vår kreativitet.

År 1973 köpte vi en torpstuga i Sörby och även här var Kurt en trogen gäst och arbetare. Det fanns mycket som behövde åtgärdas på både byggnader och tomt, här kom Kurts talanger till god hjälp. Kurt var mycket släktkär och höll hela tiden kontakten med kusinerna.

Kurt förblev ungtkarl under hela sin levnad, det var kanske därför han hade ett stort intresse av syskonens familjer och övrig släkt. I början av 1990-talet började han få besvär av sin kärlekskramp som dämpade ner hans aktivitet. Han fick flera mindre hjärtinfarkter. Långsamt tynade hans krafter och sjukvården gjorde inget åt hans besvär förrän det blev för sent. Till sist beslutade läkaren att man skulle

hjärtröntgas. Nu blev det bråttom för man hade upptäckt på plåtarna att hans hjärta var i det närmaste igenkalkat. Han fick snabbt en kallelse för en by pass operation på Malmö Allmänna sjukhus. Greta och jag körde honom ner till Malmö och han var förhoppningsfull att efter operationen så skulle han åter kunna leva mer aktivt. När Greta och han satt och samtalade med en mottagningsläkare om mediciner, tabletter och om den förestående operationen föll Kurt ihop bokstavligen i Gretas armar och dog. En ny hjärtinfarkt ändade hans liv.

Kurts begravningsgudtjänst blev ett vackert och stilfullt avsked med en mångfald av blommor.

System Inga är född 1927 i Perstorp och var en klen flicka i uppväxtåren. Efter slutad skolgång arbetade hon inom hushåll. När Inga fick anställning i köket vid F5 i Ljungbyhed träffade hon sin blivande make, Nils Kristoffersson. Efter giftermålet bosatte de sig i Klippan där de (1996) fortfarande bor. De fick två flickor Elisabeth som är bankkvinna och arbetar i skrivande stund i London där hon är gift med en norrman. Den andra dottern Margareta är gift med Mickael Svensson och bor i Jonstorp. De har tre pojkar som tagit en stor del av sin mors tid i i anspråk. Nu läser hon på komvux och ska ta igen en del lärdom som hon missade innan. Hennes man förestod en ICA- affär i Jonstorp där även Margareta hjälpte till i mån av tid.

När barnen var utflugna började Inga arbeta som kokerska vid ett dagis. Hon trivdes bra med detta arbete och höll på fram till pensioneringen.

System Anna-Stina är född 1928 och är också född i Perstorp. Hon började tidigt arbeta i en blomsteraffär i Landskrona där äldsta system Greta också arbetade. Efter några år flyttade hon till Vinslöv där hon fortsatte i samma bransch. Här träffade hon sin man Sture Nilsson som arbetade som rörläggare på orten. Sture sökte en vaktmästaretjänst i Sibbhult och fick den. De flyttade upp och Stina öppnade en liten blomsteraffär. Efter tjugo år i Sibbhult blev makens

hälsa allt sämre när han drabbats av en hjärtinfarkt och inte orkade med jobbet. De flyttade ner till Hässleholm där Stina började arbeta i olika blomsteraffärer på orten. Sture gick sjukskriven och väntade på sjukpension. De längtade båda tillbaka till Vinslöv och gjorde slag i saken efter några år. Sture fick fler hjärtinfarkter och blev allt sämre trots bypass-operation. Numera går livet på sparlåga. Något år efter giftermålet föddes dottern Kerstin som också efter en utflykt till Lund numera bor i Vinslöv. Hon var sambo med en färgad man från Afrika som resulterade i två barn, Alexandra och Kristoffer. Numera är Kerstin gift med Kurt Hansen och båda är aktiva medlemmar i Missionkyrkan i Vinslöv.

System Birgitta är född 1934 i Perstorp. Efter slutad skolgång började hon arbeta på en läkaremottagning och utbildade sig senare till undersköterska. Hon har alltid varit äventyrslysten och sökte sig till London, där hon fick plats hos i en rikemansfamilj som hade en handikappad dotter, Denise. Birgitta arbetade som sköterska och sällskapsdam åt Denise.

När flickan dog sökte Birgitta arbete hos Elisabeth Arden i London och efter utbildningen placerades hon bland annat i Edinburg och Carlisle. På den senare orten träffade hon sin blivande man Bill Paton vars föräldrar hade ett bilföretag i Carlisle. Efter giftermålet bosatte de sig i Carlisle och bor fortfarande 1996 kvar här, fast numera strax utanför tätorten. Sonen Gregory föddes år 1970 och Birgitta fick fullt upp att fostra honom enligt engelska normer. Efter många års utbildning har han börjat arbeta som lärare i engelska språket för invandrare. Bill och Birgitta har en lägenhet i Fort Lauderdale där de har trivts och återvänt varje år. Birgitta har psoriasis och solen i Florida lindrar hennes besvär. När Bill pensionerades fick han efter några år besvär med en obotlig sjukdom, någon fistel som inte vill läkas. Birgitta har drabbats av galopperande hjärta och det gör att de är bundna till hemorten. Fast när hälsan är tillfälligt bättre så åker de till Sverige som de båda älskar.

Brodern Karl-Gunnar kallad Kalle är också född i Perstorp. Efter

slutad skolgång kom han i elektrikerlära och arbetade på flera företag innan han själv startade ett eget. Hans stora hobby är motorcyklar och motorcross, ett intresse som han delade med storebror Kurt och sonen Henrik.

Kalle är gift med Anita som i många år har arbetat inom vårdsektorn och nu senast i Tyringe. De har två barn Anna som är kokerska i Perstorp och Henrik arbetar som snickare i en mindre firma på orten.

KAPITEL MED ANKNYTNING TILL MIN UPPVÄXT.

TUPPASKOLAN.

Den stora skolgården ligger ödslig och tom i den tidiga kyliga morgonen. Natten har gett vila åt den hårt nerslitna skolgården. En vila som ger förnyade krafter att stå emot energiska skolbarn. En lösdrivande hund lyfter på benet och vattnar ett av de få träden som överlevt elevernas hårdhanta behandling. En vit papperspåse rullar sakta över skolans fotbollsplan med den svaga morgonvinden som kraftkälla.

Den större skolbyggnaden är byggd i ljusbrun tegel i festvåningars höjd. Överst finns två tornbyggnader i öster och väster med ett mindre i mitten. Här tronar en tupp i ensamt majestät med utsikt över staden. Solens första morgonstrålar har nått tuppen som lyser ljukt ärggrön. På gatorna som löper parallellt på båda sidor om skolgården cyklar morgontrötta stadsbor på väg till sina arbeten. Den bruna matunikaboxen är väl förankrad på bakbäraren. En gatsopare med en mindre arbetsvagn sopar energiskt för att avlägsna hästspillning från gatan. En bagarevagn dragen av en svart häst travar långsamt förbi skolan. Kusken huttrar i den kyliga morgonen och drar skinnsplåden närmare benen. Hovarnas smatter mot slitna gatstenar tonar ut och ekipaget försvinner mot järnvägsstationen. Skolvaktmästaren hastar in genom grinden och går snabbt uppför den breda skoltrappan. Han öppnar med stort besvär de tunga dubbeldörrarna och låser dem i hållarna. Efter en stund återkommer han med en svensk flagga under armen och går bort mot flaggstången. Konungen har födelsedag och vaktmästaren hissar upp flaggan med vana rörelser. Lydigt vecklar den ut sig i den svaga vinden. Två skolpojkar med klumpiga trätofflor på fötterna passerar grinden och går bort mot ett hörn på skolgården. De hänger upp sina skolväskor på staketpinnarna. På grusplanen finns markeringar och vallar kvar från gårdagens kulspele. Pojkarna gräver i sina fickor efter stenkulor och placerar ut dem på spelplanen som pyramider. Flera pojkar sluter upp. Efter en stund är staketet belastat med skolväskor och kulspelet är i full gång.

Skolflickor i nystrukna klänningar hoppar rep. Rutinerat korsar de armarna emellanåt och repet fortsätter sin bana över huvudet och slickar skosulorna på sin nergång. Flickorna skiftar stil och hoppar rep på ett ben. Under skratt och glam följer repet lydigt deras bestämda armrörelser. Lärarepersonalen promenerar i grupper om fyra-fem i bredd. Här diskuteras dagens skolarbete, olydiga elever och de olika sjukdomsepidemier som grasserar för tillfället. Inom det stora skolområdet finns ytterligare en byggnad. Den är mindre populär bland eleverna då bland annat tandläkaren och hans sköterska har sin mottagning här. Det handlar mest om att dra ut trasiga mjölkttänder. I källaren finns vår snickareboa, där en hypernervös lärare försöker ge oss pojkar en inblick i snickeriets olika faser. Hans kvalitetskrav översteg ofta våra energiska försök att visa upp fulländade fågelholkar. I vredesmod demolera han våra alster mot en stabil hyvelbänk.

Skolklockan kallar till dagens första lektion. Utanför grinden står stolta, men oroliga föräldrar som följt sina telningar. Lärarna ställer först upp sig på förutbestämda platser. En vild oordning bland eleverna blir efter en kort stund mönstergilla raka led. Läraren tittar bakåt och konstaterar att ordningen i leden är god och han börjar gå uppför trappan och eleverna följer lydigt efter. Genom grinden kommer två försenade pojkar i högsta fart. Den ena tappar sin skolmössa, vänder kvickt om och plockar upp den. Rusar sedan på krumma ben för att nå sin klass innan de försvinner in i lektionsrummet. Tillfälligt blir det lugnt på skolgården, men strax kommer några klasser ut igen. En klass går bort mot fotbollsplanen, en annan ska spela handboll. Eleverna i en flickklass hjälps åt att rita upp linjer för brännboll. Skolgården får liv igen. Eleverna hejar på varandra och skriker om passningar. Lärarna blåser förstrött i sina domarepipor, överlag är de inte lika idrottsintresserade som eleverna. När brännbollen är i luften pilar flickor på snabba ben till de olika "räddningsstationerna" innan de når slutmålet.

Skolklockan ringer för dagens första rast. Barnen väller ner från den

breda trappan och sprider sig över skolområdet. En del hastar till en mindre byggnad vid ett hörn av skolgården. Här finns skolans torrklosetter med tjugo sittplatser för pojkar och med full insyn. Denna nödvändiga byggnad har en dålig klang mest beroende på de illaluktande dofterna. Intill finns en lika avskyvärd urinoar. Den sexualundervisning som skolan förmena oss elever fanns istället rikt illustrerad på toans väggar. Äldre elever har ritat eller skurit in bilder om hur en kvinna ser ut utan kläder. Här finns också phallos i olika storlekar och naturligtvis mängder av kärleksakter.

Utanför toaletten pågår ett slagsmål. Två äldre pojkar pucklar på varandra, livligt påhejad av sina anhängare. En lärare som fått syn på pojkarna kastar sig rytande in i pojkhoppen och tar de båda boxarna hårt i örat. De får en rejäl utskällning som hörs på långt håll. Pojkarna står paralyserade för den här överläraren har förmågan att sprida skräck även bland de äldre eleverna. När de andra lärarna inte kan bemästra sina bråkiga elever överlämnas de med varm hand till denna människodömtör. Hans metoder varierar med hårda slag mot huvudet eller så sjunker hans grova promenadkäpp djupt i pojkarnas bakdelar.

Klockan kallar till en ny lektion och eleverna samlas igen. Skolgården skiftar ansikte hela dagen, just nu ligger den öde. Skoldagen närmar sig sitt slut. Anhöriga till de yngsta eleverna står åter troget vid grinden. De är beredda att med varsam hand lotsa hem sina telningar till hemmets lugna vrå.

Efter skoldagens slut börjar slagsmålen igen, men nu utanför skolan domäner. Trasig, snorig och gråtande lämnar förloraren arenan ensam. Vinnaren får i regel sällskap av beundrande kompisar. Skolgården ligger åter öde och väntar tåligt på nästa skoldag.

EKMANS KIOSK.

En av profilerna under min ungdomstid var Rudolf Ekman.

Han hade en konfektyrkiosk vid hörnet av Eriksgatan och Skitta Strådet, allt är rivet och numera finns posthuset på tomten. Ekman var en jovallisk och trevlig man, med ett stort intresse för kundernas väl och ve. Han höll reda på de lokala nyheterna, där framför allt de intima skandalerna fick stort utrymme. Utan överdrift kan jag påstå att Ekman fungerade i stor utsträckning som djungeltelegrafens förlängda arm. Han gjorde en stor insats i det tysta, då Ekman förutom konfektyr-försäljningen också skötte om barnbegränsningen på ett effektivt sätt i Landskrona med omnejd. De önskade barnens antal minskade markant. För sina insatser på detta område borde han belönats med någon samhälllig medalj av ädlare slag. Frisörerna på den tiden hade monopol på försäljningen av dessa artiklar av olika kalibrar. När de hade stängt var det nästan omöjligt att få tag i dessa åtråvärda varor. Ekman och hans kiosk blev räddningsplankan för många sexuellt hungriga ortsbor, som var i stort behov av preventivmedel. Ekmans verksamhet var därför mycket uppskattad, i synnerhet av ungdomar. Det var inte alltid man var förutseende och hade ett buffertlager. Värst var det vid de långa helgerna. Då var det ringlande köer framför kiosken och alla skulle inte ha choklad eller kola. I ungdomsåren hade blodet en förunderlig förmåga att koka över alla tider på dygnet. Ekman blev det räddande halmstrået.

Den lilla asken med plats för tre herdestunder överlämnades alltid med ett vänligt handslag mellan den behövande och hjälparen. Den åtråvärda asken lades aldrig öppet på disken. Det sexuella livet gick på sparlåga när Ekman blev opasslig och behövde uppsöka sängläge. Hans söta fru eller ännu sötare dotter fick då vikariera och visst var båda en prydnad för kiosken. Men det var inte alltid man blev varskodd i förväg om Ekmans krasslighet. Ibland pockade det till och efter en rask cykelfärd stod man flämtande utanför kiosken. Hämtade andan en stund, knackade försynt på den lilla pytte-rutan och förväntade sig att Ekmans glada ansikte skulle dyka upp. Ve och fasa! Istället uppenbarade sig hustrun eller dottern. Snabbt fick man lägga om beställningen till en chokladkaka eller en påse kola. Under cykelfärden hem fick det heta blodet långsamt svalna.

Ekman var som sagt affärsman och hade mig veterligen aldrig kroppsarbetat mer än när han bar in en liten konfektyrlåda till kiosken. Under andra världskriget blev han liksom många andra medelålders män inkallad att tjänstgöra vid Landstormen. Han tilldelades den smått löjliga och opraktiska uniformen modell Ä med karolinerhatt. Han hamnade tillsammans med ett råbarkat och vant kroppsarbetande gäng, som inte hade mycket till övers för manschettarbetare. Bland annat byggde landstormarna stridsvagnshinder vid Eriksgatan, inte långt från Ekman's kiosk. Allt arbete utfördes manuellt och gubbarna slet som galärslavar. De hade ändå tid att munhuggas med Ekman som bar sig mycket bakvänt åt. Men den munvige Ekman gav igen så gott han kunde. Min blivande och numera sedan många år älskade hustru var och är fortfarande lite gramse på Ekman trots att han inte lever. Även hon hade stor glädje av hans illegala verksamhet. Ekman var ytterst nyfiken av naturen och frågade en gång i min ungdom, kanske lite tanklöst.

-Är inte din fästmö lite äldre än du?

Jag kunde inte neka till hans skarpsinnighet och stora människokänedom. Min hustru är faktiskt hela fem dagar äldre än jag! Hustruns surhet mot Ekman har hållit sig frisk i många år och det gäller även till dags dato.

TURE "FRUKTANSVÄRD".

Skomakaren Ture var en lång, magerlagd och svartmuskig man. Dessutom var han handikappad som de flesta skopliggare var på den tiden. Hans handikapp bestod i att det ena benet var för kort i förhållande till det andra. Ture rörde sig framåt med en nigande gång. På grund av det ovanliga gångsättet förflyttade han sig aldrig några längre sträckor till fots.

Vid turer ner till stan använde han sin specialcykel. Den var bland annat utrustad med en längre utskjutande hönsapinne på bakaxeln.

Häriifrån besteg han sin ädla springare. Cykeln var också utrustad med en verksam löparetrampa, där det normala benets fot trädde in stadigt förankrad och drev cykeln framåt. Det korta benets fot vilade behagfullt på en fast trampa.

Ture var en person som jag aldrig såg skratta eller visa glädje. Livet i min ungdom bjöd inte på många glädjestunder för de handikappade. En stor gulaktig hund vid namn Tessan delade med stor tålighet sin husses vedermödor. Hon låg alltid lugn och avslappad vid sin permanenta hörnplats i verkstaden, som samtidigt var lägenhet. Tessan hälsade aldrig de fåtaliga kunderna välkomna med en svansviftning.

Jag var äldste sonen i vår familj och fick alltid gå ner till Ture med våra trasiga skor. Nergången i Målaregränden liksom hans mörka och spartansk inredda källarevåning, var utrymmen där solen aldrig fick en chans att värma eller lysa upp eländet. Ture var också lite alkoholiserad, men syntes aldrig berusad på stan, utan gick nog i ett stadigt salongsrus i sin mörka källare. Sällan hade Ture pengar för inköp av behövt material till skoreparationer, även om det bara handlade om en enkel klackning. Han uppmanade mig att gå hem och hämta förskottspengar, annars blev det ingen reparation. Ture hade också som man allmänt sa på den tiden "haft något åt lungorna". Därför behövde han stundtals befria sig från slem som samlats i luftvägarna. Ofta började anfallet med upprepade hostattacker, vilka avlöstes av rosslande ljud och harklingar. Ansiktsfärgen fick en sjuklig rodnad och efter anfallet spottade Ture det samlade resultatet i en väl avvägd lyra bort mot Tessans sovplats. Sov hunden ropade han högt på henne och pekade på avfallet. Hon reste sig lojt och slickade i sig pladuskan. Visserligen var jag tidigt härdad, men det här låg ända på gränsen till det tillåtna.

Ture fick det trots allt bra på gamla dar. Han fick en ljus och bra lägenhet med utsikt över tvättpramen. En äldre kvinna flyttade in som hushållerska och säkert vande hon Ture av med att spotta på golvet.

JULAFTON PÅ LANDET.

Julaftonskvällen var bister med vintrig kyla. Ett tunt lager snö täckte marken. Fullmånen på himlavalvet lyste upp rymdens och jordens mörker. Stjärnorna glimmade som irrbloss ute i universum. I trädgården skymtade frukträdens knotiga och frostbitna grenar som nu var vinterdöda. Fyra små pojkar tryckte hårt sina näsor mot de kalla fönsterrutorna. I det dunkla mörkret kunde vi pojkar urskilja granngårdens vitkalkade ladugård. Någon mänsklig gestalt syntes inte till därute. Våra näsor blev tryckröda. Vi var uppskärade av spänd förväntan och stimmade högt. De vuxna manade till tystnad och bad oss enträget sitta still och begrunda stundens allvar.

-Har ni tur kanske ni får syn på en eller flera jultomtar. Just nu är de på väg till olika gårdar och hus här i trakten, sa min moster med glimten i ögat.

Vi fortsatte vårt stirrande ut i mörkret. Men det var svårt för fyra energiska pojkar att sitta still när inget händer. Moster hade bjudit på en god julmiddag. I hennes finrum stod granen pyntad med röda äpplen, papperskorgar med nötter, småänglar och i toppen svävade en Betlehemsstjärna. Stearinljusen var tända och spred sitt varma sken. Otåligt väntade vi på att jultomten skulle dyka upp.

Min moster var änka med två små pojkar och bodde på landet i ett mindre trähus med vinkelutrymme för "fyle". Hennes finrum var ett så kallat heligt rum. Det stod kallt och oeldat det mesta av året och värmdes upp endast vid speciella tillfällen som julhelger, större födelsekalas eller begravningar.

Min bror och jag var stadsbarn och hade stora tvivel på den verkliga jultomtens existens. I regel var det nära släktingar eller vänner till våra föräldrar, där vi pojkar snabbt avslöjade personen bakom förklädnaden. Situationen var annorlunda denna julafton. Vi var på landet och kände ingen från trakten. Vår moster och våra föräldrar

fanns livs levande bland oss i finrummet. Huskatten gick sakta över gårdsplanen och tittade lojt upp mot fönstret, där våra förväntansfulla ansikten avtecknade sig. Plötsligt såg vi ett sken från grannens gårdspport. Ett sken från en stailampa som svängde i sidled. Vi skrek till med en blandning av skräck och glädje. I ilfart for alla negativa händelser under årets lopp genom mitt huvud där jag varit inblandad. Kunde jag med rent samvete möta denna viktiga varelse, som enligt de vuxna såg och hörde allt. Stallampans sken lyste allt starkare emot oss. Vi såg en människoliknande varelse som körde en sparkstötting. På ryggen bar han en mindre säck. Vi pojkar var tysta som små möss och följde med stora ögon ekipagets framfart. Skulle han vika av vid mosters avtagsväg eller fortsätta förbi? Hastigt tog han av och körde in på gårdsplanen.

Vi nu såg tydligt jultomten i hans fulla glans, klädd i alla kända attribut. Vi rusade lätt skräckslagna bort till de vuxna och sökte handgripligt stöd inför en oviss situation. De obligatoriska dunkningar på dörren förkunnade att strax skulle vi möta jultomten. Moster öppnade dörren och bjöd ett överdrivet välkommen och En God Jul. Tomten steg in klädd i sin röda dräkt med stora grova träskor på fötterna och ett vitt skägg som var äkta. Han hade en bullrande, men vänlig röst. Tomten skulle liksom de vuxna ta i hand och frågade ifall vi varit snälla och lydiga till våra föräldrar. De tre andra pojkar skrek ja med full hals, mitt tveksamma ja uppfattade han inte, som tur var. Vi fick var sin mindre julklapp. Min blev en Svarte Petter kortlek, som vi pojkar i god sämja fördrev kvällen med. För första gången i mitt unga liv försvann tvivlet om jultomtens verkliga existens. Men min nyvunna tilltro skulle snart krossas av jultomtens sentida kommersiella ättlingar.

SVINAHODDERNA.

Det fanns i min ungdom flera stora områden kring stan, som var upplåtna för en fri bebyggelse vid hållandet av mindre husdjur såsom

svin, höns, kaniner och duvor. Det största låg vid Larviområdet strax intill Exercisfältet där min far hade som man sa i Landskrona, en Svinahodda.

Efter andra världskrigets slut började efterfrågan på tomtmark för bostadsbebyggelse skjuta fart och svinahoddena fick flyttas ut till ett nytt område vid sidan om Helsingborgsvägen. Även detta område fick stryka på foten vid en senare byggexpansion. Det fanns då på den tiden ett stort önskemål hos befolkningen, där många vuxna var inflyttade från landsbygden och vana vid att hålla hushållsgris och smådjur. Dessutom gav det ett välbehövligt tillskott till folkhushållet under andra världskriget. Eftersom jag var äldste sonen i vår familj blev jag tidigt invigd i skötseln av djuren. Far arbetade skiftgång på sockerbruket och jag fick dagligen hoppa in som fodermarsk. Mor hade varken tid eller lust att ägna sig åt detta, eftersom hon hade nog av mänskliga odjur (mina syskon) inom hemmets fyra väggar. Dessutom arbetade ju mor också på sockerbruket.

Under kriget hade far många bekanta som arbetade inom olika handelsgrenar. Det fanns gott om svarta-börshajar i både smått och stort. De flesta arbetare hade det knapert medan företagen gick bra. Arbetade man inom sockernäringen så försvann något kilo innanför kavajen vid arbetets slut för dagen. De som jobbade på Gödningsfabriken köpte aldrig någon gödning hos Lantmännen. Sedan bytte man inbördes av de åtråvärda varorna. Arbetarna betraktade detta som lite bonus för uteblivna höjningar av lönen. Vi barn hade namn på fars byteskamrater, AB Fönster och Dörrar, AB Kol-Koks, AB Konfektion, Svinmatsleverantören och det fanns ännu fler.

Inom Schlasbergs fabriksområde låg militär förlagda och far var bekant med honom som var chef för koktrossen. Här gjorde far och jag många turer per cykelkärra och hämtade avfallsmat till våra grisar. Militären levde gott och blev kräsna med tiden, här fanns ett överflöd av mat som dög till djurföda. Far och jag gjorde mycket sena kvällsutflykter på landet för att skaffa bland annat mjöl hos en

möllare i Ottarp. Det var mörkläggnings och det var mest militärfordon som var ute vid denna tidpunkten på dygnet. Det hände då och då att vi fick hastigt gömma oss i diken eller i buskage med cyklar och mjölpaketer för att undgå upptäckt. Ett annat kvällsuppdrag var att skaffa spannmål till grisarna. En lantarbetare som förestod häststallet på en stor gård var begiven på sprit. Allting var ju ransonerat under krigsåren. Därför blev våra nattliga utflykter spännande och översteg många gånger Citybiografens deckare och Vilda Westerfilmer. I häststallet stod i ett hörn en säck med säd och här ställde vi istället en flaska sprit och några sockerpaket. Hästarna stampade oroligt i stenläggningen när de märkte det fanns objudna gäster. Vi var mest rädda att någon skulle börja gnägga högt. Lantarbetaren kom inte in i stallet förrän vi gett oss iväg.

Far köpte ett par smågrisar på våren för att de skulle hinna bli slaktfärdiga i mitten av december. De vägde då omkring nittio kilo. Vi barn döpte alltid smågrisarna och under den magraste ransoneringsperioden döpte vi en gris till Carolus. Han fick överleva julen och slaktades inte förrän i mars månad. Carolus blev en riktig bjässe på 140 kilo och när det var tid för slakt hade far och hans medhjälpare stora besvär att få ut Carolus genom stians låga och smala dörr. Fars tanke med Carolus långa levnad var att ta vara på fett som fanns i överflöd. Matfettstilldelningen var minimal och vi var en stor familj med många matvrak, mig själv inräknad. Carolus istrar gav också fett som smältes till vitt flott, som kryddades efter alla konstens regler med bland annat timjan. Visst var det gott med en skiva bröd med flott och nyströat salt, men att få detta dagligen blev för mycket av det goda. Kriget tog slut och efter hand förbättrades eller upphörde ransoneringsen på olika livsmedel. Priset på fläsk och kött sjönk i handeln och det blev inte längre lönsamt att hålla egna grisar. Byggnadsverksamheten hade i stort sett legat nere under kriget. När levnadsstandaren steg ökade efterfrågan på bostäder och kommunerna exploaterade tomtmark i allt större utsträckning. I Landskrona försvann svinahodderna och höghusen tog över.

JULSLAKTEN.

Slakten var en mycket viktig händelse under kriget, inte bara i vår familj utan även hos andra barnrika. Hos oss skedde alltid slakten vid svinahodderna i närheten av Exercisfältet och senare vid Helsingborgsvägen. Två veckor före jul hade far avtalat tid med slaktaren. Slakten gick alltid av stapeln på lördagseftermiddagen, då merparten av arbetarna inte slutade sitt arbete förrän klockan tretton.

Vinterkylan skulle helst ha kommit. Förberedelserna var många, bland annat tillkallades medhjälpare, sprit och salt inköptes, träkar, stege och mycket annat införskaffades. På mors lott stod kaffe med goda smörgåsar och senare middag på programmet. Hon hade också i god tid tingat tvättstugan i vårt bostadsområde. Mormor eller någon annan kvinna hjälpte mor under dessa hektiska dagar.

Grisen hade under det sista dygnet endast fått halm och vatten för att tarmarna i stort skulle vara fria från matrester. Den skrek som en besatt av hunger var gång man närmade sig svinstian. När timglaset runnit ut för grisens jordiska levnad drogs han med ett rep om trynet ut ur stian. Förflyttningen skedde under stort motstånd och vi medhjälpare tryckte på bakifrån. Grisen skrek för livet och oljudet slog lock för öronen. Väl ute i det fria placerade slaktaren slaktmasken på grisens huvud och lät skottet gå. Tidigare bedövades grisen med ett slag från en järnklubba. Efter skottet föll grisen ihop och skriet tystnade. Han lyftes upp på en träbår där slaktaren med en vass kniv skar av grisens halspulsåder. En av mina många uppgifter som äldsta sonen i familjen blev att samla upp blodet i en spann. Det kom i en kraftigt pulserande stråle, som avtog efterhand när livet flydde. Jag fick vispa hela tiden för att blodet inte skulle levra sig. När det mesta runnit ur grisen cyklade jag skyndsamt hem till mor som väntade på blodet, vilket så småningom skulle bli blodkorv och pölsa.

Nästa moment blev att skälla griskroppen i hett vatten och raka

svålen fri från borst. I ett särskilt skålletråg hälldes kokande vatten på griskroppen. Efter en stund började slaktaren med ett konformat verktyg raka av borsten från kroppen. Sedan lyftes grisen upp igen på träbänken och ett par spannar hett vatten sköljdes över kroppen, som nu var ren och blank. De vuxna männen som assisterade slaktaren var vana och följsamma och det pratades inte mycket. Det räckte med ett ord eller en nick på huvudet så förstod man vinken. Ångan från det varma vattnet avkyldes efterhand och slaktarens kläder blev belagda med rimfrost. Den mindre goda doften av svin förstärktes av det varma vattnet. Slaktaren tog en paus, letade fram sin pipa och stoppande den omsorgsfullt, tände på och drog njutningsbara bloss. Han njöt också av att vara huvudaktör i slaktdramat. Det fanns alltid en nyfiken publik bland grannar och förbipasserande som stannat till. Slaktaren drog ytterligare några kraftiga bloss på pipan, tog fram brynstålet och började skärpa en redan vass kniv.

Något som också hörde till slakten var att gissa grisens slaktvikt. Buden var många, men man hade ingen våg så därför blev det bara kvalificerade gissningar. Griskroppen hängdes upp på en stege som restes mot väggen. Slaktaren var nöjd med knivens kondition och började att skära upp bukskinnet, samtidigt som ett träkärl placerades under. Slaktaren tog med vana händer ut tjock- och tunntarmar, vilka hamnade i träkärl. Tarmarnas ännu varma kroppstemperatur byggde på dimmolnen runt slaktplatsen. Han fortsatte sedan att skära ut lever, hjärta, njurar, lungor, istrar, fläskfileer och till sist skiljdes huvudet från kroppen. Allt delades upp i mindre träkärl. Levern studerades extra noga för här kunde man avläsa om grisen varit frisk eller ej. Med en vass yxa delades griskroppen i två delar och fick sedan hänga så ett par dygn med ett skyddslakan över sig. Slaktaren hade nu gjort sitt arbete färdigt och skulle nu ha kaffe med förtäring och ett antal snapsar.

Mor var förvarnad, men först skulle slaktaren tvätta händer och armar grundligt rena. När denna viktiga procedur var klar stod mor redo med kaffekannan. Far nyttjade inte sprit utan överlämnade

brännvinsflaskan till slaktaren, som själv fick sköta den efter lust. Även medhjälparna fick själva slå upp. Vad jag minns blev det inga större utsvävningar. Ofta hade slaktaren fler grisar att avliva innan det blev kväll.

Nu kunde far ta det lugnt, men för mor och hennes medhjälpare följde en brådsam tid. En av hennes medhjälpare var återigen äldste sonen. Först började vi med att göra tarmarna rena, ett arbete som både var smort, illaluktande och smutsigt. Tarmen drogs mellan två tätt sammanhållna strumpstickor och avfallet sköljde ner över mina magra händer som höll i stickorna. Tarmarna skulle också vändas flera gånger för att bli helt rena. Därefter hamnade de i olika träbaljor med sodalösning. Tunntarmarna användes till lever- och lungkorv samt tjocktarmen till blodkorv. Mor fick arbetssamma dagar. Förutom slaktbestyren hade hon sitt normala hemarbete och en skara småbarn som gnällde över all uppståndelse. När tarmarna var rensade brukade mor ta en paus för att laga middag till familjen. I regel fick vi fläskfile eftersom den var lätt och snabb att tillaga. Efter middagen fick någon av mina bröder se till småsyskonen. Mor och jag återvände till tvätthuset, mätta och dästa av den goda slaktmaten. Vi började med att mala levern, lök, salt och kryddor som blandades till en smet. Tarmen trädde på köttkvarnens pip och som fylldes när jag vevade på handtaget. När mor ansåg att korven var lång nog knöt hon ett bomullssnöre i bägge ändar. När vattnet i tvättgrytan puttrade lade hon försiktigt ner korvarna som fick koka i tjugo minuter. Efter en stund när de låg på ett fat för att svalna, åt vi var sin provbit för att kontrollera smaken. Sedan upprepades samma procedur med både lung- och blodkorven. Leverpastejen kokades i rostfria avlånga kärl, där mor först klädde kärlets botten och insida med tunna skivor fett. Därefter fylldes smeten i och allt kokades i vattenbad.

Det här pågick under krigsåren och många avundsjuka blickar kom från mindre lyckligt lottade grannar. Mor var generös och gav både grannar och nära släktingar smakbitar. Efter några dagar fick vi hem grisen och slaktaren styckade upp kroppen i mindre bitar. Far hade

ett stort träkärl i källaren, där det mesta av grisen saltades ner. En skinka och ett stort stycke sidfläsk saltades ner i ett särskilt träkärl för att sedan skickas till rökning. I slutet av januari månad skickades skinkan och sidfläsket till rökning och här blev det så småningom både pålägg och skivor till middagsmat. Vid midsommartiden fanns i regel endast skinkbenet kvar, vilket koktes tillsammans med gula ärtor.

Allting togs till vara - slöseri med mat var en dödssynd.

EN TITT I LIVETS BACKSPEGEL.

Söndagen den 28 augusti 1939 hade länge varit en efterlängtdag för både svenska och danska motorcykelentusiaster. Saxtorps Grand Prix överskuggade alla andra nyheter som radio och tidningarna basunerade ut.

Jag var ännu inte fyllda femton år och vår familj bodde i Landskrona, en liten kuststad vid Öresunds stränder. Vi var några jämnåriga pojkar som hade sällskap ut till Saxtorp. Dagen blev varm och solig med blåst som ökade efterhand. Trafikströmmen från Landskrona blev naturligt enkelriktad, ingen människa skulle ifrån Häljarp eller Saxtorp förrän tävlingarna var avslutade. Tusentals cyklister trängdes längs vägen i all vänskaplighet. Lastbilar fyllda med människor som satt ihoppackade på uppbyggda träbänkar på bilflaken. Här sjöng och tjoade man hela tiden av glädje. Mina kompisar och jag cyklade hela tiden bakom några flickor i samma ålder. Vinden tog i då och då och lyfte den ena flickans sommarlätta kjol upp mot hennes midja. Under fanns endast väl synliga underbyxor. Vi pojkar tyckte det såg kul ut och höll oss hela tiden bakom. När vi närmade oss tävlingsplatsen flöt trafiken allt långsammare. Parkeringsplatserna kunde inte fort nog svälja den enorma trafiken från både bilar och cyklar. De flesta hoppade av sina cyklar och började gå. Då vände flickorna sig om och hon med den fladdrande kjolen hejade och skrattade glatt mot mig. Flickan var en kusin till mig från Helsingborg!

Saxtorps Grand Prix var ett jättearrangemang med omkring etthundrafemtiotusen åskådare. Den överskuggande frågan för dagen var om de tyska förarna på sina DKV- eller BMW-motorcyklar åter skulle vinna, liksom förra gången när tävlingen gick. Tävlingen började med ett öronbedövande vrål från de toptrimmade motorerna. Varv efter varv kunde vi följa deras vilda framfart när de passerade i hastigheter omkring 200 km/tim. Tävlingen vanns överlägset av de skickliga tyska förarna. Efter tävlingen vändes trafikströmmen igen mot Landskrona och Malmö.

Den kommande veckan skulle också bli intressant, men på ett negativt sätt. Dagstidningarna informerade med kraftiga, svarta rubriker om olika krigshot ute i Europa. Det tidigare spanska inbördeskrigets fador och elände var välkänt. Från min stad fanns frivilliga i Spanien som berättat om våldet och grymheter i detta krig. Jag lyssnade gärna på radion och när man sökte någon utländsk station fick man in alltför starka tyska sändare. Ofta hördes Adolf Hitlers aggressiva stämman som alltid föregicks av militärmusik. Hans bombastiska fördömande av demokrati, fackföreningar, judar och andra färgade folkslag skrämde på ett kusligt sätt. Jag förstod inte språket, men märkte ändå lidelsen, rastlösheten och föraktet när han talade. Dagen därpå kunde man få en bättre bild av Hitlers tal genom tidningarna och radion.

Hitlers armeer hade tidigare genom list och förtäckt hot invaderat Österrike och Tjeckoslovakien. Den brittiske premiärministern Chamberlain undertecknade den 30 september 1938 i München en fredsöverenskommelse med Hitler; som en symbol för de två folkens önskan att aldrig gå i krig mot varandra. Allt såg förhoppningsfullt ut, men det fanns tvivlare.

För att gardera sig från ryskt motstånd vid en länge planerad invasion av Polen, undertecknade Tyskland och Ryssland den 23 augusti 1939 i Moskva en icke angreppspakt. Pakten innebar att Sovjet inte gav Polen någon militärhjälp vid det tyska anfallet. Sovjet fick också rätt att återupprätta sina gränser från tiden före första

världskriget. Det handlade om östra Polen och de baltiska staterna. Den förste september 1939 anföll Hitlers armeer i ett blixtkrig med överlägset tekniskt utbildade pansartrupper och störtbombare. Polens föråldrade krigsmakt hade inget att sätta emot och efter tre veckor hade det polska motståndet krossats. Den sjuttonde september ryckte Sovjet in i östra Polen.

Jag lyssnade intresserat när mina föräldrar, deras vänner och släktingar diskuterade Hitler och hans agerande. Den allmänna meningen var att av tyskarna hade vi svenskar inget att frukta. Vi tillhörde den ariska rasen och var likställda med tyskarna. Många var imponerade av tyskarnas organisationsförmåga, det tekniska kunnande samt förmågan att avskaffa arbetslösheten som alltid varit ett gissel för mänskligheten. Det fanns i min lilla stad en del högutbildad skolungdom som öppet på gatorna demonstrerade sina sympatier för Hitler och hans elittänkande. Själv tyckte jag liksom många ungdomar att allt som skedde var spännande. Jag hade ingen bestämd åsikt om vilket som var rätt eller fel, sett ur ett framtidsperspektiv.

Många män blev inkallade till militärtjänst. Citadellet som tidigare fungerat som kvinnofängelse flyttades till Växjö och militären tog över området. Min far liksom många av hans generation hade varit värvade soldater i sin ungdom med olika underbefälsskolor som bakgrund. Det blev dessa äldre män som fick ansvaret att utrusta och leda landstormsmännen som tog hand om bevakningen av hamnar, oljeförråd och andra för landet viktiga områden. Vid kasernplanen i Landskrona fanns en del av Skånska Husarregementets byggnader kvar vilka utnyttjades. De inkallade ännu civila landstormarna ställde upp på planen och stora militärbilar kom lastade med vapen, uniformer och andra militära persedlar. Knappheten var stor. Alla kunde inte få en för krigarelivet komplett utrustning. Den väl malindränkta trekantiga karolinerhatten blev för de flesta det enda synbara beviset på att de var inkallade till militärtjänst. Handeldvapen fanns inte heller till alla, utan det blev i första hand

befälet som fick tillgång till dessa. De gamla korpralerna och furirerna satte i gång så fort utdelningen var klar med exercis 1 på kasernplanen. Kommandoropen ljöd högt och ljudligt från olika hörn av planen. Vi pojkar stod vid sidan om och följde med stora ögon när landstormsgubbarna gjorde höger och vänster om. Samhörigheten och takten i exercisen lämnade mycket övrigt att önska. En del av de inkallade kände vi igen som gamla Landskronabor. Mörkläggningsplanerades av myndigheter och samhällslivet i övrigt gick ner på sparlåga.

Min mor liksom andra mödrar var oroliga att vissa varor skulle ransoneras och andra helt försvinna från butiksdiskarna. Alla hamstrade efter ekonomisk förmåga. Vanliga arbetare hade i regel inga pengar att lägga upp någon större lagerhållning. Det var närmast mjöl, socker, mandel, kaffe, russin och kryddor som hamstrades. Så småningom infördes ransoneringskort och det varuslag som drabbade befolkningen "hårdast" var den älskade kaffebönan. Våra så kallade umbäranden under krigsåren var intet mot vad de krigshärjade ländernas befolkning fick utstå. Andra världskriget varade i fem och ett halvt år med stor förödelse och ofattbart lidande. Den åttonde maj 1945 undertecknades kapitulationen och det tredje riket som makt hade upphört.

DYSTRA ARBETSLIVSMINNEN.

En fruktansvärd tanke slår mig med häpnad. När jag blickar tillbaka och inventerar mitt gångna arbetsliv, upptäcker jag till min stora förskräckelse att jag är av en destruktiv natur. Allt jag haft samröre med under mitt arbetsliv har gått galet. Min väg genom livet har kantats av industrinedläggningar, reduceringar och konkurser. Det finns vissa försonande drag, men brottslistan blir trots allt diger.

Min debut i arbetslivet skedde vid tio årsåldern, om man undantar tidningsförsäljning vid ännu yngre år. Det blev Karl Nilssons cykelaffär vid Artillerigatan uti Landskrona, som fick glädjen att utnyttja mina talanger och överskottsenergi. Det handlade om ett enkelt springpojksjobb. När inget sådant fanns för stunden fick jag skrapa bort rost, färg och smuts från gamla cyklar. Vraken skulle sedan efter vidare behandling återuppstå som en Fågel Fenix ur askan. Min ett år yngre bror undrade varför jag tvunget skulle ha med en termos mjölkchoklad och en packe smörgåsar varje arbetsdag.

-Du har ju inte mer än 50 meter hem! Du kan gå hem och äta ifall du blir hungrig, tyckte han medan ögonen lyste av avundsjuka.

Jag ville inte äventyra min blivande karriär i cykelbranschen. Det var viktigt när chefen höll måltidsrast att det rådde lugn och ro. Jag kunde inte gärna sitta där och skrapa när han åt, det gnisslade från skrapjärnet så att mjölken nästan skar sig. Jag hade fått in en fot i vuxenvärlden och därmed ett ansvar att förbättra cykelskraparnas löne- och arbetsvillkor. En flott nymålad, begagnad cykel stod alltid på trottoaren för att attrahera förbipasserande till impulsköp. Jag skrapade och putsade i mitt anletes svett och gjorde mitt bästa för att Karl Nilsson och hans familj skulle ha det dragligt här på jorden. Tydligen räckte inkomsterna inte till och kanske Fru Nilsson var en slösa till sin natur. Karl Nilssons cykelaffär gick i konkurs och jag blev friställd utan lön från A-kassan.

Nästa arbetsgivare blev en äldre man som titulerades - Patron. Han hette Olof Karlsson och arrenderade en stor bondgård i Billeberga

vid namn Brinkagården. Här fanns ca 200 rödbrokiga kor och mjölken levererades till en affär, som låg vid gamla Folkets Hus på Järnvägsgatan. Överskottsmjölken gick till Kågeröds mejeri och i retur lämnades grädde och smör, vilket också såldes i affären i Landskrona. Två kvinnor basade över mig och skötte samtidigt affären. Fru Lindsjö och ägarens systerdotter Fröken Lilly Svensson. Den senare söt och betagande, den förra effektiv, energisk och humoristisk. Mitt arbete bestod i att per cykel köra ut förbeställd kvantitet av mjölk, grädde och smör till hugade kunder inom stadens hank och stör. Jag slet illa i ur och skur tillsammans med min vapendragare, paketcykeln. Den var utrustad med kraftiga lastbärare både bak och fram, även cykelstyret var ofta behängd med flertal två liters kannor. Cykeln var alltid överlastad, men som tur var hade dåtidens poliser inte några tekniska resurser för kontroll. När jag slutade denna anställning upphörde affären efter några år. Efter ytterligare några år revs till och med huset. Idag finns endast rester kvar i form av ett vykort. Jag hade vuxit till under mitt slit med paketcykeln. Ville pröva på ett jobb som kunde ge mig en god lön i framtiden. Det andra världskriget pågick som värst och många män var inkallade till militärtjänst. Därför fanns det gott om arbete på hemmaplan, men jag var trots allt för ung för ett vuxenarbete.

Nästa anställning fick jag vid Sockerbolagets lådfabrik. Här tillverkades trälådor till sockerbolagets raffinaderi inne i stan. Där fyllde man lådorna med ett vettigt innehåll, det vill säga - socker i olika former. På lådfabriken var arbetsdagen lång, med bräder in och lådor ut. Ett enformigt och dåligt betalt arbete, dessutom fanns det en verkmästare som hade platsat hos Hitlers SS-kår. Han jagade oss stackars arbetsvilliga pojkar dagligen, allt för att få ut mesta möjliga arbete ur våra magra och taniga kroppar. Vi kände naturligtvis ingen arbetsglädje. Till sist var vi oförmögna att arbeta om inte verkmästaren stod över oss och skällde som en bandhund. Det fanns också en maskinskötare som kopierade chefen och det var särskilt en pojke som var utsatt för hans trakasserier. Till den här stora maskinen som tillverkade lådorna fanns en massa rör med böjar där spånorna

for ut i en silosbyggnad. Det hände allt som ofta att det blev stopp i någon böj, som maskinskötare då fick rensa för hand. Den mobbade pojken blev alltmer förbaskad på maskinskötare och beslöt att ta revansch. Han tog fram en dagstidning och rev av ett par blad som han la på golvet, satte sig ner med byxorna nerknäppta och bajsade en stor hög. I ett obevakat ögonblick stoppade han in paketet i ett rör. Det dröjde inte många minuter förrän det blev totalstopp. Skötaren körde in armen och handen i rörböjen och när han drog ut var den nerkletad. Vi pojkar gladde oss åt den svärjande skötaren.

Jag började så småningom på raffinaderiet. Mitt arbete bestod att återigen för en ringa timpeng maskinspika fast ett trälock på de med bitsocker fyllda lådorna. Tanterna som såg till att det kom bitsocker i lådorna hade ackord. Detta fungerade som en slavpiska och tanterna hetsade varandra. Behövde de besöka toaletten så sprang de både till och från i ett nervöst tempo. Jag tror knappt de hann sätta sig på frälsarekransen, utan det blev säkert en halvstående sittning. Det här var en vardagstävling där niohundra lådor var målnöret för varje skift. Lådorna strömmade till mig som stockarna vid timmerflottning. Ibland strejkade spikmaskinen och lådorna tornade upp sig likt en timmerbråte. De pengagalna tanterna överöste stackars mig med grova glåpord.

-Tacka vet vi den duktige pojken i det andra skiftet. Han kan både spika undan och reparera maskinen kvickt. Somliga har tummen mitt i handen, står mest och dagdrömmer hela skiftet. Ja, det fanns ingen måtta på hur usel jag var.

I detta arbete fanns inga framtidsutsikter. Några år efter jag slutat upphörde fabriken. Man till och med jämnade fabriken längs marken. Lådfabriken lades också ner då Sockerbolaget på sina andra fabriker i Sverige gick över till pappkartonger.

Nästa etapp i min arbetslivskarriär blev AB Thulinverken. Firman var en kvarleva från Dr Enock Thulins framgångsrika år som flygplansindustri och här tillverkades också i mindre skala både bilar

och motorcyklar. Under andra världskriget tillverkades mest delar till stridsvagnar som sedan monterades vid det närbelägna AB Landsverk. Grundtillverkningen var annars bromsar till olika järnvägsfordon. I verkstans verkmästarebur pågick alltid bråk om femöringar. Det var arbetskraftsbrist på grund av militärinkallelser, vi arbetade 12-timmars skift och kände vårt värde. Inne i buren pågick varje morgon förhandlingar om högre timpeng, det gällande avtalet var endast ett minimum. Fick inte den anställde den begärda ökningen, kunde verkmästaren kyssa den anställde var helst han behagade. Ett erbjudande som han inte alltid uppskattade. Verkmästaren var dessutom slug och hal som en ål, han lovade ökning på timpengen, men drog ut på beslutet. Han skulle tänka. Åberopade glömska när de påminde om sitt ärende. När jag också begärde att få del av denna blygsamma löneökning, lät verkmästaren mig förstå att om jag framhärddade med mina oblyga krav, fanns det en uppenbar risk att företaget gick omkull. Efter det negativa beskedet sov jag oroligt på natten. I rysliga mardrömmar såg jag hur mina arbetskamrater med familjer satt vid Rådhusstorgets trottoarer och tiggde pengar till brödköp. Nöd och kaos skulle bli resultatet om jag framhärddade i mina krav. Jag framhärddade envist och fick min löneökning, utan att något anmärkningsvärt inträffade.

Företagschefen var en brutal sälle mot de anställda, däremot var han populär i högerkretsar och representerade dem i stadsfullmäktige. Han liknade en kombination av tiger och schakal när han på förmiddagen kom in på verkstan. Stod någon maskin stilla var han genast där och avkrävde en snabb förklaring. Likadant om någon stod och pratade så dök han på dem med en utskällning som följd. Vårt bedrövliga avträde var hans älsklingsställe att fånga in anställda som kände ett behov att koppla av från det stressande arbetet. Vårt behovsställe hade plats för tio normala stjärtar och av inspektionsskäl fanns inget lås på insidan och dörrarna var endast halvdörrar. Befälet kunde på långt håll se hur många som förrättade sitt enkla tarv. Måndagar var företagschefen på alerten för då hade tidningarna långa sportreferat. Fick han genom halvdörren syn på en anställd där

byxorna inte låg som en hög över skorna, slet han upp dörren och skällde ut den sportintresserade. När jag så småningom slutade vid detta företaget fick jag först delta i metallstrejken på vårvintern år 1945.

På våren när jag uppnått mitt 20:de ynglingaar blev det aktuellt att göra en insats för konungen och fosterlandet. Just detta år togs de bästa skåningarna ut för blandas med Smålands elit. Nytt friskt krigareblod söderifrån skulle på nytt få det ärorika regementet på marschfötter igen. A6 i Jönköping var ett motoriserat artilleriregemente med både långa och korta kanoner. I ärlighetens namn måste jag avslöja att jag aldrig sett hur man laddade och sköt med dessa vapen. Jag tilldelades den militära rollen som eldledningsbiträde, vilket innebar att vi befann oss i främsta frontlinjen. För att muntra upp oss meddelade en statistiskt intresserad officer, att under 2:dra världskriget levde ett eldledningsbiträde endast åtta minuter. En skön tröst, om man inte dog genast så varade pinan endast åtta minuter. Med god hjälp av våra starka kikare såg vi hur den lede fienden grupperade om sig för att undgå vår mördande artillerield. Mina tidigare erfarenheter från barndomsleken "indianer och vita" kom här till god användning. Alla listiga försök att undgå vår välriktade eldstorm misslyckades. Mina militärkamrater togs ut till olika hedersuppdrag. En del fick vidareutbildning och blev så småningom reservofficerare. Vissa blev konstaplar, ja, inga poliskonstaplar. Artilleriets korpraler titulerades av någon underlig anledning för - konstaplar.

Jag fick också ett hedersuppdrag som RIKTKARL. För den oinvigde kan jag berätta att uppdraget inte innebar att jag skulle rikta något mot någon. Nej, det var vid uppställningar på kasernplanen eller någon annan plats i terrängen, som jag under stort ansvar och nit utövade mitt hedersuppdrag. Befålet kunde exempelvis mitt i natten vråla "uppställning". Kvick som tanken rusade jag upp från mitt nerliggna viloläger och for ut kasernplanen eller var vi nu var. Sträckte höger arm högt upp i luften och skrek med fulla lungors

kraft "Riktkarl!". Efter en stund kom mina kamrater hasande och ställde upp sig snyggt och prydligt efter min resliga person. Det är viktigt ur militär synpunkt att leden inte blev krokiga, utan allt ska vara rakt och perfekt. Varför inte detta viktiga uppdrag belönades med någon orden av högre valör har jag ännu inte fattat. Läsaren kan själv tänka sig vilket kaos det skulle bli ifall jag blev sjuk eller strejkade. Ännu värre skulle situationen bli i krig. Ifall fienden anföll våra bastioner och jag blev sårad eller rent av skjuten. Alla mina kamrater skulle yra omkring utan en fast punkt i militärlivet. Nåväl, mitt regemente nådde en kvalitetstopp under mitt ärorika värnpliktsår, men snart skulle toppen dala. Den dalade succesivt och efter några år upphörde regementet helt att vara ett regemente. Istället blev regementet ett VARUHUSCENTER, hemska öde ! Tänk när fienden får vetskap om denna fruktansvärda försvagning av det svenska försvaret !

Efter ett år återvände jag till min civila gärning. Men allt var grått och instängt på verkstan efter det fria och gröna värnpliktsåret. Min älskade och jag hade länge trånat efter varandra och i fullt samförstånd ingick vi i det äkta ståndet. Vigseln skedde i Perstorps kyrka med insyn av släkt och vänner. I rena bröllopsyran slog vi på stort och hyrde en svit på ett rum och kök, omodernt förstås. Genom giftermålet ökade min utgiftsbörda med 28 kronor för hyran, men vi var lyckliga, min älskade och jag. Jag slutade så småningom på Thulinverken och företaget gick ner på sparlåga. De flyttade senare in i mindre, men modernare lokaler. Jag väntade länge på att en grävmaskin skulle komma och jämna den gamla fabriken med marken. Med tanke på att en yngre bror arbetar där hoppas jag det dröjer tills han hinner få pension.

Jag sökte och fick arbete hos Elektromekano i Helsingborg som svarvare. Här fanns mänskliga chefer, både på golvet och kontoret. Generösa svenska krediter satte fart på en välkommen Sovjetorder och arbete saknades inte. Vi fick ett statsbesök på verkstan och det var Tage Erlander som just blivit statsminister efter Per-Albin

Hansson. Vi hade inte lärt känna honom när han passerade våra maskiner med ett vänligt leende. Någon lägenhet i Helsingborg fanns ingen möjlighet att få inom en nära framtid. Under alla krigsåren hade byggnadsbranschen gått på sparlåga och bristen på bostäder var lika stor över hela Sverige. Jag och två arbetskamrater cyklade varje arbetsdag mellan Landskrona och Helsingborg en sträcka på två mil. Mitt cyklande fyra mil om dagen blev tröttsamt i längden. Det var inte alltid att vädrets makter var oss nådiga. Vi cyklade den gamla kustvägen förbi Hildesborg och Glumsiöv. En backig sträcka med underbar utsikt över Öresund och ön Ven, men när stormen ven om öronen och regnet piskade i ansiktet då var man inte glad. När jag slutade på Elektromekano efter knappt ett år började företaget vackla och närmade sig konkursens avgrund. Räddningen blev att ASEA köpte hela verkstadsrörelsen.

Av en före detta arbetskamrat fick jag tipset att söka in vid järnvägen. Det blev så och efter läkareundersökning, tester och dylikt började jag en ny arbetslivskarriär. Det var ett arbete med fast inkomst och framför allt trygghet i anställningen. Jag började som ånglokseldare, vilket var ett härligt, variationsrikt och rörligt arbete. Arbetskamraterna var trevliga med stort utrymme för humor och enkla fester. Chefen var alkoholskadad med ett fläckigt förflutet och många gånger fick han blunda för de anställdas felsteg. Efter fem innehållsrika år blev det aktuellt att lägga ner ångloksstationen. Tysta och livlösa elektriska motorvagnar och lok skulle ta över driften. Våra kära ånglokshästar skickades efterhand till SJ:s kyrkogård för utrangerat material i Vislanda. Jag fick en tjänstebiljett till Malmö och den stora lokstationen vid Sjölunda. Efter ett års tid kom familjen till Malmö då jag lyckades skaffa en modern tvårumslägenhet. Familjen var åter samlad och lyckan fullständig.

I ytterligare trettiofem år blev jag SJ trogen, trots indragningar nästan varje år. Karl Bildt klagar ofta på att den statliga sektorn är ineffektiv. Han pratar i nattmössan. SJ hade år 1947, 70 000 anställda och när jag gick i pension år 1984 var antalet nere under 30 000. De

sistnämnda gör ett större trafikarbete än vad de 70 000 gjorde på sin tid.

Nu är jag senior, ett modernare uttryck för pensionär. Som sådan är jag "anställd" igen av Staten och är beroende av att det varje månad faller in en lapp genom min enkla brevlåda från Statens Pensionsverk. Dagligen meddelar massmedia att ATP-pengarna börjar sina. Med mina tidigare negativa upplevelser från olika anställningar vet man aldrig vad som kan inträffa. Vi seniorer känner trots allt en inre tillfredsställelse när kapital och räntor växer. Kanske har vi blivit lite av mindre finanshajar på gamla dar?

HUR MAN UNDER FORNTIDEN SLÖSADE MED TALANGER.

Tänk om det under min ungdomstid hade funnits nutidens handplockade och välutbildade talangscouter inom fotbollen. Kanske hade mitt liv fått en annan utformning. Jag klagar inte på mitt nuvarande. men jag hade kunnat förströ och lättat miljoner människors tunga vardag. Jag kunde varit miljonär och avslutat karriären med ett behagligt liv på lata latituder under palmers svalkande skugga.

Under tidigt 1930-tal började mina anlag för fotboll att så smått spira. Ungarna kring Viktoriagatan kom alla från samma fattiga miljö. Kvinnorna hade överlag ett slitsamt liv med stora barnkullar, det var trångbott och omodernt. Helst skulle ungarna endast vara inomhus när när de åt eller sov. Männerna hade det jobbigt på sitt sätt med ofta tungt och dåligt betalt arbete. Många familjefäder gick arbetslösa i årtal, där sprit och kortspel förkortade den påtvingade generösa fritiden. Det blev som sagt kvinnorna som fick dra det tunga lasset för att hålla samman familjerna under dessa svåra och tunga år. Den enda avkoppling jag kan minnas, som kvinnorna inte gjorde avkall på var när de fyllde år. I all enkelhet bjöds grannfruarna in på kaffe och nybakade kakor. Vi ungar var portförbjudna under dessa heliga timmar. En annan av naturliga skäl accepterad avkoppling var för många kvinnor det årliga besöket på barnbördshuset (BB).

Vi ungar var i stor utsträckning hänvisade till att själv organisera vår fritid. Det blev gott om tid för utomhuslekar där fotbollen dominerade bland pojkarna och brännboll hos flickorna. Bland ungdomarna fanns alltid ämnen till ledare som tog initiativ till olika aktiviteter. I vårt kvarter stannade vi för en fotbollsklubb med det vackra namnet I.K. Viktoria, vi bodde nämligen vid Viktoriagatan. En yngre bror fick förtroende att bli kassör och vi medlemmar satsade en liten peng i veckan. Målet var att så småningom köpa en fotbollsdress till A-laget. Engelska Arsenal var vårt idollag, andra populära förebilder var danska B-03 och B-93.

Pojkarna samlades i stora skaror på ett ställe som kallades ”fäladen”, närmaste granne var stadens soptipp. Ofta hade vi en stor och skrämmande publik i form av tusentals måsfåglar. Nu efteråt har jag upptäckt att en del självklara fotbollstermer föddes på sådana miserabla planer. ”Tunnel” är en finess, där man sparkar bollen mellan benen på en attackerande motståndare, lägger på en spurt och rundar honom. Det här var vi mästare på eftersom renhållningsverkets hästar vilade och betade på vår fotbollsplan efter arbetsdagens slut. Deras otaliga ”visitkort” gjorde tunneln till ett måste. Noggrant inspekterade vi den blivande arenan och lade ut markeringar för mål och hörnor där visitkortet var minst till antalet. Jag minns också att det alltid var ett helvetes oväsen vid laguttagningen. Laget bestod då som nu endast av elva spelare. Pojkarnas antal var ofta det femdubbla, men alla ansåg sig väl kvalificerade att spela i A-laget. Det var intriger, mygel och mutor till lagledningen. De mest högljudda och aggressiva medlemmarna ställde ultimatum. Fick de inte spela i A-laget skulle man bilda en egen klubb eller gå över till konkurrentklubbar. Mycket kraft och energi gick åt innan laget äntligen kom ut på planen. Klubbar utmanades, vid helger och sommarlov ordnades turneringar som pågick från tidig morgon till sena kväll. Dessa turneringar blev också påfrestande för mor. Vi var tre aktiva bröder med glupande aptit och skafferiet länsades på allt ätbart.

En äldre yngling som var släkt till oss på långt håll hälsade på en sommardag. Då han fick höra att vi hade en match på gång blev han intresserad. Han följde med och efter matchen kom han fram, gratulerade till segern och mitt strålande försvarsspel. Samtidigt påpekade han att jag borde köpa ett par riktiga fotbollsskor för att utvecklas till en storspelare. Han var den förste som upptäckte mina gryende talanger. När jag framförde hans viktiga synpunkter till mina föräldrar tittade de stort, som om jag begärt att de skulle ta ner månen. Far tog till höga brösttoner och sa ifall han fick några pengar över, så fanns det angelägnare hål att stoppa dessa än i fotbollsskor. Mor ville inte säga nej direkt, utan krånglade till det hela om att låna

ett par eller kanske köpa något begagnat. Det blev inget stöd. Jag meddelade min upptäckare de dystra utsikterna. Han blev lika nedstämd som jag, men efter en stunds tystnad, sa han.

-Du får låna mina till nästa match!

Kruxet var att han hade nummer 45 och på den tiden låg jag omkring 35-36. Men det var ett flott erbjudande som jag inte kunde avvisa utan vidare. Det gällde att göra det bästa i en svår situation. När jag fick låneskorna gick jag husesyn efter strumpor att fylla upp det ganska stora glappet. Jag varvade med undanlagda med håll växelvis på tår och hälar. Ytterst bland alla strumpor placerade jag ett par svarta hemmastickade med röda lagningar. De var ett examensarbete från småskolan som nu kom väl till pass. Jag hade endast utfört lagningen. Fröken bad en dag att vi skulle ta med ett par nytvättade strumpor med håll. Hon upprepade flera gånger ordet nytvättade. Vi pojkar tyckte det var underligt att vi skulle lära oss stoppa strumpor. Våra fäder hade aldrig sysslat med dylikt, det var ett kvinnogöra, punkt slut. Men Fröken betonade envist att en del av oss pojkar kanske förblev ungar och fick då själv sköta många hemmasysslor. I vår ålder tyckte vi att flickor var pyton, så kanske Fröken hade rätt. Vi skulle göra lagningarna i rött garn, vilket vi pojkar tyckte var rena nippran. Strumporna kunde inte användas till trätofflor. Men Fröken var envis som vanligt, hon kunde lättare se ifall vi slarvade med lagningen. Nog om strumpor och lagningarna syntes inte i ett par fotbollsskor.

Det kändes klumpigt och okänsligt när jag med tunga steg och med tåhättorna en bra bit före anlände till dagens arena. Genast började protesterna hagla. Vilda diskussioner uppstod om jag skulle få medverka i dagens match. De flesta pojkar spelade med sina trasiga gymnastikskor eller med trätofflor. Motståndarna pekade på skaderiskerna då mina lånade skor var utrustade med dubbar. Jag framhöll med skärpa att det fanns inga regler som förbjöd fotbollsskor i en fotbollsmatch. Matchen kunde äntligen börja och min släkting satt på en låda vid sidan om planen. Men det gick inte

bra, bollen for åt ett helt annat håll än min avsikt var. Känslan mellan tårna och fotbollsläddret hade gått förlorad genom alla strumporna. Min tidigare snabbhet blev också lidande av all barlast. Det blev ett fiasko och det dröjde åtskilliga år innan jag gjorde comeback igen på den gröna mattan.

På de flesta arbetsplatser fanns liksom idag ett korplag i fotboll. Men ingen hade under dessa år som förflutit upptäckt mina talanger. Blyg och anspråkslös ville jag inte busa på om en plats i laget. En sommarkväll var det tid för en fotbollsmatch. Min hustru och jag fanns på plats för att heja fram vårt korplag till seger. Strax innan avspark kom vår lagledare rusande fram till mig, andtruten.

- Vi fattas en man på vänsteryttern ! Här har du tröja, byxor, strumpor och skor !

Jag kände ett stort ansvar för att laget skulle vara komplett och gjorde inga invändningar. Vänsterytterplatsen låg bra till för min snabbhet. Det blev en rask omklädning. När jag drog upp strumporna så var de helt perforerade med malhål och liknande ett stormaskigt fiskenät. Det fanns inget att göra åt det för stunden. Jag sprang in på planen och publiken applåderade vilt. Flera gånger snurrade jag runt motståndarbacken och skickade in bollen till mina lagkamrater. De hade bara att sätta till en fot eller pannan så rasslade det till i nätet. Under matchens gång hade släktingar och bekanta samlats hos hustrun för att tillsammans följa mitt agerande på planen. Vi segrade och efter matchen kom lagledaren fram och gratulerade till en gedigen insats.

- Du kan räkna med att få spela nästa match. Ta tröjan, byxan och strumporna med hem, så kan din fru tvätta och laga där det behövs !

Stolt meddelade jag hustrun förutsättningarna för nästa match.

-Aldrig i livet lagar jag sådana trasor som du sprang omkring med på plan! Du såg löjlig ut! Jag skämdes som en hund inför släkt och vänner. De kunde få den uppfattningen att jag är en slarva, som inte

kan hålla dina fotbollskläder i ordning.

Där slutade snöpligt min fotbollskarriär för evigt. Fotbollsutrustningen blev mitt fall och var viktigare än mina personliga kvalifikationer som spelare.

SOLSTRÅLAR GLIMMAR OCH SLOCKNAR.

Det händer ofta att jag återvänder till minnenas värld där min barndomstad Landskrona finns med. Det är svårt med minnen. Många memoarskrivare förgyller omedvetet upp sina minnen och varför skulle jag utgöra ett undantag från vedertagna regler. Därför undviker jag att prata minnen med släkt och gamla vänner, då de kan förneka sanningshalten i mina uppgifter. Häromdagen ägnade jag en stund åt mitt lilla blygsamma hemmabibliotek och fick syn på Selma Lagerlöfs bok "Körkarlen". En bok som jag läst åtskilliga gånger och log igenkännande när jag höll den i min hand. Den är en av mina favoritryssare, också blev jag återigen påmind om min barndomsstad. Både Selma Lagerlöf och jag har bott och verkat i samma stad, visserligen under olika tidsperioder, men ändå. När jag var barn såg det mesta ut som Selma har beskrivit i denna berättelse. Den mörka parken kring Sofia Albertina kyrkan, hamnbassängernas dunkla och olycksbådande vatten, krogarna och ölhallarna. Detta räckte tydligen mer än väl till för att sätta Selmas fantasi i rörelse.

Boken handlar som bekant om den tappra, lungsjuka och döende slumssystem Edith verksam i Frälsningsarmen. Hon har tidigare lagt ner ett ofattbart uppoffrande arbete för att få fyllbulten och hustruplågaren David Holm in på den smala vägen. Selma är grandios i sina skräckskildringar. Jag riktigt ryser av välbehag och nackhåren reser sig flera millimeter. Hon var långt före Hitchcock att kittla folks nerver till bristningsgränsen. Jag förstår inte att folk som läst eller sett filmatiseringen vågar dricka sprit på nyårsaftonen. Här ett smakprov.

Tre karlar sitter i nyårsnattens mörker i kyrkoparken. En av dem är David Holm och de dricker sprit och öl. Någon berättar en kuslig historia att den människa som dör en nyårsnatt när kyrkklockan slår tolv slag, han eller hon blir då tvungen att köra den anskrämliga och deprimerande dödskärran. I sitt berusade tillstånd blir männen oense och kommer i slagsmål. David som har svaga lungor får en blodstörtning och blir liggande på marken oförmögen att resa sig.

De två andra männen flyr in mot staden. David ligger utslagen och har inga krafter att ropa på hjälp. Han tänker på den fruktansvärda historien som nyss berättats. Kyrkklockan börjar slå sina tolv slag. Plötsligt hörs dödskärrans gnisslande och knarrande, ljudet närmar sig honom.

Jag ska inte avslöja mer utan läs boken. Då kommer du att förstå, varför du ska vandra på den smala vägen här i livet.

Hur kom jag in i bilden tillsammans med en författarinna ? Selma har på ett levande sätt beskrivit den dystra utemiljön. Om utslagningen bland människorna på de lägsta samhällstegen och sitt stora intresse för Frälsningsarmén och dess verksamhet. Kanske var det därför som jag också hamnade omedvetet till ljus och gemenskap hos samma samfund. Hon bodde som bekant sjutton år i Landskrona, arbetade som lärarinna och var socialt engagerad.

Vi bodde nere vid Hamngatan strax intill kyrkan och miljön hade inte förändrats mycket sedan Selmas tid i staden. Jag var i sexårsåldern och en femårig broder fanns också med i bilden. Genom en grannfamiljs påtryckning fick vi barn uppmaningen att komma med i Frälsningsarméns söndagsskola. Familjen var själv aktiva i detta samfund och för att påskynda våra beslut lockade de med utfärder på sommaren och en julfest med vidhängande godispåse. Efter flera påtryckningar föll vi för frestelsen. En äldre tant med hårknut i nacken och med den välkända hatten på huvudet tog emot oss på ett moderligt och vänligt sätt. Min bror och jag tyckte om henne från första stund. Hon introducerade oss i Guds oändliga rike med små korta berättelser om Jesus storhet och visst var det spännande. Vi spetsade våra små öron och lyssnade andäktigt till förkunnelsen. Jesus var en övermänniska som vi sympatiserade starkt med och som kom Stålmannen att framstå som en blek skugga. För att vi inte skulle glömma dagens berättelse fick vi ett litet häfte att klistra in den dagsaktuella bilden. När häftet var fyllt helt eller delvis gällde den som inträdesbiljett till julfesten.

Vi barn kallades solstrålar och visst var vi det i all vår barnsliga oskyldighet med klara barnaögon. Vi var ännu opåverkade av människors ondska och det hårda liv vi hade framför oss. Frälsingarmén har lite militäriska övningar när det gällde olika hälsningsceremonier. De vuxna hälsade på varandra likadant som i det militära. Scouterna har en annan tingens ordning med två fingrar utsträckta vid pannan. I vårt lilla fögderi lyfte vi endast vår späda högerhand till mellangärdet. Sent på höstsidan var det tid igen med ett möte i söndagsskolan. Men min bror var krasslig och mor ville han skulle stanna hemma. Han hade tidigare missat flera möten på grund av ohälsa, så julfesten med vidhängande godispåse var starkt i farozonen. Detta skäl avgjorde frågan. Med en varsam och beskyddande hand tog jag med honom till Frälsningsarméns väl uppvärmda lokaler. I förstugan satte vi våra trätofflor, där medsolstrålarna tidigare placerat sina. Under mötets gång gnällde min bror till flera gånger att han mådde illa och ville gå hem. Jag bad enträget att han skulle kämpa tills dagens bild hamnade i hans tunna häfte. Han blev allt oroligare så jag bad tanten med hårknutan om lov att gå ut och lufta honom. Väl utkommen i förstugan kräktes min bror i flera omgångar. Spyorna hamnade i och på de snyggt uppställda trätofflorna. Jag fick den smärtsamma uppgiften att meddela tanten med hårknutan om olyckshändelsen. Hon blev arg och bannade mig för att jag inte sett till min bror bättre. Ett stort städningsarbete började medan jag lotsade hem min sjuke bror på regniga och vindpinade gator.

Min lovande karriär inom Frälsningsarmen fick därmed ett snöpligt slut. Men trots malören så har jag liksom Selma Lagerlöf varma sympatier för Frälsningsarméns stora engagemang bland de svaga och utstötta i samhället. Att de missade mig och min bror får nog betraktas som ett olycksfall i arbetet.

MINNESBILDER INNAN OCH FÖRE FREDSDAGEN 7 MAJ 1945.

Vid fredsdagen hade jag en månad tidigare ryckt in som värnpliktig soldat vid Kungliga Artilleriregementet A6 i Jönköping. Vad jag minns från den dagen var en lokalt anordnad militär samling på kasernplanen. Regementschefen höll ett tal om fredens betydelse för mänskligheten. Ute på stan fanns andra glädjeyttringar.

Men de största hyllningar skedde naturligtvis i Oslo, Köpenhamn och Stockholm. Min känsla så här efteråt var att en stor del av befälen var besvikna och då i synnerhet de högre officerarna. Tyskarna hade varit deras föredöme och ledstjärna i krigets ädla konst. En förlust på dessa premisser var kanske inget att fira enligt deras synsätt. Fred - detta stora och betydelsefulla ord för mänskligheten hade äntligen uppnåtts efter många års dödande och lidande. På många slagfält i Europa, Asien och Afrika skedde också en otrolig materiell förstörelse av städer. Offren bland civilbefolkningen i de krigförande länderna var närmast ofattbart. Nu hade äntligen en fredsplan undertecknats med stolta paroller om en evig fred.

En ekonomisk plan kallad Marshallplanen blev första starten till en mödosam återuppbyggnad av det sargade Europa. Anstiftaren till förödelsen, Adolf Hitler, hade gått händelserna i förväg och tagit sitt liv. Hans närmaste hejdukar fick sina domar vid Nürnberggrättegången. En del avrättades, andra fick långvariga fängelsestraff för krigsförbrytelse. Nationernas Förbund omorganiserades till Förenade Nationernas Förbund och norrmannen Trygve Lie blev dess första generalsekreterare.

Min första upplevelse om kriget och dess fasor skedde så tidigt som år 1935 då Italien anföll Abessinien, numera Etiopien. Min far och andra vuxna hade ingen förståelse för Mussolinos fälttåg mot de närmast obeväpnade afrikanerna. I Spanien började inbördeskriget och från min barndomsstad fanns en del frivilliga. Det var i regel personer med kommunistiska sympatier som reste ner för att strida på

rebellernas sida mot fascisterna Francos väl-drillade soldater. Uppbyggnaden av den tyska krigsmakten hade pågått under nästan hela 1930-talet. Varningar hade uttalats, men ingen lyssnade eller trodde på krig. När det blev kris följde diplomatiska förhandlingar, där stormakterna enades om att något krig inte var aktuellt.

Tyskarna med Hitler i spetsen brydde sig dock inte om att efterleva de skrivna överenskommelserna. Genom ett blixtkrig införlivades Österrike med Tyskland år 1938. I mars 1939 var Hitlers arméer redo att ockupera stora delar av Tjeckoslovakien. Den tyska armén betraktades då närmast som oövervinnlig. I september 1939 kom det stora angreppet på Polen. Tyskarna med sina välutrustade och motoriserade trupper mötte endast svagt motstånd från Polens föråldrade kavalleriregementen. Tyska armén skövlade, mördade och fängslade miljontals judar och polacker. Sovjet och Tyskland enades om Polens delning. Den tredje september 1939 förklarade västmakterna Tyskland krig. USA höll sig neutralt.

Sovjet anföll Finland den 30 november 1939 och kriget kröp närmare våra gränser. Sovjet krävde Karelen och viktiga baser vid finska viken. Svenska folket kände varmt för Finlands befolkning, som på ett brutalt sätt blev utsatt för krigets fasor. Insamlingar av olika förnödenheter och pengar pågick runt i Sverige. En svensk frivilligkår organiserades upp och kom som mest att bestå av 8.000 man. Författaren Harry Martinsson var en av de många. På närmare håll hade jag en morbror som deltog och överlevde. Vintern blev deras värsta fiende då kylan höll sig omkring -40 grader. Sverige tog emot många flyktingar där barnen dominerade. Fred undertecknades så småningom och Finland fick acceptera Sovjets villkor. Det så kallade fortsättningskriget där Finland tog hjälp av tyskarna i kriget mot Sovjet var inte populärt i Sverige och hjälpen minskade.

Den 9 april 1940 kom kriget ännu närmare våra gränser. I ett blixtkrig anföll tyskarna Danmark och Norge. Danskarna hann inte organisera något motstånd och böjde sig motvilligt för tyskarnas ultimatum. Efterhand växte motståndsrörelsen sig stark och ställde

till mycken förtret för ockupationsmakten.

Norge fick samma ultimatum, men sa nej och försvarade sig militärt i södra Norge. Den tyska kryssaren Blucker sänktes i Oslofjorden, men i längden fick Norge ge upp det militära motståndet. I norr samarbetade engelsmän och norska militärer och ställde till mycken ofog för tyskarna. Även flyktingar och motståndsmän fick en fristad i Sverige.

Jag var en ung pojke när vårt grannland ockuperades av tyskarna. Dagligen översvämmade tidningarna av stora svarta rubriker om kriget. Nervositeten var stor bland svenskarna. Skulle det vara vår tur nästa gång? I radion kunde vi lyssna till Hitlers bombastiska tal som alltid inramades av militärmusik. I vår lilla stad vimlade det av militärer. Det byggdes betongfort vid stränderna och stridsvagnshinder på många gator. Viktiga industrier, offentlig förvaltning, oljedepåer och hamnområde bevakades noga. Många landstormsmän hade fortfarande den äldre uniformen med karolinerhatten. När tyskarna gick in i Danmark väcktes min nyfikenhet av radion och jag cyklade ner till Köpenhamnbåtens tilläggsplats där jag och många andra hade god utsikt mot Ven. Båtförbindelsen med Köpenhamn bröts av naturliga skäl. Från vår utsiktsplats kunde vi se både marina, civila, större och mindre tyska båtar på väg norrut mot Norge. Strax intill vår utkikplats låg en svensk minsvepare förankrad och den 20 man starka besättningen beordrades upp på kajen. Kaptenen meddelade med hög röst att de skulle gå ut till Ven för att bevaka så att inga tyska fartyg överskred den svenska territorialgränsen. Flottisterna såg både bleka och nervösa ut.

Den 10 maj 1940 angrepp tyska trupper Holland, Luxemburg, Belgien och Frankrike. Trots stort motstånd stod den tyska armen den 21 maj vid kanalkusten. De allierade blev överrumplade och fick i hast evakuera sina trupper vid Dunkerque vid franska kusten. Förluster i människoliv och material var otroligt stora. Den tyska krigsmaskinen stod på höjden av sin makt och slaget om England

började.

Under tidigt 1940-tal arbetade jag som svarvare på AB Thulinverken i Landskrona. Bolaget hade sin storhetstid under första världskriget när Dr Enock Thulin var chef. Han var en av många flygpionjärer i Sverige, dessutom en idérik och driftig man. Jättebyggnader uppfördes och yrkesfolk rekryterades från både när och fjärran. Allt byggdes upp snabbt enligt amerikanska metoder. Under storhetstiden tillverkades flygplan, bilar och motorcyklar. När Dr Thulin år 1919 störtade med sitt flygplan försvann idésprutan och organisatören. Man kan bara spekulera ifall Dr Thulin fått leva vidare hade kanske den framtida flygplanstillverkningen legat i Landskrona istället för hos SAAB i Linköping. Landskrona kunde även blivit tillverkningsort för bilar och motorcyklar. Normaltillverkningen blev sedan järnvägsbromsar som såldes över hela världen. I början på andra världskriget ändrades inriktningen på vår verkstad till vapentillverkning. Granathylsor och olika delar till stridsvagnar producerades. Stridsvagnarnarna monterades sedan på Landsverks stora industritomt, som låg vid sidan om Thulinverken. Under kriget var stridsvagnar en daglig syn på. Landskronas gator, på väg till ett övningsfält utanför staden där kolosserna provkördes. Eftersom många anställda på verkstan var inkallade i militärtjänst fick vi kvarvarande arbeta 12-timmarsskift. Dagskiftet började sex på morgonen och pågick sedan i dryga tolv timmar, innan det blev dags för hemfärd till en väntade middag. Andra skiftet började vid 18-tiden, det blev långa och sömniga timmar innan frihetens timma slog. Något nöjesliv fanns inte i någon större utsträckning under krigsåren, möjligtvis ett biobesök då och då. På verkstan fanns en äldre halvt alkoholiserad arbetskamrat som varje ledig fredagskväll bjöd mig generöst att följa med till Hotell Bristols bakficka. Jag var inte gammal nog för att själv bli serverad på krogen, men min törstige arbetskamrat hade upptäckt att jag var lång och såg äldre ut än mina sjutton år. Utkastaren på bakfickan accepterade min person. På den tiden fick ätande gäst beställa två vita supar till maten samt en konjak till kaffet. Dessutom fick man dricka ett otal så kallade lättgroggar

om man hade gott om pengar. Maten var av ganska enkel kvalitet, men en yngling i mina år åt allt som sattes på bordet. Det var ju ransonering på det mesta under kriget och här fick jag trots allt ett välbehövligt skrovsmål. Min vän inkasserade sex supar vid varje måltid och hans behov av sprit var stillat för stunden. Det här goda samarbetet pågick en längre tid, men till sist ingrep myndigheterna och min arbetskamrat hamnade på "torken".

En påminnelse om kriget i vår närhet fick vi när ett stort antal danska poliser flydde över till Sverige via Helsingborg. De flesta kom från staden Randers på Jylland. Många av dem sysselsattes bland annat i vår verkstad, som fick ett välkommet arbetskraftstillskott.

Vintrarna 1941 och 1942 var ovanligt kalla och kvicksilvret stod långa tider på omkring 25 till 30 grader. En kulen vintermorgon skulle jag börja klockan sex. Mor var uppe vid femtiden och gjorde i ordning min matsäck och för att koka vattenchoklad. -Det har snöat i natt och det är fortfarande kallt. Ta på dig långkalsonger och någon varm tröja, blev mors välmenande råd.

Som tur var lydde jag hennes råd. Efter stort besvär fick jag ut min översnöade cykel. Normalt tog cykelfärden tjugo minuter, men nu låg snön meterhög. Men jag hoppades att stadens snöröjare var i farten. Jag varken mötte eller såg tillstymmelse till något liv under min arbetssamma vandring med cykeln. Mörkläggningen bidrog inte heller till att lysa upp min tillvaro. Men jag pulsade vidare med en åsnas envishet. Cykeln kunde jag inte sätta ifrån mig, då den representerade min enda kapitaltillgång. Svettig över hela kroppen, men kall om händer och fötter nådde jag järnvägsstationen som låg i mörker. Strax intill finns fortfarande en bro över spåren till industrierna. Här fick jag motvilligt lämna cykeln åt sitt öde och pulsa vidare.

Klockan närmade sig sju när jag äntligen såg verkstadsporten. Jag var en av de få som kom till arbetet denna jobbiga morgon. Fast så här efteråt förstår att jag borde stannat hemma och inte utsatt mig för

riskan för köldskador, men vinter kunde också vara till glädje. Ute i Öresund frös havet till och vi ungdomar kunde promenera till ön Ven. Men det gällde att se upp när isbrytaren var på gång. Var vi på fel sida om inseglingssäcken fick vi jumpa på isflaken för att komma på hemmasidan. Många pilkade torsk som i de flesta hem blev ett välkommet tillskott på den magra diet som ransoneringskortet bjöd på. Den svarta marknaden fungerade väl för de personer som hade gott om pengar. Ingenting var omöjligt att anskaffa. Många sålde sina kaffekuponger och fick några tior eller något annat i utbyte.

Citadellet var som bekant innan andra världskriget ett kvinnofängelse. I stort sett var det prostituerade från storstäderna, som på detta sätt fick ledigt från sitt hårda arbete. På sommaren hände det att någon intern simmade över vallgraven och försvann i staden. Vid krigsutbrottet flyttades de kvinnliga interna till Växjö och militären tog över citadellet. Vid krigsslutet kom de mänskliga spillrorna från olika koncentrationsläger i Europa till citadellet. De blev helt isolerade då många hade tyfus och andra smittosamma sjukdomar. De som var någorlunda friska inkvarterades i stadens skolor och andra offentliga lokaler.

Strandlinjen mot Öresund kallades för "linjen", ett populärt namn efter Danskarnas "langelinie". Det var ett omtyckt promenadstråk för oss ungdomar på kvällarna, i synnerhet när det var extra mörkt tack vare mörkläggningen. I skydd av mörkret knöts här många bekantskaper mellan pojkar och flickor. Vid den ljusare delen på dygnet var det äldre Landskroniter som dagligen tog en uppfriskande promenad. Här låg Öresund öppet för allas blickar. Före kriget samlades många här ute för att se när danskarna tände sina Sankt Hans-eldar som en hälsning till Sverige. Men under ockupationen var strandlinjen mörk. Men det hände alltid något i Öresund. Venbåten strävade dagligen sina turer till glädje för öborna och militären som var förlagda på sagoön. När de allierade började sina vedergällningsbombningar av tyska städer, flög en stor del av armadan mittsunds för att undgå luftvärnselden. När de efter avslutad

bombning återvände samma route kunde man lätt höra när något flygplan hade motorstörningar. En del plan nödlandade på skånska flygfält.

En trafik som skördade många människoliv under kriget var lejdtrafiken till sjöss. Handelsfartygen gick ofta tillsammans i en konvoj och med marina enheter som skydd. Men det hjälpte inte alltid när fientliga u-båtar på långt håll kunde avfyra sina torpeder. Många fartyg kolliderade med minor som fanns överallt, förödelsen blev total och många sjömän följde sitt fartyg i havets djup.

Ett ljus i krigsmörkret bjöd vår löparestjärna Gunder Hägg på. Under sin storhetstid satte han världsrekord på många löpsträckor. Amerikanerna ville ha över honom, trots kriget och dess risker. Han reste över med en lejdbåt och gjorde stor succe. Tidningarna fick som omväxling på alla krigsreportage skriva lite mänskligt och positivt när Gunder Hägg härjade bland rekordlistorna.

Kriget rullade vidare på olika fronter. Ökenkriget i Nordafrika intensifierades. Stalingrads och Leningrads belägring med ofattbara lidande närmade sig sitt slut och ryssarna drev tyskarna till reträtt. I Sverige hände olika större olyckor som krävde många människoliv. En händelse som väckte stor förstämning var när u-båten Ulven minsprängdes utanför Marstrand och 33 man följde henne i djupet. Ett kruttåg exploderade inne på Krylbos station, numera Fagersta. Ingen människa dödades, men många skadades. De materiella skadorna var enorma. På örlogsstationen vid Hårsfjärden inträffade genom sabotage en olycka som krävde 33 döda och 17 skadade. Jagarna Göteborg, Klas Horn och Klas Uggle exploderade och sjönk till botten. En explosion inträffade vid Nobelkruts anläggningar och 11 människor dödades och 37 skadades. Vid Armasjärvi nära Övertorneå kantrade en färja och 46 militärer drunknade. Färjan var avsedd för 40 personer, men lastades med 102. Det var befälet som gav order att alla skulle med.

Den 8 september 1943 förklarade Italien Tyskland krig. Mussolino

var tillfångatagen, men befriades av tyska fallskärmstrupper. Flyktingströmmen från Danmark och Norge till Sverige ökade igen. Ryssarna fortsatte sin offensiv och erövrade Warszawa, närmade sig Berlin med snabba framryckningar. De allierade förberedde invasionen i Normandie. Männskligheten hoppades att kriget snart skulle vara slut. Den 6 juni 1944 började invasionen vid Normandie och den 25 augusti hade trupperna befriat Paris. Ryssarna ockuperade de baltiska staterna och 10.000 baltar flydde i småbåtar över Östersjön till Sverige. Finland fick en slutgiltig fred med ryssarna den 19 september år 1944. Finnarna vände sina vapen mot de försvagade tyskarna, som nu var på reträtt vid alla slagfält. Så kom äntligen den 7 maj 1945 då Tyskland kapitulerade villkorslöst, men i Asien pågick fortfarande kriget. President Truman tog ett svårt beslut när han gav order att fälla atombomber över Hiroshima den 6 augusti och över Nagasaki den 9 i samma månad år 1945. Man ville tvinga japanerna att acceptera en fred, utan alltför stor mansspilla från den egna sidan. Det blev en fruktansvärd förödelse av gigantiska mått. Ingenting fanns kvar av människor och byggnader. Hela världens befolkning var chockade, man hade inte i sin vildaste fantasi anat att det skulle få sådana enorma följder. Japanerna accepterade fredsavtalet vars dokument undertecknades den 2 september ombord på slagskeppet Missouri.

Greve Bernadotte lyckades i Svenska Röda Korsets regi rädda 11.000 danskar och norrmän som varit internerade i Tyskland. Raul Wallenberg anmäldes försvunnen den 18 april år 1945 i Ungern. Här hade han under stora risker räddat en massa judar från avrättning. Kriget tog slut i både när och fjärran, men olika efterdyningar pågick i flera år. Jag var som tidigare nämnt värnpliktig soldat i Jönköping och på höstsidan fick vi order att kvittera ut kulsprutepistoler. Vårt batteri skulle till Ränneslätt utanför Eksjö för att hjälpa polisen att evakuera 700 tyskar och 167 baltar från deras läger till väntande järnvägsvagnar. Ryssarna hade begärt deras utlämnande, då de ansågs vara krigsförbrytare. Jag minns dagen som igår. Morgonen den 30 november var kylig och disig och militären hade slagit en ring

runt båda lägren. Poliserna gick först in i lägren, men tyskarna samlades snabbt i en stor ring. Deras ledare Kaptén Kohn fanns i mitten och han började med att skära upp sina pulsådror. Andra följde hans exempel eller svalde rakblad eller avbrutna bestick. De visste att de kom att hamna i arbetsläger i Sibirien och var desperata. Med batongernas hjälp slog poliserna sig in i cirkelns mittpunkt och fick tag i kaptén Kohn. Svenska sjukvårdare följde efter och tog hand om de skadade. Balterna hade hungerstrejkat en längre tid och var utmattade. Många av internerna fick bäras ombord på tåget. Efter järnvägsresan till Trelleborg väntade det ryska fartyget Beloostrov, där som sagt slutstationen blev Sibirien.

Ett smärtsamt minne för mig som återkommer med jämna mellanrum. Sentida forskare påstår att Sverige inte behövt lämna ut flyktingarna. Men de flesta var militärer som gått tyskarnas ärenden i de baltiska länderna, Norge och Finland.

Under andra världskriget stupade ett stort antal soldater, uppskattningsvis 14 miljoner. Civila och utrotningslägrens offer är ej medräknade. Människor, som liksom du och jag hade rätt till ett lyckligt jordeliv, men berövades detta av en handfull ondsinta män. Låt oss hoppas att kriget i framtiden hamnar på sophögen där de hör hemma.

VÅRT ÄKTENSKAP MED ÅTERBLICKAR.

Greta och jag träffades under vintersäsongen 1944 på Folkets Hus i Landskrona. Jag var där med några kompisar och Greta med sina vänningar. Bernes orkester från Helsingborg spelade upp till dans. Det fanns gott om dansant publik och trängsel på dansgolvet. Jag fick syn på Greta i vimlet och tyckte hon såg intagande ut. Jag bjöd upp, men det hände inget särskilt förrän slutet på kvällen. Greta bjöd upp till sista dans och det innebar samtidigt en inbjudan att få eskortera henne hem. Det tillfället kunde jag bara inte missa. Vi hade trevligt tillsammans och tyckte uppstod. Vi fortsatte att träffas på danskvällarna.

Andra världskriget pågick som värst, ransoneringarna var hårda och det fanns inget utrymme för några lukulliska utsvävningar. Pengar var visserligen inte ransonerade, men i våra kassor rådde alltid en stor brist. Jag arbetade på Thulinverken som svarvare och bodde hemma hos mina föräldrar. Greta arbetade hos Helga Pålsson som innehade blomsteraffären Rosen i Landskrona. Gretas största utgift var hyran då hon hyrde en modern enrumslägenhet. Jag betalade visserligen för mat och hyra till mina föräldrar, men det blev ändå någon krona över. Gretas syster Anna-Stina bodde hos Greta och arbetade en kort tid i Landskrona, men återvände till Vinslöv igen.

Den 8 februari 1945 började en storstrejk inom Metallfacket. Det var kommunisterna som var pådrivande och blåste under missnöjet. Men historien har visat att strejk är ett tveeggat vapen, för ingen part har tjänat på detta. Facket och ABF ordnade olika kurser under strejken, bland annat deltog jag i en matematikkurs. Strejkunderstödet var endast fem kronor per dag för ungarlar, så det var tur att man bodde hemma.

Den 10 april 1945 började jag min värnpliktstjänstgöring vid Armeartilleriet A6 i Jönköping och den pågick till den 6 april 1946. Strejkunderstödet var litet, men värnpliktslönen ändå mindre. Fast i gengäld hade jag mat och logi gratis. I början fick jag fem kronor var

tionde dag. Efter en tid höjdes lönen till tio kronor under samma tid. Greta arbetade i Trelleborg hos Simonssons blomsteraffär och när jag fick skördepermission på sommaren åkte jag ner till henne och arbetade i fjorton dar på en bondgård utanför Trelleborg. Jag bodde i ett rum vid sidan om Gretas och vi blev bekanta med hennes värdpar, där mannen var maskinist på sjukhuset och på sin fritid spelade han bastuba i Frälsningsarmén. Hans fru skötte hemmet och en liten pojke.

Under en påskledighet förlovade vi oss, närmare bestämt den 31 mars 1946. Vi besökte min moster Berta och hennes man Bror i Helsingborg och vi var alla fyra i Folkets Park, dansade och firade vår ringväxling. Den 6 april 1946 muckade jag från det militära och återgick till arbetet på Thulinverken och Greta sökte sig tillbaka till Landskrona. Jag var pigg på att söka ett annat arbete. En svarvarebas Rothoff, barnfödd i Landskrona arbetade på Elektromekano i Helsingborg som behövde anställa mer folk. Vi var tre man som nappade på kroken och började där genom att arbeta skift. Det var Gretas kusin Torsten Olsson, en arbetskamrat Helge Persson och jag. Vi cyklade fyra mil varje arbetsdag och det hände bara en gång att vi fick sätta våra cyklar i Glumslöv och ta bussen. En vårstorm satte stopp för vår framfart. Vi cyklade på kustvägen mellan Landskrona och Helsingborg och här hade vinden fritt spelrum från Öresund. Bostadsbristen var stor överallt, för under kriget byggdes ingenting. Det var nästan omöjligt att få en lägenhet i Helsingborg, Hade jag fått en sådan hade jag nog fortsatt på Elektromekano. Men det blev lite jobbigt att cykla varje dag i ur och skur. Fast det var många underbara naturupplevelser i synnerhet på sommaren när vi cyklade sträckan längs Öresund. Ibland sent på kvällarna när vi trampade hem stannade vi till vid trädsamlingar och lyssnade på näktergalens ljuvliga sångarior. Helge Persson var äldst och hade en hustru som också arbetade och fick därför råd att köpa en "knarr", dvs en mindre motorcykel. Vi andra två tolkade efter honom, vilket var ganska livsfarligt då ägaren hade bråttom hem. Gretas kusin Torsten blev senare i livet ombudsman hos Metall i Helsingborg. Under en

tjänsteresa till Växjö avled han i en hjärtattack endast omkring de femtio åren.

Den 21 september 1946 gifte Greta och jag oss i Perstorp kyrka. Släkt och vänner var inbjudna. Gretas syskon och mina ställde upp som marskalkar respektive tärnor. Vi hade önskat ett bröllop i stillhet, men svärmor ville att hennes äldsta dotter skulle ha ett kyrkbröllop och så blev det. Min mormor var bland de inbjudna. Efteråt samlades alla i Ebbarp där svärföräldrarna bodde. Där blev det god mat, dricka och svärfar trivdes då han älskade fester.

Vi fick en omodern enrumslägenhet på första våningen i Muraregränden 7. Mina föräldrar bodde på andra våningen i samma hus. Vi fick lägenheten på lurendrejeri då Landskrona-Hem inte ville hyra ut den till föräldrar som hade småbarn. Men det gick vägen för vi hade ännu inga barn. Greta och jag var lyckliga dåvi båda hade hälsan, arbete och naturligtvis var förälskade. Jag träffade en arbetskamrat som hade börjat vid maskinavdelningen på SJ i Landskrona och han uppmanade mig att söka då de behövde anställa folk. Jag började som lokeldare i september år 1947. Lönen var mindre än på verkstaden. Men det här var ett arbete som gav trygghet i anställningen och så småningom en bättre lön. Greta var gravid och väntade Karin i februari 1948. Strax innan fick Greta den fruktade sjukdomen polio, men det var kanske hennes välsignade tillstånd som gjorde att sjukdomen begränsades till värk i ryggen. Greta satt och sydde på sin trampmaskin när fostervattnet gick. Jag meddelade min mor att vi skulle till BB och tog fram min nypumpade cykel där Greta tidvis satt på bakhjulet under färden. Allt gick bra och vi blev en lycklig familj. Karin var en söt baby som skämdes bort av oss föräldrar och farmor.

Vi fick så småningom en annan omodern enrumslägenhet på Järnvägsgatan 10. Vi bodde nu mitt i city och när Karin blev lite större kunde hon sitta långa stunder och titta ut på gatan där det alltid var liv och rörelse. Vi fick trevliga grannar, Nils och Gullan Liljeblad. Hon var fosterdotter till konstnären Albert Abbe som

bodde i Ålabodarna. Deras son Bertil var några år äldre än Karin och blev hennes läromästare när det gällde olika hyss och svordomar, men roligt hade de tillsammans. På gatuplanet fanns två affärer, en där man tillverkade och sålde skinnhandskar. En gammal handskmakare skötte ruljansen och hela verkstaden hamnade så småningom på museet vid Kasernplan. I den andra affären residerade en storvuxen, vänlig och fet man vid namn Jeppsson som hade en väl sorterad herrekipering. Under dessa år när Karin var liten passade Greta även småbarn för att bidra till familjens försörjning och för att Karin skulle ha jämnåriga lekkamrater. Anita hette en av flickorna och hennes bror Hasse Palmqvist. Vi och deras föräldrar umgicks under många år och vi fick äran att bli gudföräldrar när Hasse döptes.

Det där med en god bostad var ett ständigt önskemål och plötsligt yppade sig ett sådant. En arbetskamrat sökte och fick en lokföraretjänst i Helsingborg. Han hade en modern enrummare på S:t Olofsgatan 34 och han behövde inte byta med någon då hans far hade en stor fastighet i Helsingborg. Här stod en lägenhet och väntade på honom. Han undrade ifall jag var intresserad att ta över hans enrummare, men han visste att husvärden helst inte ville ha någon familj med barn. Det har var ett krx, men vi beslöt att höra med Hyresgästföreningen ifall jag på något sätt kunde få lägenheten. Vi fick ett tips av ombudsmannen hur vi skulle tackla problemet. -Du säger till husvärden att den personen i Helsingborg som du ska "byta lägenhet" med har astma och inte tåler luften i en modern bostad. "Han" i Helsingborg skulle därför ta över min omoderna lägenhet. Jag som tålde den torra luften i en modern lägenhet skulle då få ta över denna. Det hela verkade lite långsökt och jag gruvade mig också för den högre hyran ifall jag fick den. Vi betalade endast 35 kronor i månaden och den moderna lägenheten kostade 70 kronor och något mer under eldningssäsongen. Vi träffade hyresvärden som var en gammal pensionerad målare och drog vår "vals". Han såg misstänksam ut och ställde besvärande frågor om bytet. Det var ett ovanligt triangelbyte, men värden ville inte hindra hans befordran till Helsingborg. Vi måste ha sett ärliga ut och jag skrev med darrande

hand under kontraktet. Det var helt underbart för Greta och Karin att vid behov kunna krypa ner i badkaret eller slippa gårdspromenader till utedasset. Själv duschade jag dagligen efter arbetet, då jag fick både kol-och torvstybb på kroppen. Vi trivdes trots den högre hyran.

Vi hade det lugnt och skönt tillsammans i synnerhet på sommaren då vi dagligen under soliga och varma dagar cyklade ut till Borstahuset för att njuta av havsbad. Jag hade skaffat en potatislott utanför Weibulls vid Billesholmsbanan. Vi var tre järnvägare, Lokförarna Frans Karlsson och Oskar "Kanon" Jönsson också jag. Här hade familjen blommor, grönsaker och potatis en stor del av året. Ibland blev det också kaffegök tillsammans med gubbarna. Jag extraknäckade på en mindre firma som hette Armofin och låg vid Storgatan. Jag skötte deras värmepanna och varje vardagskväll på vinter var jag dit och eldade. Det skulle vara varmt i lokalerna när personalen kom på morgonen. På dagen skötte de själva värmepannan. Firman tillverkade medel mot bland annat finnar. Landskrona är en fin sommarstad med bad, lummiga parker och närhet till både ön Ven och Köpenhamn. Men säg den glädje som varar. Rykten började gå att vår ångloksstation skulle läggas ner. Banorna skulle elektrifieras och utbildad lokpersonal från Helsingborg och Malmö skulle köra tågen.

I slutet på året 1952 fick vi besked att ångloksdriften skulle upphöra från och med juni månad 1953. Vi fick möjlighet att välja ny stationeringsort och bland de fem alternativen valde jag Malmö. I mina järnvägsmemoarer har jag delvis berört den för mig nya staden. Greta och Karin bodde kvar i Landskrona och det första jag gjorde vid ankomsten till Malmö var att anmäla mig på Bostadsförmedlingen och här gavs inget större hopp att få en bostad inom en nära framtid. Jag pendlade delvis när arbetstiderna så tillät. Ett tag åkte jag bil med en lokreparatör som kallades för "Schaddock". Det var inte allmänt på den tiden med bil bland vanligt folk. Det här var en Ford Anglia och den puttrade fram de fyra milen till Malmö. Vintertid strejkade ofta värmen i bilen och vi frös som

hundar innan vi såg lokstationens värmande ljus. Jag blev inneboende hos en gammal fröken Mimmi Landgren som bodde på Gyllenpalmsgatan 4. I hennes sängkammare bodde en lokförare Thur som kommit från Halmstad. Jag bodde i det stora rummet och hon själv i köket. Mimmi var en bestämd, renlig och ordentlig dam. Hon köpte in pålägg, bröd och smör till oss och jag har sällan haft så goda smörgåsar på jobb som då. Hon hade många egenheter den goda Mimmi, en var att hennes kaffe alltid låg omkring 99.9 grader varmt. Här gällde det att vara observant annars försvann skinnet på läpparna. Hon var också duktig att baka olika sorters tårtor.

Mimmi blev förtjust i Thur, som inom parentes var ogift och såg bra ut. Hon gjorde antydningar att han eventuellt skulle få ärva henne. Han hade inga ambitioner på ett liv tillsammans med Mimmi och efter en tid fick han sällskap med en vacker och trevlig Malmötös. Efter en tid gifte de sig och flyttade in i en villa. Mimmi var svartsjuk och så fort hon fick tag i mig förtalade hon Thurs fästmö. Hon var den sämsta flickan i hela Malmö, för att inte tala om hennes föräldrar och syskon. Mimmi skrev säkert ett nytt testamente.

Greta var med Per-Olof och jag använde hennes tillstånd som ett argument på Bostadsförmedlingen. En vacker dag fick jag ett efterlängtat meddelande att jag kunde få en modern tvårumslägenhet belägen på Torekovsgatan 4, inte långt ifrån Folkets Hus. Det var en bostadsförening där insatsen låg omkring ett tusen kronor. Svärfar lånade oss summan då han tyckte det var onödigt att vi skulle betala ränta till banken. Det blev arbetsamma, men glada dagar när vi flyttade in i vårt nya palä valborgsmässoafton på förmiddagen. Här fanns trevliga och hjälpsamma grannar, Ruth Ahlgren och Elsie Hall blev så småningom Greta bästa vänninor och Karin fick många lekkamrater. Det fanns en stor fritidslokal i fastigheten där barnen kunde leka vintertid och här anordnades fester för både vuxna och barn.

Den gamle ordförande ville bli avlöst på sin post och vid ett årsmöte valdes jag till hans efterträdare. Det fanns en hel del som var eftersatt

i fastigheten. Bland annat skedde uppvärmningen av huset med kolstybb via en stokeranläggning. Kolet blev allt dyrare och oljan billigare. Styrelsen fick gehör att gå över till oljan. Vi bibehöll värmekostnaderna till medlemmarna med det tidigare höga kolpriset och på ett år var hela den nya anläggningen betald. Fasaden på huset såg tråkig ut och hade inte fått något underhåll på många år. Styrelsen tog in anbud från olika firmor och det blev stökigt med byggnadsställningar. Men fint blev det till sist. En sak lärde jag mig som ordförande i en bostadsförening att höll man bara tvättstugan i ordning så var allt frid och fröjd. Men kom tvättmaskinen eller centrifugen i olag så fick man alltid en arg husmor utanför dörren.

Den 25 maj 1954 hade jag tidig tjänstgöring på växlingen när man per radio kontaktade mig och meddelade att de skickade ut en avlösare. Jag skulle omedelbart ge mig hem för frun behövde illa kvickt komma till kvinnokliniken. Det blev en snabb cykling hem så att det rök om däcken. Vi tog en taxi, Greta, Karin och jag. Karin och jag ville följa med Greta in, men blev snopet utmotade. Jag fick sedan åka upp till Landskrona och lämna Karin hos farmor. Greta har alltid varit snabb av sig och Per-Olof föddes vid middagstiden samma dag. Det blev jäktigt även för mig. Släkt och vänner skulle underrättas om den lyckliga händelsen. Jag köpte rosor och for upp på BB för att titta till Greta och vår lille kronprins. Allt hade gått bra, Greta var trött och Per-Olof var frisk. Efter en vecka var familjen åter samlad och intresset kretsade kring vår lille påg. Karin blev så småningom barnskötare och lärarinna till honom. Strax intill vårt hus låg en Konsumbutik där vi inhandlade våra dagligvaror. Här fanns trevliga expediter som intresserade sig även för kundernas barn. En av dem hette Inga Nilsson och hon blev speciellt förtjust i Per-Olof. Senare i livet blev Per-Olof gift med Ingas brorsdotter Cecilia. Underliga äro Herrens vägar.

Barnen växte upp och behövde större möjligheter till rekreation. När det var vackert sommarväder tog hela familjen tåget till Falsterbo. Här vid Strandbaden hade vi många härliga dagar med sol, bad och

matkorgar med diverse läckerheter. Något år senare hyrde jag Foteviks nedlagda stationshus, som vi hade som bas när vi cyklade till baden i Kämpige och Höllviken. Karin var en sommar på Sagostundernas feriehjem i Kämpinge. När Per-Olof blev lite äldre var han feriebarn några veckor på Barnens By i Hästveda.

Sedan var det de årliga besöken på Dyreshavsbacken, Tivoli och Zoologisk Have. Efter besöken var både Greta och jag dödströtta efter att ha följt de energiska barnens framfart till olika begivenheter. Familjen hade också härliga dagar i svärföräldrarnas hus i Ebbarp. Här var lummigt, grönt och en helt annorlunda miljö än i Malmö.

På tal om rekreation så gick vår första bygdesemester år 1957 till Unnaryd i sydvästra Småland. Jag beställde stugan på Resos kontor i Malmö och det blev en resa ut i det blå för uppgifterna var knapphändiga. Vi hade ingen bil på den tiden utan fick anlita SJ med alla de vedermöder som det innebar att släpa på bagaget vid byte. Alltnog vi började med buss till Malmö C, tog sedan tåget till Halmstad. Vi bytte tåg och fick gå med bagaget en kilometer bort Halmstad Östra där en stinkande rälsbuss väntade. Här låg smalspårsbanan mellan Halmstad och Karlshamn, men vi skulle inte åka längre än till Lidhult. Längs banan fanns natursköna platser och skogsområden som exempelvis Simlångsdalen. Allt vårt bagage åkte ut igen och lastades in i den väntande landsvägsbussen destinerad till Unnaryd. Vid slutstationen stod vår stugvärdss son Erik och väntade med en DKV. Efter hälsningar och inlastning av bagaget bar det iväg ut i den Småländska ödemarken via smala skogsvägar som korna under århundrades lopp banat väg. Sonen stannade till vid föräldrahemmet där vi blev presenterade för vår värd Janne Persson, en klurig, men mycket trevlig man i 70-års åldern med ett stort förråd av humor. Hans hustru Gerda var en spröd och stillsam kvinna. Sonen var vid den tiden ogift och hjälpte de åldrande föräldrarna med det lilla lantbruket med skog. Vi bjöds på välkomstkaffe, bekantade oss och fick nyckeln till stugan. Bilfärden fortsatte igen på slingrande vägar och plötsligt bar det uppför till stugan, som var värdens

föräldrahem. Men stugan visade sig vara en rödmålad mangårdsbyggnad med vita knutar, med två stora lönträäd som vaktade ingången. Runt omkring fanns ekonomibyggnader och i en närbelägen hage betade ungdjur. Gården hette Bolkabo. Den låg högt och utsikten underbar med en stor sjö, Yabergssjön vid foten. Här fanns varken elektricitet, vatten eller avlopp indraget. Vatten fick vi hissa upp med en spann från en djup brunn. All mat fick Greta laga på vedspisen och belysningen bestod av fotogenlampor och stearinljus. En mycket primitiv gård, men med en helt bedårande utemiljö, som gjorde skäl för namnet bygdesemester. I skogen fanns blåbär, hallon, svamp och senare lingon. Nere vid sjön hade vi tillgång till en eka, som vi använde vid våra försök att lura gäddor och abborrar. Underbara fotvänliga badplatser fanns i närheten och vid varma ljuvliga sommardagar svalkade vi våra överhettade kroppar dagligen och stundligen. Vi lärde känna värdens äldste sonen Lennart och hans hustru Lilly. Hon hade två flickor från ett tidigare äktenskap, Anita och Yvonne och adopterade något år senare en pojke. Flickorna blev goda lekkamrater till våra barn och då speciellt Karin. Lennart var en viking i ordets rätta bemärkelse, han jobbade i skogen och vid den egna sågen som han körde ihop med sin yngre bror Erik. I skogarna runt omkring fanns gott om älg och vi träffade på sådana vidunder vid våra skogspromenader. Vid festligheter med värdfamiljen och deras söner berättades det livligt och engagerat om olika älgdjurar, som fått bita i gräset för deras eldsprutande vapen. Foton förstärkte ofta berättelsens sanningshalt.

Minnena faller på plats när man sitter vid datorn och tänker tillbaka på flydda tider och upplevelser. Det fanns många smultronställen i Bolkabo, ett av de bästa enligt min mening var en liten obebodd ö som låg mitt ute i sjön. Ön ett blev omtyckt utflyktsmål och här kunde vi bada, fiska, plocka bär eller gå på upptäcksfärd. Ett minne starkare än andra var år 1959 då vi också tillbringade vår semester i Bolkabo. Jag hade hyrt en batteriradio för att vi skulle ha tillgång till nyheter och musik. Dagen innan hade vår dotter och jag pratat om att stiga upp klockan halv tre nästa morgon för att lyssna på

utsändningen från Amerika. Ingo och Floyd skulle mötas om världsmästerskapet i tungviktsboxning. Mottagningsförhållanden var urusla i vanliga fall och blev inte bättre denna underbara morgon. Jag fick belasta batterierna till hundra procent för att överhuvudtaget kunna höra något. Vi tassade omkring i arla morgonstunden för att fånga in de bästa radiovågorna alltmedan Greta och Per-Olof sov sin söta sömn. Matchen började med ett öronbedövande förvänningsbifall från publiken och ökade ännu mer när kombattanterna klättrade in i ringen. Arne Thorén refererade matchen, Karin och jag satt lite smått nervösa och bet på naglarna. Matchen började och hux flux låg Floyd på golvet efter en smäll från Ingos högerhanske. Matchen tog slut innan den börjat. Vi var glada och uppspelta, Sverige hade för första gången en världsmästare i tungviktsboxning.

Vi kunde helt enkelt inte gå och lägga oss igen. Vi tittade ut på sjön som låg spegelblank och trolska dimslöjor dansade över ytan. Vi beslöt att ro ut och fiska och njuta av den underbara sommardagen som ännu låg i sin linda. En nordisk sommardag när den är som vackrast. Promenaden ner till ekan gick längs daggindränkta och upptrampade stigar. Strax intill fanns stengården, där snokar, huggormar, grodor och ödlor med fördel låg och solade sig på dagen. Jag stötte ut ekan och skämdes nästan när jag bröt tystnaden med bullret från årorna. Solen steg allt högre på himlavalvet och började värma upp den kvardröjande nattluften. Ett fiskgjusepar hade sitt bo i en närbelägen hög tall. Nästan ljudlöst gled de genom luften för att hastig fälla in vingarna och dyka mot bytet i vattenytan. Ett plask avslöjade att fiskejakten gett resultat, med tunga vingslag och med bytet i klorna flög fågeln bort till boet och de väntande ungarna. Korna i en angränsande beteshage hade upptäckt oss och råmade ett godmorgon. Småfisk vakade och hoppade lite överallt, men fisken var inte viktig för oss, vi lät ögonen registrera allt det vackra och ofattbara som en stadsbo är utsvulten på. Småfåglarna sjöng i olika tonarter för oss, bara för oss. Naturupplevelsen grep tag i oss, stillheten, grönskan, fågellivet gav oss ett minne för livet. Vi är Ingo

stort tack skyldig för att han snabbt avgjorde matchen. Skulle den pågått i tolv långa ronder hade vi säkert missat denna paradiska upplevelse. Efter att ha njutit av den sagolika tavlan i ett par timmar rodde jag hem till ankringsplatsen. Övriga familjen var nu vakna och fick ta del av vår oförlömliga morgontur.

Under årens lopp berättade vi med stor inlevelse för släkt och vänner om denna underbara plats på jorden, vilket resulterade i många besök. En flitig medresenär under dessa färder till Bolkabo blev morbror Kurt. Han hade bil och vi slapp att släpa på bagaget. Kurt var också både fiskare, jägare och trivdes här uppe. Upplevelserna levde vidare under vinterns lopp när snön yrde kring knutarna därhemma. Ett av våra utflyktsmål var sjön Bolmen och bygden runt omkring har natursköna områden. När Lennart och Lillys dotter Anita gifte sig var vi bjudna till bröllop i Bolmsö vackra kyrka som låg strax intill färjeläget. Närheten till Halmstad gjorde att vi besökte staden för inköp att torra och våta varor. Strax innan vi närmade oss staden stannade Kurt bilen och jag fick ta över körningen i den livligt trafikerade stadskärnan. En sommar var där upptaget i Bolkabo, en tysk professor med familj hade upptäckt den underbara naturen här uppe och hyrde längre perioder. Vi var bortskämda med Smålandsnatur och hyrde därför en stuga vid sjön Möckeln strax utanför Älmhult. Karin hade nu blivit en stor flicka och hade en fästman vid namn Rune. Vi hade inga besvär med matrester då Rune slukade det mesta. Naturen här påminde om Bolkabos, vi fiskade och badade hela dagarna.

Bostaden på Torekovsgatan började bli trång alltefter som barnen växte upp. Karin ville ha ett eget rum med en dörr där hon kunde stänga Per-Olof ute. Han var nyfiken och ville kolla upp allt som hände med Karin och hennes jämnåriga flickvänner. Jag har alltid varit förutseende och hade tidigt anmält mitt intresse på Bostadsförmedlingen om en större lägenhet. Karin hade tidigare börjat skolan och gick på Sorgenfri där hon trivdes ganska bra. I småskolan hade hon Filmaren Jan Troells första hustru Karin Ljunger

bördig från Landskrona som lärarinna. Plötsligt en dag fick jag ett brev från Bostadsförmedlingen där det stod att jag kunde välja ut en trerumslägenhet på ett nybyggt område Katrinelund. Greta var inte hemma den dagen utan arbetade i en blomsteraffär i Per-Albin Hanssons födelsehus i Kulladal. Edith Löfgren hette hennes chef en rund och timid kvinna, Greta och hon trivdes bra tillsammans. Greta hade tidigare när vi pratat om att skaffa en större lägenhet att där måste finnas en stor och rymlig balkong där hon kunde lufta kläder, solbada, pyssla med blommor.

Jag for ut på Katrinelund som fortfarande liknade en stor arbetsplats. Ingenting var planerat runt husen, inga gräsmattor och det såg allt annat än inbjudande ut. Men jag tittade på flera lägenheter och bestämde mig för en trerummare med två stora balkonger. Jag ringde ut till Kulladal och meddelade Greta att nu ska du få två balkonger. Den ena är tio meter lång mot väster och den andra fem meter mot öster. Greta blev faktiskt glad. Vi trivdes gott när vi väl kommit i ordning. Bostaden fick ett bra betyg då vi bodde där i 25 år. Katrinelund låg bra till för mitt arbete på lokstationen vid Sjölunda. Jag kunde promenera via Lundavägens hållplats, när jag var sent ute blev det cykeln som bar mig till jobbet. På området bodde ett tiotal arbetskamrater som också fått nya och moderna lägenheter.

Karin började på Rörsjöskolan, en något nergången och sliten skola. Per-Olof började sin skolgång på Karlshögsskolan vid Tusculanum, som var en nybyggd skolpaviljong för småskola. Greta arbetade alltmer hos Fru Löfgrens blomsteraffär. Vi hade en lycklig tid, hade arbeten och var friska. Barnen gick i skolan och det gällde att pussla ihop arbetstiderna så att någon var hemma när de kom från skolan. Per-Olof och hans kompisar köpte MFF-dressen och spelade sedan fotboll för hela slanten. Senare blev det bordtennis, vi hade en duktig fritidsledare som tog hand om alla sportintresserade pojkar på bostadsområdet. När Per-Olof växte upp till en lång yngling blev det handbollen som fångade hans intresse. I skolan prövade han också på gitarrspel, men vår Herre hade tidigt bestämt att han inte skulle axla

Elvis fallna mantel. Karin däremot hade ett musikaliskt öra och fick undervisning av självaste och blivande musikprofessorn Per-Olof Jonsson. Men i tonåren blev det intressantare med pojkar och våran Per-Olof tog över instrumentet, som sagt.

Rörsjöbadet låg inte långt ifrån vår bostad och var ett av mina

Här slutar min fars manuskript och jag har självsvåldigt lagt in en kort text som avslutar hans bok.

forts

smultronsställen i Malmö. Hit cyklade jag vintertid varje vecka för att bada, basta och snacka med gubbarna i bastun. När Per-Olof blev så där runt tio år tog jag ofta vägen förbi Rörsjöskolan och så cyklade vi båda till badet. Ibland följde också hans kompis Walle med och jag lärde faktiskt dem att simma i Rörsjöbadets 15-metersbassäng. Sommartid styrde jag oftast kosan till Ribersborgs kallbadhus, vilket också var en oas i storstaden Malmö på den här tiden.

Sammanfattningsvis så blev våra år i Malmö fyllda av arbete, glädje och harmoni där jag och Greta trivdes tillsammans, utvecklades i våra respektive yrken och våra barn växte upp och skaffade egna familjer.

CHB153868

Denna bok är skapad på solentro.se

Ansvarig utgivare för denna bok är Per-Olof Lindholm.